

Caiete Silvane

221

Revistă de cultură. Sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Primăvara Poeziei

0260 612 870

caietesilvane@yahoo.com

www.caietesilvane.ro

Poeme de Zalán Tibor și Ion Mureșan , în traducerea lui Balázs F. Attila , însoțite de o parodie semnată de Lucian Perța	1
Viorel Mureșan , „Sunt mii de moduri de a suporta realitatea”	3
Imelda Chința , Peregrinările poetice ale unui solitar	5
Carmen Ardelean , Spațialități sinergice	6
Marcel Lucaciu , Caligrafii rurale	7
Gheorghe Glodeanu , <i>Cantafabule</i>	8
Un nou volum de Ioan Oros-Podișan la Editura „Caiete Silvane”	9
Mihaela Meravei , Colecționara de întrebări	10
Corina Ozon , <i>Cineva în orașul ăsta te iubește</i>	11
Alexandru Jurcan , Masa de prânz pe o bancă	12
Radu Șerban , <i>Kancsura. Prolog singuratic</i>	13
Paul Farkas , Casa cu curmali	15
Voichița Lung , Anotimpul inocenței. Colonia Fabricii de cherestea	16
Menuț Maximilian , Neamul Rebrenilor	18
Angela Maxim , Pe ulița copilăriei	20
Gheorghe Moga , „De pe vremea lui Pazvante”	21
Simone Györfi , Poarta	22
Corina Știrb Cooper , „Încet, foarte încet” – Premiul I la Vișeu de Sus. Un poem de Daniel Săuca însoțit de o parodie scrisă de Lucian Perța	23
Camelia Burghel , <i>Memoria Ethnologica</i> – barometru cultural	24
Daniel Săuca , Corina Știrb Cooper , Primăvara Poeziei. A Költészet Tavasza. Spring of Poetry	25
Poeme de Glorjana Veber , Robert Simonišek și Gašper Malej traduse de Balázs F. Attila și Halmosi Sándor	28
Dănuț Pop , Aspecte privind sănătatea publică din Sălaj în 1968, anul reînființării ca județ	30
O nouă carte de Augustin Mocanu la Editura „Caiete Silvane”	33
Ioan Bunta , <i>Henric al V-lea</i> de William Shakespeare la Cinemateca TVR 1	34
Mircea Popa , O biografie necunoscută a lui Francisc Hossu-Longin	36
Marin Pop , Emil Lobonțiu, prefect al județului Sălaj (1928)	39
Viorel Gh. Tăutan , Ceea ce nu putem să uităm	43
Poeme de Gheorghe Vidican	44
Silvia Bodea Sălăjan , Scump este ceea ce nu are preț	45
Daniel Mureșan , Cronica discului. Def Leppard & Royal Philharmonic Orchestra – <i>Drastic Symphonies</i>	46
Simona Ardelean-Samanta , Filmografiile Simonei. <i>Archive</i> (2020)	47
Ioan F. Pop , Texte de trecut (in)existența	48
Daniel Săuca , Corina Știrb Cooper , Alexandru Bogdan-Kürti , Viorel Mureșan , Györfi-Deák György , Malaxorul de iunie	49
Omagiații lunii iunie (Din baza de date a Bibliotecii Județene I.S. Bădescu Sălaj) coperta III	
Arca poeziei, José Saramago , „Nu scrie poezie de dragoste” (Rainer Maria Rilke), traducere de Simina Popa , o rubrică de Viorel Mureșan coperta IV	

Zalán Tibor

(Szolnok, 1954)

Scriitor, poet, editor și dramaturg, premiat cu Premiul „József Attila”. A copilărit în Abony. Și-a terminat studiile la Nagykőrös și Szeged. A obținut diploma de profesor de limba și literatura maghiară și rusă. A lucrat o vreme ca profesor, apoi a devenit colaborator și redactor al revistei „Kortárs”. În prezent este dramaturg al Teatrului Jókai din Békéscsaba. Lucrările i-au fost traduse în numeroase limbi, iar activitățile sale au fost răsplătite cu zeci de premii.

Teatru, păpuși

În frigul coroanei
cocori
Vor fi
și păpuși de mânuși
numai o înclinare ușoară
a degetului –
și capete căzute
Vor aștepta în spatele
paravanului
vor aștepta în praf, între
animale moarte,
scurgeri neîncetate

În traducerea lui Balázs F. Attila

Báb, színház

A korona hidegében
darvak
Kesztyűs bábok is
lesznek
könnyed ujjbillentés
csak – és a lehullott fejek
Várni fog a parván
mögött
várni a porban, hol
elhullott
állatok, szüntelen
átszivárgások

Ion Mureșan

(Vultureni, 1955)

Poet și publicist român contemporan. A absolvit Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj (1981). A făcut parte din gruparea revistei „Echinox”. După absolvire devine membru al Cenaclului „Saeculum” din Beclean. Între anii 1981 și 1988

Ion Mureșan și Zalán Tibor la Festivalul internațional „Primăvara Poeziei. A Költészet Tavasza. Spring of Poetry”, Zalău, 2023

a fost profesor de istorie în comuna Strâmbu. Din 1988 devine redactor la revista „Tribuna” din Cluj. În prezent este publicist comentator la un ziar clujean și redactor-șef al revistei „Verso” din Cluj. A debutat cu poezie în revista „Cutezătorii” (1968). În 2005 a fost invitat în Franța, în cadrul programului „Les Belles Étrangères”.

O scară rezemată de un turn

La nordul orașului într-o carieră de piatră cântam
stingherit cântam: îmi amintesc îmi amintesc pe
clădiri

fluturau piei de sălbăticiune asfințea și începuse să
ardă

o cârciumă alburie cu flacăra înaltă
și tot atunci primirăm vestea
că un copil lunecând printr-o fereastră afară
pluti un timp deasupra unui cartier
mărginaș.

La nordul orașului într-o carieră de piatră cântam
stingherit aș putea să vă spun povestea unei vă-
duve

și o scară roșie rezemată de un turn
apoi ca un vârtej de vânt și frunze
venea din marginea câmpiei
și-n înserare se auzea un glas
strigând peste întinderi „Câine, câine”
Dar cum mă veți crede când nu e mult de atunci
la sfârșitul uneia din lungile voastre călătorii
m-ați găsit beat lungit pe o masă de sticlă
într-o vale ninsă între munți.

Egy toronynak támasztott létra

A város északi részén egy kőbányában énekeltem
zavartan énekeltem: emlékszem emlékszem
vad bőrök lobogtak az épületeken
a nap lemenőben volt
és egy fehér kocsmá nagy lánggal égni kezdett
és ekkor jött a hír
hogy egy gyerek kicsúszott az ablakon
és egy ideig a külváros felett lebegett.
A város északi részén egy kőbányában zavartan
énekeltem
elmesélhetném nektek az özvegy és a toronyhoz
támasztott piros létra történetét
majd mint leveleket kergető forgószél
jött a mező széléről és az alkonyatban
egy hang hallatszott
betöltve a teret: „Kutya, kutya”
Ion Mureșan A Költészet Tavasza
De hogy hinnétek nekem amikor nem sok idő

telt el azóta
egyik hosszú utazásotok végén
részegen találtatok rám üvegasztalon fekvé
egy behavazott völgyben a hegyek között.

În traducerea lui Balázs F. Attila

(Din antologia *Primăvara Poeziei. A Költészet Tavasza. Spring of Poetry*, apărută la Editura „Caiete Silvane” din Zalău și Editura AB ART din Ungaria, cu ocazia celei de-a XXI-a ediții a Festivalului internațional „Primăvara Poeziei. A Költészet Tavasza. Spring of Poetry”, Zalău, 4-6 mai 2023.)

Parodie de Lucian Perța

Ion Mureșan

O scară rezemată de un turn

La nordul Clujului într-o cârcumioară cântam,
Gaudeamus igitur cântam: îmi amintesc, îmi
amintesc,
toți cei din jur cântau cu mine și eu îi dirijam.

Cârcumioara aceasta despre care vă povestesc
a fost ridicată de Dumnezeu din nimic,
în marea Lui bunătate a zis „zup” și deodată
la marginea cartierului, cum să vă zic,
cârcumioara era ridicată.

La nordul Clujului într-o cârcumioară cântam
și toți cântau cu mine și eu îi dirijam.

**Poemul acesta despre cârcumioară nu poate fi
înțeleș***

dacă nu vă povestesc și despre turn și scara
ce era rezemată de el uneori, nu prea des,
de pe care, urcat, puteai privi în afara
orașului, până la marginea câmpiei
și puteai s-auzi câinii lătrând domol
peste întinderile poeziei.

Dar despre toate acestea o să vă povestesc când
va coborî seara,
și se va termina sticla aceasta de **alcool!**

*Cuvintele scrise cu **bold** reprezintă sau fac
referire la titluri de volume ale autorului.

„Sunt mii de moduri de a suporta realitatea”

Viorel MUREȘAN

„Iglu, igluuri, s.n., colibă făcută din gheață sau zăpadă, în care unele triburi de eschimoși locuiesc temporar, în sezonul de vânătoare polară” (DEX). Pentru noi, acest cuvânt e și titlul unui volum de poeme al lui Alexandru Ovidiu Vintilă, apărut la Editura Eikon, București, 2022. Autorul lui are destule premii și cărți, de poezie și de eseu, pentru a nu părea cititorilor noștri un necunoscut, iar pe deasupra, e și redactor-șef al revistei „Bucovina Literară”, despre care am mai adus vorba în aceste pagini. Între vocabulele care atrag atenția prin recurență, *realitatea* și *lumea* sunt cele care imprimă un contur tematic poeziei din *Iglu*. Ne mai rămâne doar să vedem cum funcționează simbolistica titlului în imaginarul, auster, dar foarte dinamic al acestei poezii. Căci, la Alexandru Ovidiu Vintilă, cuvântul cade întotdeauna pe muchie, fără să ofere certitudini semantice confortabile. Adică, este ca vorbirea „în doi peri”, caracteristică spațiului lingvistic de unde vine poetul. Ideea de habitat pare din capul locului subminată de răceala și fragilitatea zăpezii sau gheții din care e confecționat igluul. Doar cea de scut, de platoșă, de armură iluzorie, pe scena unui război, care e însăși condiția umană, vine să susțină un sens poetic.

Cartea se deschide cu un distih ce pare o secvență din rugăciunea împărătească *Tatăl nostru*: „în cer și pe pământ”. Desenul astfel conturat e al unui univers împărțit în două, în sacru și profan, iar la mijloc: poetul. El ține într-o mână lucrurile veșnice, însă neluate în seamă, și în cealaltă, partea efemeră a lumii: „la temelia de piatră a ierbii/ vine întâi primăvara/ într-o după-amiază// am văzut nepăsarea discontinuă/ a tuturor trecătorilor// traversau inuman străzile” (*Sunt lucruri care nu au sfârșit*). În atmosfera poemelor plutește un parfum mistic: „ninge mărunț și se aud clopotele” și se percepe jinduirea unui paradis pierdut: „e o împăcare decisivă/ în peisajul urban și nici nu știi/ pe ce lume trăiești” (*Și nici nu știi pe ce lume trăiești*). Ar fi asta jumătatea poetului care ține în mână vecia iluzorie, în timp ce umbra ei teriană se profilează într-un poem cu titlul *Epoca de aur*. În structurile textului se deslușește o fină urzeală istorică. Expresia din titlu e încă abrazivă pentru urechile unora dintre noi, iar sugestia ei e susținută de câteva, evazive, instanțe narative: verbele la imperfect, teama ca stare ce poate însoți un eveniment, alternată de apatie, o perspectivă narativă care observă nefirescul întâmplărilor, așteptarea la capătul căreia pândeste neantul istoric: „Așteptam să irumpă o nouă epocă de

aur/ bizarerie specifică și un atribut/ al fricii de-a nu/ ne mai întoarce din drum// era o vreme a vrajbei și mă simțeam ocult/ în zilele mele lungi stăteam prăbușit// (din stradă/ toate străluceau/ în lumină// o apă a curs/ ore în șir/ de la vărsare la izvor)// așteptam să irumpă o nouă epocă de aur/ a sosit vremea/ voi fi/ în sfârșit// (eu exist)// în plinătatea reflexelor mele/ supraviețuind// sunt acolo/ fratele și fiul risipitor// am plecat împreună/ și în urma noastră/ nu am văzut nimic// nimic nu am văzut/ în urma noastră// așteptam/ să irumpă/ o nouă/ epocă de aur”.

Toposul poetic al lui Alexandru Ovidiu Vintilă nu e, nici pe departe unul seducător, ori măcar generos și fertil. Piatră e tot ce se vede și ce se poate simți sub tălpi, aflată sub stăpânirea unui ger polar, iar mesajul cu cel mai mare relief al acestui ținut e „o insectă de fier”. Curioasă ni se pare arhitectura acestei metafore, în cadrul căreia, toate atributele metalului: culoare, răceală, rigiditate, sunt transferate micuței vietăți: „în ianuarie dimineata e un ger/ de crapă pietrele// un soare invizibil precum o insectă de fier (*O insectă de fier*). Relieful exterior se imprimă în, sau cel puțin comunică cu universul psihic, antrenându-l înspre o morfologie minerală: „e o stare metafizică/ deasupra urbei la o masă de piatră/ stă un om de piatră care bea/ dintr-o ceașcă de piatră”. Tot în geografia poetică de aici, cineva apare ca din senin și bate un cui în perete. Pare un mod anecdotic de a lua în stă-

pânire un spațiu, un teritoriu habitual. Dar obiectul din finalul micului poem ce urmează, „un dulap”, ne obligă să-l percepem ca pe un succedaneu al sicriului, mai ales în asociere cu „un cui”: „un altul// a bătut un cui în perete// sunt mii de moduri/ de a suporta realitatea/ în fața ochilor tăi nu e decât un dulap negru masiv” (*Un cui în perete*). Din multe poeme răzbate nostalgia spațiilor exotice, câteva dintre ele explicit recunoscute ca făcând obiectul unor vizite auctoriale. Astfel, putem descifra o natură poetică veritabilă, cu zvâcniri de romantic ori de peregrin simbolist în suflet, dar cu blocnotesul reporterului acerb în buzunarul de la piept.

Aproape frecvent, în demersul nostru de glosator pe marginea unor cărți de poezie, căutăm și câte o piesă cu valoare programatică. În cazul de față, poemul se numește *Se vede din avion că și exprimă gesturi ce cuprind o atitudine poetică în care elementul ludic pare prevalent*: „admiri/ și disimulezi că admiră/ cum ninge destul de frumos/ într-un perimetru riguros cu/ certă vocație europeană:// la jimbolia”. Urmează strofe dense, clădite intertextualist în jurul unor nume de poeți, de bună seamă cei frecvențați mai des și magistrii autorului. Primul e cel care și-a făcut din orașul Jimbolia un cronotop și care este considerat un fenomen al înnoirii peisajului poetic autohton: „poetul petre stoica/ și-a revăzut morții dragi/ a scris într-o nouă gramatică// resorturile civilizației de nichel/ și despre surâsul insolit al mării”. Următoarele două nume par metonimii ale unor experiențe poetice autobiografice: „Iar osip mandelștam și dinu abăluță/ au privit prin golul unei menghini de tâmplărie/ «cândva la brașov/ nori albi și brazi ipotetici»/ (au fost fericiți) și au bătut străzile/ «fără niciun gând»”. Dintre optzeciști, a fost ales un poet de mari convulsii lăuntrice și de un la fel de mare rafinament stilistic: „Doar octavian soviany în chip miraculos/ a mai fost pe acolo,/ și-a pus întrebări:// «dacă berlinul ar fi un măr mare și roșu?»// și a respirat «aerul, sonor, ca o tobă de tinichea»,/ fără echivoc”. Revénirea la „poezia realelor” se produce prin invocarea unui autor de mari proiecții mitologice, în amestec cu un soi de „suprarealism țărănesc”: „ion gheorghe a comentat despre platon/ cum a suferit destul în republica lui// zi și noapte se tot topea oțel în uzine// și iarba creștea în neștire// Și nu a fost îndeajuns,/ sunt afinități de substanță,/ solemnități care întâlnesc alte solemnități/ momente agonice iminente.// Prin capitalele bătrânului continent/ e forfotă,/ ce forfotă a sângelui care se ridică/ împotriva sângelui”.

Un alt poem poartă titlul *Centrul lumii* și impune, în legătură cu rostul poetului, o viziune înrudită celei dintr-un cunoscut haiku al lui Octavio Paz, *Copil cu titirez*, care ne vorbește despre ubicuitatea jocului: „De câte ori îl lansează/ cade, exact/ în centrul lumii”. *Sunt păsări* e un text în care apare, nu întâmplător, vocea lui Oskar, personajul grotesc din

romanul lui Günter Grass, *Toba de tinichea*. De-aceea, în lectura poemului, se cuvine să fim atenți la modul cum folosește poetul epitetul multiplu: „și mai era de jur împrejur și/ noapte de noapte tristețea/ vertiginoasă// (precisă și gravă)// halucinantă”. Ni se elucidează astfel încă o dimensiune a acestui univers poetic. În această cheie a convenției împrumutării de către autor a unei voci de personaj românesc putem cuprinde întreaga frumusețe a unui poem ca acesta: „Câinii anunță zorii unei dimineți/ în care am/ citit/ despre/ bolnavii dintr-un spital de boli nervoase din köln// anxietatea/ te frământă în pumni// stai/ calm/ și privești norii// toată acea lume de trotinete electrice/ și glasuri care vorbesc despre moarte// și nu despre meciul franța-elveția/ care se joacă anul acesta la bucurești// marți seara sau joi/ prima oară după șase luni/ am respirat/ iarăși/ aerul mării negre// mirosul/ dulceag/ de stătut/ al algelor/ în aprilie deja înfloriseră merii// ceea ce înseamnă că realitatea se configura atonal/ între patru pereți/ acolo e locul unde se strigă/ și strigătul/ îți rupe lumea/ în două” (*Și strigătul îți rupe lumea în două*).

Povestirea unui vis, în *Sfinte Sisoie*, lasă impresia că naratorul ar și crede pe jumătate ceea ce spune, însă o a doua jumătate, cea ironică, a scenariului, chiar dacă ține toată reprezentăția la suprafață, ar putea și s-o zdruncine. O întrebare din text strecoară, pe cât înțelegem noi, în inima cititorului șarpele îndoielii: „Oamenii chiar au parte, Cuvioase Sfinte,/ într-o viață/ de mai multe învieri?” *Culegătorii de ambalaje* e ultimul poem din cuprins, structurat în mai multe episoade. Un vers din prima secvență dă pe față gnoseologia estetică a autorului: „inima noastră e mai deșteaptă decât creierul nostru”. O alta ne sugerează, prin paralelismul compozițional, bipolaritatea ființei, natura noastră fundamental oximoronică: „Ozn-uri/ pe cerul/ andalusiei/ acasă prin/ fereastră/ murdară/ am văzut/ cum totul/ se duce/ la vale”. Dorim, înainte de încheiere, să mai poposim în dreptul unui fragment care ne amintește imaginea inițială, cea care ne trimite la *Tatăl nostru*: „Facă-se voia ta, precum în cer așa și pe pământ”. De data aceasta, noi vrem să citim versurile cum ar fi ale unei parabole care conține încifrată însăși existența umană. Ideea de circularitate redă dimensiunea ei temporală, pe când geometria pătratului trimite către spațiul nostru vital. Actorul și actrița care se întrec în a recita versete biblice au ca prototip perechea adamică. Iar rostirea versetelor echivalează cu o rugăciune: „ne învăTEAM/ într-o plimbare care ne-a liniștit/ profund// ne aflăm într-o grădină perfect pătrată/ acolo o actriță tânără și un actor bătrân/ au rostit cu ușurință versete/ din biblie// noi/ ne-am strâns într-un fel de cerc/ și am conversat/ aproape/ o oră”. Alexandru Ovidiu Vintilă e un poet negălăgios, dar despre care ar trebui să se vorbească mai mult.

Peregrinările poetice ale unui solitar

Imelda CHINTĂ

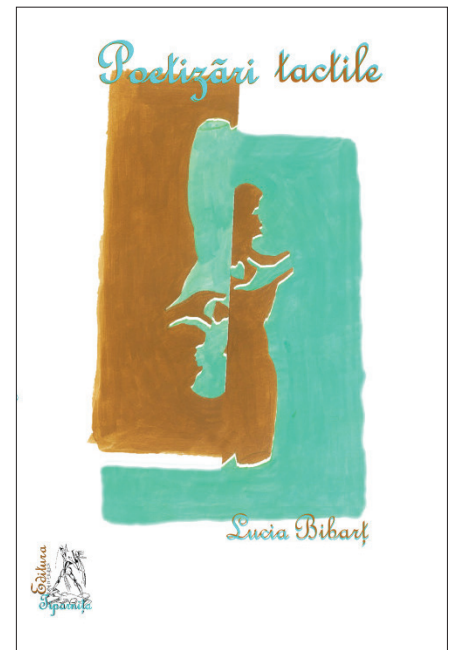
Poetizări tactile este volumul Luciei Bibarț, un op așezat, o rosti-re care ascunde un calm disimulat ce trădează, în esență, o apăsare interioară. Lirismul confirmă un destin asumat, frământat, dezvăluie solitudinea poetului care traversează crize existențiale. Poetul își consumă devenirea pe ruinele valorilor fundamentale, iar „omul fără însușiri” și-a pierdut centrul în încercarea de găsire a unei direcții. Epiderma ficționalului pare a fi singura care poate da un sens coerent „bâlcuiului deșertăciunilor”: „Tăcere între filele cărții,/ Însetat de concret,/ Personajul s-a descătușat/ De ficțiune și-a plonjat arzând/ În realitate.// Nonficționalul,/ A ales să se otrăvească./ Câte puțin”.

Volumul creează impresia unui jurnal liric în paginile căruia poeta își radiografiază tribulațiile interioare și observă cu luciditate spațiul pe care îl redă fragmentar. Vocea poetică este nostalgică, solitară, iar lumea este o anomalie ce se derulează în limitele absurdului: „Se macină viețile,/ În vârtelnița timpului...”; „Cică,/ copilul este liber./ Atât de liber,/ încât poate/ să-și decidă singur/ numele și/ viitoare apucături./ Femeiești sau bărbătești./ În numele libertății depline,/ a «drepturilor omului»,/ – politically correct! –”. Într-o societate ce reeditează absurdul kafkian, anormalul devine normalitate, lumea și-a pierdut semnificația, iar omul a fost aruncat în haosul preexistențial. Timpul trăit este cel al destrămării, al disoluției, al stingerii. Cartea devine o frescă a trăirilor interioare și exterioare: „Stație de tramvai./ Muritori cenușii/ răbdător – melancolici,/ cartofi, ceapă, fasole/ conviețuind, «multietnic»/ (...)/ O doamnă politician/ rătăcită miraculos/ aco-

lo,/ mușcând proletar/ dintr-un covrig”; „Azi,/ Sunt prea tristă/ ca să mai vorbesc./ Chiar și cu mine!/ (...)/ Dragul meu, te rog,/ Sună la 112./ Mă simt bolnav de tristă”. Sentimentul transmis este de tensiune existențială aflată la limita acceptării. Prăbușirea individuală se conjugă cu prăbușirea cosmică într-o dialectică a rostirii. Eul, captiv în alteritate, deconstruiește realul atât într-un registru solemn, cât și într-unul colocvial: „ești ca aluatul/ pus la dospit.// în așteptarea mâinilor/ care să-ți desăvârșească/ arhitectura./ să te treacă din labirintul lui/ Cnossos/ – fără să te întâlnești cu/ Minotaurul! –/ în cetatea ideilor// unde, după cuvenita/ perioadă de meditație/ – cu pasul Ariadnei pe aproape –/ să recunoști:/ «Am intrat orb...»”.

Imaginile alternează între acceptare și blazare într-o redare pe alocuri barocă. Oniricul este extirpat din cetate, ființa este deprinsă a trăi într-un decor fără sens. Confesiunea lirică se distribuie pe spațiul unei confruntări grave dintre eul profund și exteriorul insondabil. Poezia pare a fi singura compensație a artistului, singura capabilă a mai seduce: „Vin să te transform/ într-o victimă sigură/ a voluptoaselor/ mele forme/ de seducție/ ...poetică”; „Iubito, tu/ te țeși în poezie/ Când îmbrăcându-te/ Acoperi părți din tine”. Înstrăinarea devine o modalitate coerentă prin care poetul se protejează de realitatea imediată: „Ai tras fermoarul peste sufletul/ tău/ Și m-ai închis,/ Cu șuvițe, iriși și forme,/ Între. Dar aproape”.

Relieful pe care se construiește discursul liric este unul familiar, cel al neliniștilor firești ale ființei legate de disoluția lumii contemporane. Este recognoscibilă o sensibilitate

poetică nuanțată prin idei ce trădează pe alocuri un eu aflat în criză, un eu ce trăiește într-un întuneric simbolic. Poeta exersează obscurul și îl receptează cu toate simțurile: „Lasă-mă să/ văd întunericul./ Nu, nu cu ochii!/ Cu palmele, cu tălpile/ să-i caut formele/ și să mă-mbrac cu ele.// Lasă-mă/ să-l inspir. Să-i/ pipăi fluidul/ și să-l plimb printre/ papilele gustative/ ca pe un vin nou.// Lasă-mă/ să mă împrietenesc/ cu întunericul/ și-apoi.../ să mă-mpresoare”. Spațiul identitar se află în disoluție, iar mefiența față de lumea contemporană este resimțită plener. Totul pare a se prăbuși, dar odată cu lumea și poetul. Tristețea domină rostirea lirică, realitatea este crudă, amenințătoare: „Ești murdar/ ca un ban/ trecut din/ mână-n mână./ Ca o națiune/ dezintegrată/ în globalizarea amorfă./ Ești murdar/ ca politica/ care ne satură/ cu demagogie./ Ca tratatele de pace –/ adevărate pregătiri de război./ Ca strategiile/ marilor soldați –/ artă a înșelăciunii –/ Ești”.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Carmen ARDELEAN

*O rochiță galbenă, ca o lămâie
bine coaptă*
Horia Corcheș

Polimorfismul caracterizează personalitatea lui Horia Corcheș și se resimte, pe alocuri, și în opera acestuia. Profesorul de limba și literatura română, cunoscut autor de manuale și fervent jurnalist și eseist, responsabil de rubrică în „Dilema veche” e activ și în juriile unor concursuri literare sau în cadrul diverselor întâlniri cu același specific. O serioasă concurență fac, acestor ipostaze, calitatea de poet (cu un volum de debut apărut în 2008 și un altul, *În sfârșit, am o viață perfectă*, în 2021) și cea de romancier (prin *Istoria lui Răzvan*, 2014 și *Partaj*, 2016). De altfel, ambele romane dezvoltă, prin formula narativă, *predispoziția* pentru proza scurtă, confirmată în recentul volum, *O rochiță galbenă, ca o lămâie bine coaptă*, publicat în 2022, la Polirom, în colecția „Ego. Proză”.

Cele 18 povestiri din volum, grupate în două secțiuni, cu titluri semnificative, *Camera de urgență* și *Camere goale* trădează intenția autorului de a scrie o carte despre spațiile mai mult sau mai puțin vizibile ale ființei sale, despre dialogurile nepurtate cu ceilalți, care *l-au locuit* dureros, de mult. O frază din chiar prima povestire din volum, *Un tren fără o oră precisă de sosire*, strecurată discret, în rememorarea relației cu un unchi, e cât se poate de elocventă, în acest sens: „Neavând el însuși copii, pe mine mă iubea mai mult, *poate pentru că-mi presimțea tăcerea sau, mai bine zis, dialogul permanent și tensionat, rămas mereu neexprimat, pe care-l duceam cu tine, tăticule, cu mama uneori, cu toată lumea cea mare și nesfârșită (s.n.)*”. Delimitarea e determinată deopotrivă de natura

experiențelor, de planul social-istoric schițat pe fundal, de nuanțele temelor centrale și de nota dominantă a povestirilor, căci de la copilăria și începuturile adolescenței, trăite în perioada antedecembristă, în cele două medii dominante, familia și școala, plonjăm în lumea celor ce *nu* cuvântă direct, complet, în care familia și-a reconfigurat sensul și sensurile, în care școala devine spațiu profesional, iar iubirea nu doar că și-a pierdut puritatea, ci ajunge să violeze drepturile.

Ceea ce păstrează congruența celor două figuri geometrice, hexagonul construit în prima parte a volumului (ca treime a volumului ce surprinde, poate deloc întâmplător, prima treime a vieții autorului) și dodecagonul celei de a doua părți e tensiunea interioară și acuitatea fascinantă a simțurilor, ambele *vinovate* de stilul dominat de autenticitate și de modul ingenios de revelare a nuanțelor vieții sau morții, a solitudinii omului prizonier al iubirii, al familiei sau al profesiei, a dramelor generate, voluntar sau involuntar, sau trăite acut. E, de fapt, aici o posibilă sursă pentru ceea ce am considerat a fi polimorfismul operei, nu doar sub aspectul impurității speciei anunțate în subtitlul cărții, ci sub cel al transfigurării temelor centrale, al unui pluriperspectivism auctorial, nu actorial.

Chiar prima povestire, o adevărată *ars poetica/profesione de credință* vine să confirme aliajul de epic și liric, aerul memorialistic, dar și epistolar al textului. E greu de stabilit dacă dulcele reproș adresat familiei care nu l-a învățat adevărata lecție a vieții/morții dă patetism textului, dacă rivalitatea dintre fii și inechitatea resimțite încă de atunci sunt mai determi-

nante pentru existența ulterioară decât *ancorele* umane reprezentate de impiegații copilăriei sale. Ce copleșește cititorul și-l eliberează de orice alt demers fals comprehensiv este infuzia de frenetism al rememorării dublată de amărăciunea înțelegerii superioare a „cadrelor care nu erau încă aranjate în secvența de montaj și se suprapuneau, uneori blurându-se unele pe altele, niciodată suficient de coerente”. O senzație similară, scrisă tot într-o gamă majoră, ca o reverberație a primei povestiri e *Selfie cu Ileana Cosânzeana*.

În mod interesant, primele două povestiri din a doua parte a volumului ilustrează, în două texte ce au aerul unor schițe, două situații cu final neașteptat, a căror tramă e puternic influențată de o dramă sau un deficit familial. Deliberata detașare de așteptările unui cititor conectat la firescul și normalitatea încetățenite e, de fapt, o inedită strategie narativă. Aparent fără suspans cultivat în varianta standard, *Straturile cu flori* și *În prag de anul nou* reușesc să surprindă prin contrastul dintre situațiile inițiale banale și finalul ce luminează întregul, adevăratul sens.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Caligrafii rurale

Marcel LUCACIU

Ființa Poetului este de o fragilitate puternică, fiindcă ea cuprinde, în bătăile inimii, micile bătălii purtate, neîntrerupt, cu *Viața lumii*, pentru ca marele război cu nemuritoarele cuvinte să fie câștigat. Poetul este și un îndrăgostit de ape, este acel pescar de visuri care pășește pe valuri la chemarea Muzelor, aidoma lui Petru la chemarea lui Iisus. El trebuie să creadă în Poezie, până în pânzele albe. Altfel, la primul strop de îndoială, se va prăbuși în adâncuri, irevocabil...

În pofda epuizantei activități de jurnalist, Menuț Maximinian (director al cotidianului bistrițean *Răsunetul*) nu și-a pierdut credința în Poezie – una dintre primele lui iubiri. Cele patru volume de versuri publicate și recenta plachetă *Copilul de apă, Bimbo d'acqua* (Editura Junimea, Iași, 2022) sunt doar câteva argumente în acest sens.

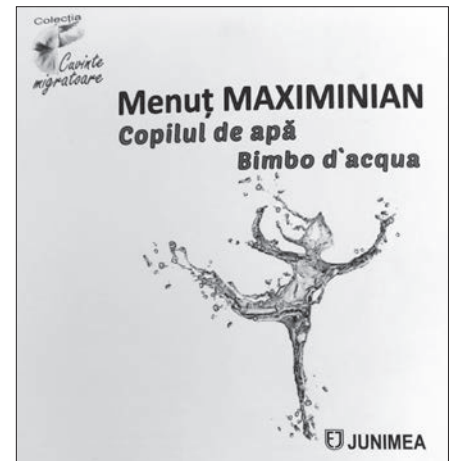
Noua apariție editorială beneficiază, în paralel, de versiunea în limba italiană a Liviei Mărcan, fiind însoțită de o prefață și o postfață semnate de Constantin Cubleșan și Andrei Moldovan, ambii scriitori remarcând, în poemele lui Menuț Maximinian, prezența universului rural și a valorilor tradiționale. Așa cum se precizează, într-o *Notă*, placheta este o revizuire și totodată o adăugire a volumului *Crucea nopții* (Editura Școala Ardeleană, 2018). Cu siguranță, autorul e deopotrivă tenace și meticolos, de vreme ce simte, acut, nevoia unei reconfigurări lirice.

De altfel, creațiile sunt atent organizate și echilibrate, sub forma unui triptic memorabil, cel puțin, prin titlurile bine alese: *Crucea nopții*, *Cețile dimineții*, *Stinger în miezul lumii*.

În primul grupaj, satul arhetipal (Dumbrăvița poetului), cu seculare colinde și tradiții pascale, își păstrează statutul de *axis mundi*. Predomină sentimentul religios grație fie unor personaje biblice (Iisus, Maica Sfântă), fie unor motive literare, pre-

cum „biserica”, „psalmistul”, „clopotarul” etc. Reîntâlnim filonul poeziei tradiționaliste (V. Voiculescu, Ion Pillat, Nichifor Crainic), care nu este transmutat, ci exploatat într-o manieră originală. Menuț Maximinian adoptă, aici, versul liber și conferă modernitate poemului, apelând, deseori, la sinestezie: „Mireasmă de flori sălbatice/ Peste valea/ în care vântul își are culcușul./ Iisus privește spre cerul înstelat,/ Iar licuricii se ascund după lună” (*Crucea nopții*). Scrise pe spații mici, stihurile reconstituie culoarea altor vremuri prin intermediul unor leitmotive ce sunt tot atâtea reverberații ale copilăriei – vârsta inocenței și a lipsei de griji: „ulița satului”, „nucul”, „covata bunicii”, „merele coapte”, „rugăciunea mamei”, „bătrâni”. Dincolo de laconismul rostirii poetice, de îndelungata căutare a *cuvintelor potrivite*, majoritatea confesiunilor lirice denotă multă finețe sufletească, transpusă – cu o limpezime admirabilă – în strofe diafane: „Sub nukul bătrân/ Poveștile prind viață/ Cuptorul încins/ Așteaptă pâinea/ Frământată în covata bunicii// Când plouă/ Ascultăm/ Icoane cu/ Bucurii” (*Povești*).

Desprinzându-se din vechile calendare, *Cețile dimineții* se așază peste suplețea versului și readuc, pe alocuri, nuanțele postmoderniste deloc reprezentative pentru o sensibilitate poetică exacerbată și, mereu, reflexivă: „Melcii/ Gustă dulceață din borcane englezești/ Iar străzile/ Sunt în palma mea” (*Demult*). Nuanțele respective sunt întâmplătoare și nu definesc originalitatea lui Menuț Maximinian căruia nu-i sunt familiare nici largile bulevarde, nici blocurile aspre și cenușii, chiar dacă viețuiește printre ele. Poetul rămâne un autentic *Homo rusticus* (cum i-ar spune Mircea Petean). De o muzicalitate discretă, suita lirică se constituie, mai degrabă, într-un noian de amintiri și vise învăluite de aceleași

nostalgii patriarhale pe care le regăsim, inclusiv în poemele de dragoste: „Cobor spre izvorul rece/ Prin cețile dimineții/ Nici urmă de tine// Mi-e tot mai aproape/ Mirosul de flori de fân/ Din părul tău// În barca sufletului/ Inima stă nemișcată// Voi păși pe ape/ Până când izvorul își va reda viața” (*Cețile dimineții*).

Ultimul grupaj de versuri e un pseudojurnal de călătorie ce radiografiază, în treacăt, marile orașe ale lumii înțesate de zgârie-nori și bântuite de singurătăți. Dar orașele vizitate (Paris, Madrid, New York, Istanbul, Kuala Lumpur) sunt abia „resetări zilnice ale gândurilor” și nicidecum despărțiri de aromele brazilor, de obiceiurile și tradițiile creștine, purtate în suflet de rapsodul transilvan, oriunde s-ar afla: „În Kuala Lumpur/ Pe plajă Crăciunul vine cu ananas/ Împodobim un palmier/ Așteptând heruvimi și serafimi/ Și pe micul Iisus” (*Crăciun la Kuala Lumpur*).

Reconfigurând volumul publicat anterior, Menuț Maximinian își confirmă, încă o dată, viziunea tradiționalistă și modernitatea limbajului poetic. Fie că practică o poezie de notație, fie că scrie o poezie cu alură aforistică, el caligrafiază emoții și sentimente cu o naturalețe a confesiunii totale și o simplitate cuceritoare, demne de harul unui poet ales.

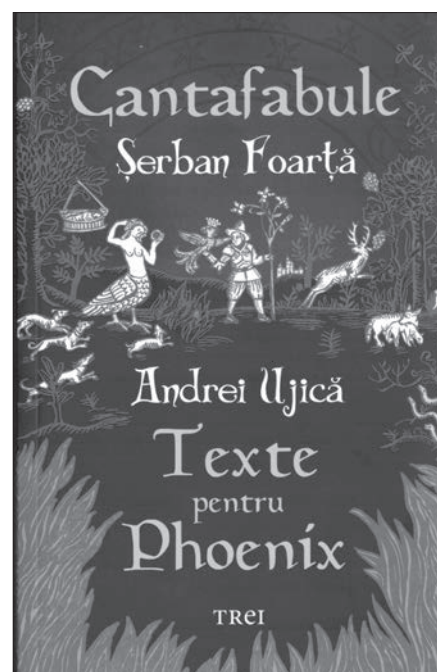
Cantafabule

Gheorghe GLODEANU

La Editura Trei a apărut în 2022 o nouă ediție dintr-o lucrare care a făcut istorie. Este vorba despre celebrele *Cantafabule. Texte pentru Phoenix* semnate de doi poeți admirabili, Șerban Foarță și Andrei Ujică. Cartea se deschide cu un scurt *Cuvânt-înainte* al autorilor, în care aceștia reconstituie climatul în care a fost elaborată cea mai importantă operă rock din arealul cultural românesc. Versurile semnate de Șerban Foarță și Andrei Ujică au avut darul de a ridica la cote artistice extrem de înalte textele unei formații rock de excepție. Autorii menționează faptul că, în 1974, Nicu Covaci, liderul grupului *Phoenix*, le-a propus să scrie un libret pentru o operă rock a cărei muzică se afla deja în lucru. Proiectul le-a convenit de minune celor doi poeți preocupați de „simboluri, arcanе și lexic înțesat de sensuri arhaice”. Pornind de la numele formației, autorii au imaginat un bestiар fabulos, dominat de figura mitică a păsării ce renaște din propria ei cenușă. Ei au fost fascinați și de „perspectiva strecurării unui conținut ezoteric într-un înveliș de mare audiență”. Sub acest aspect, trimiterile la părintele Mihail Avramescu (fostul scriitor de avangardă Ionathan X Uranus) nu sunt întâmplătoare. Pentru tinerii timișoreni, vizitele la bătrânul maestru spiritual retras la Jimbolia au reprezentat ceea ce pentru Mircea Eliade au însemnat călătoriile în India. Cântate pe stadioane pline, textele de inspirație medievală au devenit repede cunoscute, conferind o notorietate imediată celor doi poeți. Realizarea unui proiect cultural de o asemenea anvergu-

ră promitea o perspectivă optimistă asupra viitorului. Din păcate, lucrurile nu s-au îndreptat înspre această direcție. Albumul formației *Phoenix* a apărut în 1975 și a constituit un bun pretext pentru cei doi poeți aflați la început de drum să debuteze editorial. În ciuda succesului discografic, lucrurile s-au dovedit destul de dificile deoarece, la vremea respectivă, se căutau autori angajați în noile realități politice, ori Șerban Foarță și Andrei Ujică erau etichetați drept evazionști. Consecința a fost faptul că ei se numărau printre scriitorii nepublicabili în volum. Răsunătorul succes muzical și inspirația din mitologie nu au fost suficiente pentru a convinge editurile consacrate ale timpului. Operele rock se numărau printre influențele negative ale Occidentului, motiv suficient pentru ca autorii versurilor să fie priviți cu suspiciune de ideologii regimului totalitar. În disperare de cauză, Șerban Foarță și Andrei Ujică au apelat la singura modalitate de a-și reuni scrierile în volum. Este vorba despre Editura Litera, care tipărea cărțile pe banii clienților. Acest lucru nu însemna însă că lucrările publicate scăpau de ochiul vigilent al cenzurii. Titlul *Texte pentru Phoenix* atrăgea atenția asupra faptului că versurile au fost create pentru muzică, adică pentru a fi cântate, reînviind astfel vechea tradiție a menestrelilor de odinioară. În același timp, era vorba și de un elogiu adus unei păsări mitologice, capabilă să renască din propria ei cenușă.

Volumul *Texte pentru Phoenix* a apărut în 1976. Autorii menționează

faptul că nu au reprodus întocmai versurile de pe disc, ci versiunile literare ale acestora, care nu țineau cont de constrângerile liniilor melodice. În plus, au fost adăugate și câteva poeme noi, aparținând în mare parte lui Șerban Foarță. Volumul trebuia să conțină și un text în proză ce urma să zugrăvească *Zoomahia*, adică războiul fiarelor mitologice. Din păcate, textul nu a fost terminat la timp de către Andrei Ujică. Dacă libretul operei rock a fost semnat împreună de cei doi autori (după modelul celebru Lennon/McCartney), volumul aducea o serie de precizări mai detaliate în privința copyrightului. Nu pe foaia de titlu, ci într-un antet. Un antet reluat și în recenta ediție. Chiar dacă versurile au intrat în conștiința publică făcând parte din folclorul urban, ni se atrage atenția că lucrarea nu este anonimă. Acest lucru i-a determinat pe cei doi autori să recurgă la precizările necesare.

Din scurta prefață mai aflăm că lucrarea apărută la Editura Trei reprezintă o reeditare a ediției princeps apărute în 1976. Poemelor inițiale li s-au adăugat și versurile așa cum au fost ele cântate de membrii formației Phoenix. Volumul reproduce și ilustrațiile care trebuiau să apară pe coperta discului, dar proiectul a suferit modificări. Păcat că acestea nu sunt în culori, deoarece ar fi fost mult mai sugestive. Se pare că interiorul copertei duble a albumului urma să conțină textele melodiilor, încadrate de grafica realizată de Elisabeth Ochsenfeld și Valeriu Sepi. După cum atrag atenția autorii, recenta ediție are meritul de a restitui ediția originală a

cărții, dar și grafia proiectată a albumului, care nu a fost dezvăluită până acum.

Sugestive se dovedesc și referințele prezente pe manșeta și pe coperta lucrării, unde trei importanți oameni de cultură se pronunță asupra versurilor: Livius Ciocârlie, Mircea Florian și Andrei Oișteanu. Livius Ciocârlie atrage atenția asupra miracolului pe care l-au reprezentat aceste texte „în cenușii zilelor comunismului”. Este vorba despre niște creații ce au reușit să supraviețuiască dictaturii, fermecându-i și azi pe adevărații iubitori de artă. Remarcabile se dovedesc și observațiile lui Andrei Oișteanu, care a consacrat acestor scrieri un volum autonom, *Grădina de dincolo: Zo-*

osophia, din 1980. Reputatul om de cultură vorbește despre întâlnirea miraculoasă ce a avut loc la Timișoara, între o formație rock de excepție condusă de Nicu Covaci și doi importanți oameni de cultură: Șerban Foarță și Andrei Ujică. Dintre sursele de inspirație ale autorilor, Andrei Oișteanu menționează bestiarele medievale (*Fiore di virtù*) și cărțile populare românești (*Floarea Darurilor* și *Fiziologul*).

Reeditat la o jumătate de veac de la apariție, în condiții grafice de excepție, volumul *Cantafabule. Texte pentru Phoenix* readuce în actualitate o serie de poeme care au încântat numeroase generații de cititori și de iubitori de muzică rock.

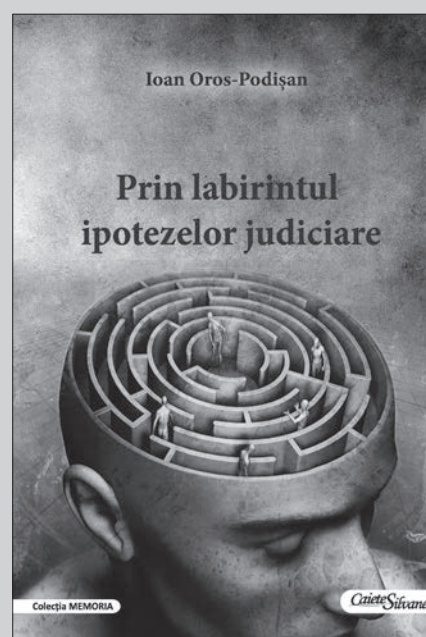
Un nou volum de Ioan Oros-Podișan la Editura „Caiete Silvane”

La Editura „Caiete Silvane”, în Colecția „Memoria”, a apărut un nou volum semnat de Ioan Oros-Podișan: „Prin labirintul ipotezelor judiciare”.

„Soarele, ce-și face generos apariția la orizont, anunță începutul unei noi zile pentru natură și oameni. Pentru unii, însă, va marca pragul trecerii spre moarte. Cu atât mai dureros și tragic, cu cât nu este ca urmare a evoluției firești a îmbătrânirii sau a unor boli nemiloase, ci a actelor diabolice ale unor semenii, care și-au permis să dispună după bunul plac asupra dreptului la viață a celor din preajma lor, ignorând deliberat că acesta este un atribut divin acordat prin actul nașterii și că asupra lui poate dispune doar Creatorul. Ultima parte a cărții supune atenției, în mod sugestiv, mult discutata ipoteză a nemuririi sufletelor, a reîncarnării într-un alt trup, o șansă la o nouă viață. După «moartea apa-

rentă» din iernile geroase, natura se trezește în fiecare primăvară la un nou ciclu de viață. Ființa umană, de ce ar avea alt regim? Nu cred că sufletele se adună într-un spațiu celest, rămânând acolo pasive pentru eternitate. Ar fi împotriva evoluției firești a speciei umane și nu numai. Omenirea progresează tocmai prin teaurizarea și transmiterea cunoștințelor de la o generație la alta. Ori asta este posibil doar prin nemurirea sufletelor ca suport informațional”, a precizat autorul volumului „Prin labirintul ipotezelor judiciare”.

Născut la 4 august 1943, Ioan Oros-Podișan și-a desfășurat activitatea profesională în perioada 1967-1999 în cadrul Inspectoratului de Poliție Județean Sălaj, exercitând succesiv diverse funcții operative de execuție și de conducere. La Editura „Caiete Silvane”, Ioan Oros-Podișan a mai publicat patru volume de proză inspirate din cazurile soluționate de poliștii judiciari din Inspectoratul Poliției Județene Sălaj: „Alertă la Poliția judiciară” (2020), „Ri-

posta Poliției” (2021), „Fantomele nopții” (2021) și „Acțiunea operativă «Faraonul»” (2022) și un volum de poezii: „Când voi fi doar amintire” (2020).

„Caiete Silvane”, revista și editura Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, instituție a Consiliului Județean Sălaj.

www.culturasalaj.ro
www.caietesilvane.ro

Colecționara de întrebări

Mihaela MERAWEI

Într-un peisaj poetic colorat și rafinat caracteristic sufletului său artistic, în care pictura și poezia se îngemănează, Luiza Cala își decodifică, într-o cheie lirică modernistă, plină de simboluri, trăirile și sentimentele erupte din adânc, transpuse în paginile unui volum intitulat intim *Manuscrisele din inimă*, apărut în anul 2022 la Editura *Detectiv literar*, cu o prefață semnată de scriitorul Emilian Marcu, membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Cele cincizeci și opt de poezii rămân în același cadru stilistic deja cunoscut al poetei, estetica fiind legată de mare, trăirile interioare și multitudinea de stări și sentimente, cum ar fi cele de iubire, dezamăgire, tristețe, bucurie. Subiectele nu se dezminț de anterioarele afinități legendare și legături cu antichitatea romană și cea elenă, atât Zeii cât și personaje mitologice (minotaurul, pasărea alpha, șerpi sălbatici etc.), dar și legendele pe care le accesează poeta subliniind autenticitatea versurilor. „În mine cădeau zeii/ Prea obosiți de înalt,/ Se ciondăneau/ Pe locul pretinselor/ Zile sacre/ Din adâncimea umană./ Pasărea alfa/ Descria programe/ Pe cerul fără de zei.”

Timpul ca și temă preferențială a poetei de la malul mării este un spațiu al analizei și reîntoarcerii la arhetip, la izvoare și esență. Poeta, prin alcătuire lirică, reconstituie contingența omului cu transcendentul, cesionând cititorului rădăcinile sale de baștină. „Catedrale albe înălțau zeii,/ Muritorii uitau/ Vecinătatea devenită miracol./ Coloanele zvelte/ Se împuterniceau/ În chemarea străbună,/ Peste zări se înălța/ Templul timpului meu,/ Templul tuturor înaintașilor...” (*Templul timpului meu*, p. 14). Mo-

tivul perenității, al trecerii irevocabile a timpului, este unul de profunzime, fapt subînțeles atât din titlurile poeziilor: *Timpul bun*, *Timpul trăirii*, cât și din imaginile artistice: „Vine o vreme a reamintirii,/ Vremea în care drămluiești/ Povești vechi,/ Planuri mărețe,/ Îți amintești dansul amețitor/ Care te-a dus în ziua de azi,/ Zi pecetluită cu multele ațe/ Pe care le-ai vrea pierdute,/ Uitate prin catedrala înaltă,/ Prin moscheea albastră,/ Prin stupa care adăpostește/ Cazele tale” (*Timpul trăirii*, p. 80).

Starea preponderentă a volumului este de reflexie, majoritatea poeziilor terminându-se cu o invitație la meditație. Poeta Luiza Cala are o înclinație acerbă spre introspecție. Ea este o inedită „Colecționară de întrebări./ Puțin interesantă, puțin bizară,/ Puțin a gândului”. Întrebările cu care încheie aproape fiecare poezie sunt reflexii asupra eului și ale sinelui cuprins pe toate fețele spiritului și ale cerebralului ca asistent al existenței. Această retorică grăvează în jurul „principiului eteric care e identificabil cu viața în sine și în care se manifestă dimpreună *Brahma* (Legea; primul Logos), *Avidya* (Neființa, Ireality; al doilea Logos), și *Mhat* (Ideatiunea; al treilea Logos), o trinitate similară celei din Creștinism (Tatăl, Fiul și Sfântul Duh)” (Iulian Chivu), chiar dacă Luiza Cala nu este o poetă axată pe subiecte religioase, existențial vorbind, dar având o credință de fond, Dumnezeu fiind martor și sprijin încercărilor vieții. Enumăr câteva dintre aceste interogații: „Sunt între alfa și omega?”, „De ce avea Othello buze groase?”, „Unde s-a pierdut făuritorul?”, „Sau intenția se transformase în eu?”, „Unde e simțirea întreagă?”, „Uita-

rea are termen de garanție?”, „Mă întomnez?”, „Eram Eva sau marele șarpe?”, „Nu știu cine sunt?!”, „Pietrele Tebei mai sunt?”, „Se mai iubește pe jumătate?” etc.

Tristețea se inserează în atmosfera lirică precum fumul gros al unui incendiu stins cu forța și ai cărui tăciuni încă sunt fierbinți. Plecarea timpurie a persoanei iubite marchează fără echivoc inima poetei. „Ploua perfid,/ Ca în ziua în care/ Ai murit./ Ploile tălmăcite/ De ciudate întâmplări/ Îmi populează/ Viitorul și prezentul/ Devenit deja trecut./ Nu le urăsc,/ Ploile mă fac curioasă,/ Îmi lasă rănile deschise,/ Doar ca un răsfăț mărunț,/ Fără durere./ Poți descifra manuscrisul?” (*Ploile mă fac curioasă*, p. 61). Manuscrisul pe care ni-l oferă spre studiu instanța nu este altul decât inima sa, cu tristeți, dezamăgiri, întrebări, răzvrătiri, dar niciodată renunțări. Toate aceste trăiri fac obiectul poeziilor scrise cu o anumită sacralitate. „Pe lângă scrierile în alfabet latin/ Mai am și manuscrisele sacre/ Aduse de nevăzuții/ Care mă însoțesc./ .../ Literale scad sau cresc/ După cum răsare și apune/ .../ Mijesc puțin ochii,/ Doar cât să nu pierd/ Gustul miraculos/ Al alfabetului,/ Al alfabetului sacru/ În care sunt scrise/ Manuscrisele din inima mea” (*Manuscrisele din inimă*, p. 112).

Caracteristică întregii opere artistice a Luizei Cala, fie că vorbim despre pictură sau poezie, este înclinația ei de a transforma fiecare sentiment, chiar și pe cele ale unei ipotetice iubiri, în artă. Prinsă între stări confuze, instanța duce o luptă între încredere și deziluzie, în epopeea vieții trecând de la întuneric la lumină prin spirala creației.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Cineva în orașul ăsta te iubește*

Corina OZON

Leon s-a uitat în jurul lui, bi-roul purta mult din personalitatea sa. Prespapier vintage, stilou cu peniță de aur, călimară cu cerneală găsită foarte greu, la un magazin cu obiecte vechi. Nici nu deschisese călimara, o ținea pentru parfumul pe care-l ascundea, pe care îl bănuia că se află înăuntru. Razele palide de soare dădeau sticlei o tentă indigo. Avea și un telefon retro, cu disc auriu, masiv și dantelat. Era doar o piesă de decor, ca o bijuterie prea mare pentru a fi purtată. Pe un perete se afla o bibliotecă de stejar masiv, cu încrustații florentine, plină cu cărți legate în coperti de piele și cu titluri aurite. Fusesse o comandă care l-a costat destul de mult, deoarece tipografiile făceau tot mai rar asemenea lucruri, aproape toată lumea citea cărți în format electronic sau le asculta în diverse aplicații. Erau mari autori clasici ai lumii, volume pe care Leon le avea de la bunicii lui. A închis laptopul, și-a pus casca în ureche și și-a îmbrăcat sacoul pepit din cuierul-pom. Soneria telefonului mobil l-a făcut să iasă cu o tresărire din starea în care se transportase doar privind obiectele dragi din încăpere. A văzut numele, de fapt așa cum era cunoscut și cum îl știa toți, și inima a început să-i bată repede. Știa că va urma ceva rău, numele acela nu putea da vești bune, dar nu-l putea nici ignora. Cândva totul era altfel. A apăsă pe butonul căștii de la urechea stângă și a răspuns hotărât, voia să iasă la cină cu Nora, iar acest gând l-a echilibrat rapid.

- Te ascult, a spus cu voce joasă.

- Degeaba te agiți cu salvatorii tăi, se va alege praful, i-a spus vocea de la celălalt capăt, ca un tunet.

Leon nu spunea nimic, aștepta, știa repertoriul.

- Taci, nu? Păi, ce știi tu să faci altceva decât să taci și să faci? Vei regreta drumul pe care ai apucat-o. Atât îți spun, nu-mi sta în cale! a continuat vocea aproape cu furie.

- Asta e tot ce poți? Să împrăștii venin? Eu nu stau în calea nimă-nui, alții ies în calea mea.

- Ha ha, s-a auzit râsul nervos al celui alt. Auzi la el, alții îi ies lui în cale! Calea ta, mă? Ce ai făcut tu pentru asta? Știi că fără mine nu puteai să faci nici atât.

- Ok! De fiecare dată avem acest dialog stupid. Mă grăbesc. Mai ai ceva de spus? l-a repezit Leon.

- Sunt cu ochii pe tine! Un pas greșit și te va costa viața. Poate nu a ta..., a adăugat celălalt pe un ton amenințător.

- Păcat de ceea ce-a fost..., i-a răspuns Leon cu amărăciune.

Celălalt a închis telefonul brusc, fără să mai spună nimic. Lui Leon îi era silă de situație, de celălalt. Cu doar cinci ani în urmă erau în aceeași echipă, făcuseră lucruri cu care se puteau mândri. Leon lucra la unul dintre proiectele sale privind criptarea unui cod de acces, după ce realizaseră cu succes un sistem de urmărire complet protejat din exterior.

Drumurile lor s-au despărțit când, în timp ce se făcea trafic de droguri, sub paravanul distribuirii de produse cosmetice, Leon a aflat că sistemul realizat de el era aplicat pentru camuflarea rețelei de droguri. Când l-a întrebat pe Vigo, alias Maestro, de ce a făcut așa ceva, el i-a răspuns răsând că era suspicios și avea nevoie de o vacanță, că făcuse doar un experiment, că de fapt rețeaua nici nu exista, era o holografie.

Bănuiala că Maestro folosea tehnologia în scopuri murdare i s-a adeverit când lucra la codul de acces al numărului Pi și a decis să plece definitiv și să nu mai aibă de-a face cu fostul său prieten. Maestro nu i-a iertat niciodată alegerea, însă era cumva legat de mâini și de picioare, nu-i putea face rău lui Leon, știind că deținea o parte din rezultatele decriptării lui Pi, pe care avusese grijă să le blocheze printr-o cheie. Altfel, Maestro nu avea altceva de făcut decât să o ia de la început cu cercetările. Însă se răzbuna pe Leon în diverse moduri, provocând incidente de care încerca să-l facă vinovat, ca să-l compromită. În același timp, crease diverse strategii pentru a-i urmări cercetarea Pi, iar acest scop devenise o luptă pe toate fronturile, nu mai rămăsese nimic din prietenia de altădată.

Maestro, Vigo... Leon aproape

că uitase cum îl cheamă și nu știa dacă e mai bine să rămâi în memoria colectivă sau a cuiva cu numele cu care ai venit pe lume sau cu cel pe care ți l-au dat alții, când le-ai atins obiectivele.

* Fragment din romanul „Cineva în orașul ăsta te iubește” de Corina Ozon, apărut la Editura Trei, București, 2023.

Corina Ozon (născută la Timișoara) este licențiată în Filologie și în Jurnalism și Științele Comunicării. A lucrat o vreme în presa scrisă și televiziune, apoi ca specialist în Relații Publice & Comunicare. Deține un doctorat în cotutelă româno-franceză (București – Montpellier) în Științele Comunicării, iar rampa de lansare ca scriitoare a fost blogul personal. A debutat în 2014 cu *Zilele amanților*, pus în scenă de compania Teatru La Infinit (Sibiu, 2019) și devenit primul volum dintr-o serie de șase cărți – *Amanții* (2014-2021) – care

a strâns o comunitate mare de cititori. Au urmat: volumul de proză scurtă *Până când mă voi vindeca de tine* (2016), romanele *Tentații* (2016), *Codul lui Zoran* (2018), *Dincolo de furtună* (2019), eseurile *Despre iubire, cu instrucțiuni de folosire* (2017) și un alt volum de proză scurtă, cu inserții poetice și fantastice, *Povești scrise în palmă* (2022). Cărțile Corinei Ozon au

fost prezentate și la evenimente din afara țării, în Europa, SUA și Canada. Este primul autor român premiat cu Silver for Excellence la Gala Internațională PR Award (2015), pentru promovarea cărților în online, iar în 2017 a fost în Top 100 femei de succes (Capital). Locuiește în București, are o fiică și un motan. Poate fi urmărită pe: www.corinaozon.com.

Masa de prânz pe o bancă

Alexandru JURCAN

Zi cu soare din luna mai. Verdeată generoasă, crudă, provocatoare. Doi muncitori repară o alee în fața Teatrului Național. Salopete albastre cu buzunare largi, unde stau cumiți câteva doze de bere. De fapt, e ora amiezii și cei doi se așază pe o bancă din stânga clădirii. Salam, roșii, castraveți, cabanos. Undeva, la etaj, se fac repetiții la operă, probabil *Aida*.

- Petre, tu știi când a scris Verdi *Aida*?

- Cum draci să nu știu? Când s-au terminat lucrările la Canalul Suez.

- Da, te pricepi... A folosit un libret de Antonio Ghislanzoni.

- La Cairo a fost atunci premiera în 1871. Taie ca lumea salamul, măi Ioane!

- Nu mai face mofturi! Atunci la premieră a cântat Antonietta Pozzoni.

- Da... o prințesă etiopiană pe cinste!

- Nici nu știu cum trec patru acte!

- Mie întotdeauna mi-au plăcut dramele romantice.

- Cred și eu! Nu mai cumpăra bere la doză!

- Iar faci mofturi? La ce film te-ai uitat aseară?

- Am avut șansa să revăd *Castelul*.

- Filmul lui Haneke după Kafka?

- Da. Păcat că n-a terminat romanul domnul Kafka.

- Ce n-aș da să găsesc manuscrisul complet!

- Te cred, ai câștiga o avere!

- Hai să terminăm lucrul! Ți-ai luat bilete la *Amfitrionu'* lui Purcărete?

- Io primesc invitație, că nevastă-mea face curat la directorul teatrului.

- No, bine!

Un vânt ușor și parfumat atinge statuile din fața teatrului. Cei doi și-au reluat târnăcoapele. La etaj, aceeași arie de operă reluată cu avânt.

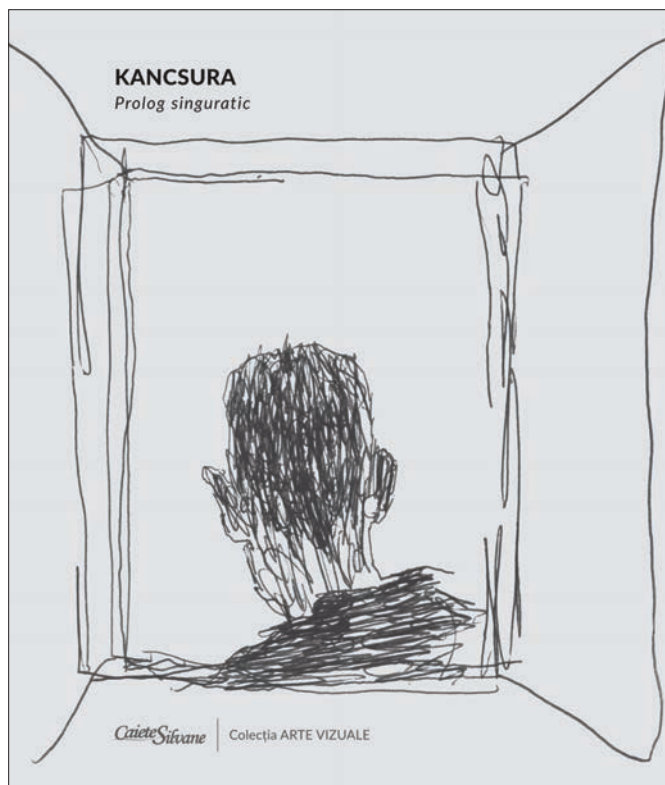
Kancsura. Prolog singuratic

Radu ȘERBAN

Sub sigla Editurii „Caiete Silvane” din Zalău, în luna mai a acestui an, a apărut lucrarea *Kancsura. Prolog singuratic*. Am denumit-o *lucrare* pentru că, de fapt, este vorba despre un produs cultural hibrid, care se poziționează undeva între catalogul de artă și cartea de mărturisiri. Este o *lucrare împreună* a doi artiști pictori, din generații diferite: Kancsura István (n. 1942), autorul, cel care a asigurat „materia primă” și Radu Șerban (n. 1960), cel care s-a ocupat de concepția grafică. Este vorba aici despre două experiențe artistice diferite, două viziuni, care, de multe ori, în timpul lucrului s-au suprapus ori, s-au completat, dându-ne posibilitatea de a ne cunoaște mai bine și de a descoperi filonul comun de gândire și simțire.

Lucrarea prezintă într-o formă grafică inedită o selecție de desene, însemnări (telegrame, așa cum le numește autorul), gânduri și scrisori ale artistului octogenar Kancsura István.

Școala de Pictură de la Cluj, o sintagmă în care este încorporată creația artiștilor clujești tineri, a devenit cunoscută în lume de aproximativ 15 ani. Așa cum nimic nu crește pe un teren sterp, renumele actual al acestei școli se bazează pe moștenirea și temeiul creației unor artiști clujești de marcă, aparținând

generațiilor anterioare, care, prin opera lor au sădit semințe în câmpul picturii și au reprezentat modele de personalități artistice, influențând creația contemporană.

În acest context, considerăm că este relevant să pomenim numele pictorului clujean Kancsura István, acum un senior al Clujului. Domnia sa a avut și are legături de colaborare cu personalități importante ale artei românești: Ștefan Bertalan (inițiatorul grupului „Sigma” de la Timișoara), Paul Gherasim (inițiatorul grupului „Prolog”, din București), Sorin Dumitrescu (directorul fundației „Anastasia”), Horea Paștina, Ioan Grigorescu și Mihai Sârbulescu (membri ai grupului „Prolog”) și dr. Sorin Costina (deținătorul celei mai importante colecții de artă contemporană românească).

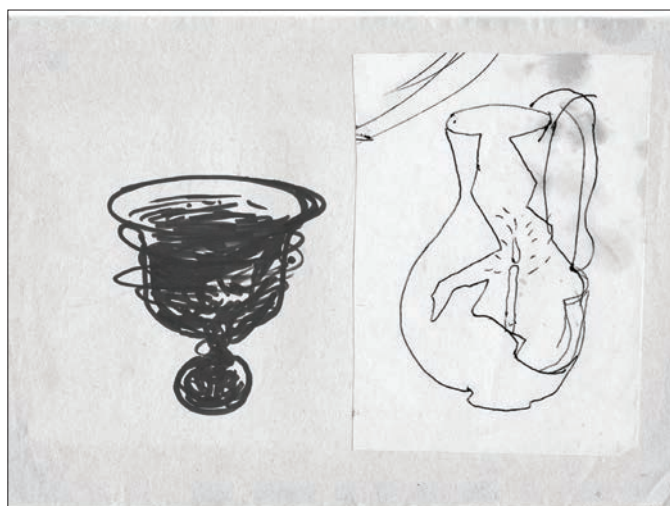
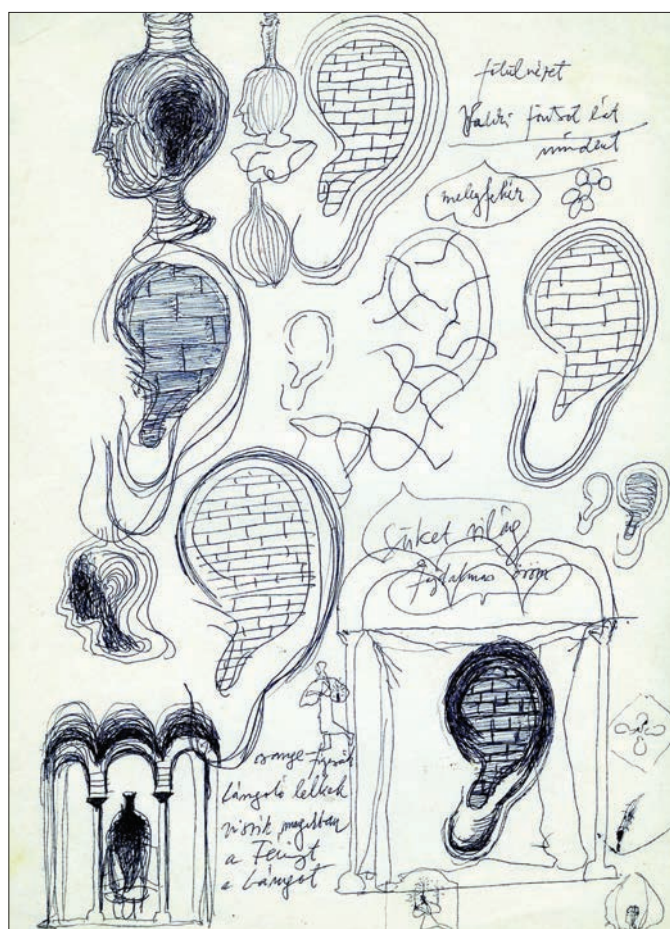
În anul 2022, Kancsura István a fost curator și participant la cea de a XI-a ediție a Simpozionului Internațional de Arte Vizuale „Arta în Grădină” de la Grădina Botanică din Jibou. Cunoșcând creația artistului, cu această ocazie i-am propus să-și pregătească o selecție din desenele și scrierile domniei sale pentru a le reuni într-o carte. Atunci, nu știam când, cum și dacă vom reuși să o finalizăm. Erau multe necunoscute care ar fi putut să influențeze ducerea la bun

14 Arte vizuale

sfârșit a intenției. Asociația Culturală Continuum din Jibou a preluat ideea și a conceput un proiect cultural pe care l-a depus Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, știind că instituția sprijină și promovează excelența în cultură. Proiectul a fost acceptat și produsul acestuia a fost tipărit în condiții grafice foarte bune la tipografia „Mega” din Cluj-Napoca.

Această lucrare este mai mult decât o experiență vizuală care pune în dialog imagini și gânduri. Este radiografia selectivă a unui autor care și-a asumat cu demnitate statutul de artist singuratic aici, în Cluj, completând prin opera sa, într-un mod particular și inovativ, realizările membrilor grupului „Prolog” de la București.

Paul FARKAS

Casa cu curmali

În dimineața asta, un camion de la primărie s-a oprit lângă marea grămadă, a manevrat anevoios pentru a aduce cupa macaralei cât mai aproape de grămadă, a încărcat din câteva mișcări tot ceea ce a mai rămas pe trotuar, zdrobind tot ceea ce ridica, a măturat ultimele rămășițe din viața celor doi eroi anonimi, și dus a fost.

Sic transit gloria mundi, zice un dicton latin, iar eu aș adăuga: *sic transit vita brevis!*

În anii '50, chiar la începutul deceniului, statul Israel a devenit o realitate, un vis frumos pentru puținii evrei rămași în viață după ororile celui de-Al Doilea Război Mondial și după o pauză de mii de ani de diasporă, și un vis urât pentru marea majoritate a arabilor lumii. Aceștia, ca și astăzi, în multiplele lor țări, au sărit ca arși îndată ce Națiunile Unite au votat reînființarea Statului Israel, după mii și mii de ani de înrobire, de crime odioase împotriva poporului meu, acuzații de fel și fel, ce mai, învinuind evreii de toate relele și dezastrele naturale ale lumii.

Așa au fost învinuiți de țara lor și tinerii noștri eroi, Shmuel și Miriam Bagdadi, împreună cu întreaga comunitate veche și faimoasă a evreilor irakieni.

Dar marea sete de răzbunare și pedepsire a evreilor din majoritatea țărilor arabe se desfășura cu o trufie nemărginită, de parcă am vedea reluându-se versurile lui Eminescu din Scrisoarea a III-a:

*„Visul său se-nfiripează și se-ntinde vulturește,
An cu an împărăția tot mai largă se sporește,
Iară flamura cea verde se înalță an cu an”.*

Iată că reînființarea Israelului a adus cu sine o ură incomensurabilă din partea țărilor arabe și desigur, pedepse inimaginabile. Un nou exod al evreilor din țările Maghrebului, nordul Africii, Egipt, Siria, Liban, Irak, Yemen și Afganistan s-a pus în mișcare drept urmare a urii acestora. Sute de mii de evrei din aceste țări, inclusiv eroii noștri Shmuel și Miriam, majoritatea cu o stare materială solidă, au fost pur și simplu alungați și puși pe drumuri cu bocceluța-n spinare, majoritatea ajungând în Israel între anii 1948-1953.

Printre aceștia era și familia Bagdadi, Shmuel și Miriam. Evrei tineri cu mult respect pentru familia în care au crescut, pentru tradițiile iudaice, pentru valorile umane, pentru vecinii lor evrei și arabi și pentru țara în care s-au născut și au crescut, Irakul. Atunci când au fost aduși în Israel în extremis, cu niște avioane DC3 rămase din război, ei au aterizat forțat pe niște arături, printre dealurile pline de măslini ale Galileii. Au avut noroc, atât ei cât și cei doi copii ai lor, de-altfel toți ocupanții acestui avion antediluvian,

an, rămas de undeva din parcul de avioane al armatei americane.

Și uite-așa, organizațiile evreiești din Israel i-au preluat, i-au dus într-o zonă puțin populată, le-au dat o mică baracă de tablă zincată, două paturi de fier și câteva oale. După care i-au binecuvântat spunându-le: „Acum sunteți și voi israelieni, învățați limba și căutați-vă de lucru. Succes!”

Nu vă mai rețin atenția cu greutatea inerentă prin care au trecut acești simpli evrei irakieni, doar câteva din ele și ți se face pielea găinii. Întâi și-ntâi, au trebuit să-nvețe ebraica, limbă deosebit de dificilă. Puținul pe care au reușit să-l vorbească le-a adus multă batjocură, vezi Doamne, aveau un accent ciudat, înghițind prune când pronunțau limba nouă. Dar iată că Shmuel nu s-a dat bătut și a-nceput să accepte tot felul de munci fizice, în construcții, în agricultură, în diverse localități noi sau oriunde putea să câștige un ban. Încet-încet, familia lor a sporit, în buna tradiție biblică, conform căreia prima mare obligație a oricărui cuplu de evrei este să aducă pe lume cât mai mulți copii. Este cea mai mare binecuvântare a Domnului. Și tot așa, având deja o familie destul de mare, Shmuel și Miriam Cohen au primit o locuință din partea I.L.L.-ului israelian, în care s-au mutat cu mare bucurie și unde au început să ducă o viață normală, având deja un serviciu destul de bun, copiii și ei fiind admiși la grădinița și școala locală, iar Miriam, ca o bună mamă și gospodină și-a concentrat întreaga putere în a crește copiii mulți pe care i-a adus pe lume.

Și iată că acești copii au crescut, s-au școlit, au servit în armata apărării Israelului, și-au găsit locuri de muncă bune, s-au căsătorit cu toții și au adus copii pe lume, o puzderie. Acum Shmuel și Miriam se puteau fâli cu mulți nepoți și nepoate.

Atunci când am ajuns în orașelul lui Shmuel, mai precis într-un apartament de peste stradă, acesta era deja la o vârstă când în viață începi număratoarea inversă, nicidecum planuri grandioase pentru viitor.

Cu Shmuel, în cei douăzeci de ani de vecinătate, probabil am schimbat vreo două sau trei propoziții. Deși avea trăsături mai degrabă aspre, era un om cu o inimă mare. Odată, i-am cerut împrumut scara metalică cu care obișnuia să escaladeze și să se urce în cei doi curmali pe care i-a plantat și crescut la înălțimi amețitoare, mult deasupra casei în care locuia. Aveam nevoie de această scară pentru a monta sau repara ceva deasupra ferestrei mele de la etajul întâi.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Anotimpul inocenței

Colonia Fabricii de cherestea*

Voichița LUNG

Casă, dulce casă!

Coboară din zarea întunecată semne prevestitoare că toamna târzie, cu alai de frunze multicolore, cu stropi reci de ploaie și cer greu, răutăcios cu păsările călătoare și cu oamenii răsfirați prin lumea largă în căutarea unei vetre primitive, e gata de plecare. Iarna, pitită la munte, în pădurile de brazi, îi va lua locul cât de curând, jos în vale, pe malul Crișului Repede, acolo unde Colonia Fabricii de cherestea și Cariera de granit au adunat an de an o mulțime pestriță de oameni, cu speranța unui loc de muncă promițător și a unui trai mai bun pentru familiile dezrădăcinate. Nu e totul lapte și miere, nu e bine, dar nu e nici rău să trăiești într-un loc nou, visând cu ochii deschiși la posibila reîntoarcere acasă, întocmai fiului risipitor.

Indiferent de anotimp, dis-de-dimineață, agitația reîncepe în același ritual, cu uruitul mașinăriilor ce sparge timpane, cu glasurile oamenilor care strigă unii la alții ca să fie auziți, cu zbenguiala copiilor scăpați de supravegherea vigilentă a părinților plecați deja la locul lor de muncă. Noii locatari, mutați aici de curând, sunt în febra amenajării locuinței repartizate, o baracă de lemn îmbietoare ca o cabană de la munte. Tata are treabă pe afară, cu descărcarea mobilierului și lucrurilor aduse cu camionul din vechea locuință. Mama se agită ca întotdeauna, când afară, când în casă, căci nimic nu e ca lumea, dacă nu trece prin mâinile ei, sau nu e cel puțin urmărit cu ochii atenți de stăpână. Nu s-a născut încă bărbatul acela care să știe ca ea rostul lucrului de pe lângă casă. Așa că, mai e puțin și lucrurile vor sta întocmai cum vrea ea, mobila nouă, cumpărată în rate, va împodobi noua locuință, bucătăria va străluci de curățenie, cămara de alimente va fi plină, focul în sobă va arde vesel, ca să trăiască omul în tihnă, chiar dacă afară se arată deja semne amenințătoare de iarnă...

Jocuri copilărești

Raiul copilăriei nu poate fi egalat niciodată cu nimic din restul vieții trecătoare. E momentul unic și fermecat, când cele mai năstrușnice visuri pot lua forme palpabile, fără prea mare efort și fără condiționări raționale. Copiii din Colonie trăiesc simplu, curat și spontan, fără pretenții și fără mofturi. Și dacă pentru părinții lor, „acasă” înseamnă cine știe ce colț mai apropiat sau mai îndepărtat de pe hartă, pentru copii, aici și acum e tot ce au și tot ce își doresc. Aici au făcut ochi, aici au loc destul pentru joaca lor neîntreruptă. Acum e un infinit de momente cu promisiuni în-

cântătoare. Unde te-ai putea ascunde mai bine, dacă nu printre stivele de trunchiuri de copaci culcați, ca într-o pădure răsturnată, de data asta rânduie contrar regulii știute a verticalității, dar tot labirintică. Unde poți juca „Mâța” mai mult timp, dacă nu printre grămezile de scânduri sau pe platformele betonate ale halelor aflate în construcție? Unde e mai dibace „Strigata”, dacă nu pe acoperișurile în pantă ale baracilor de lemn, acoperite cu catran, până când, dintr-o azvârlire nesăbuită, mingea nimerește în câte un cui ruginit sau o margine ascuțită de bârnă și-și dă ultima suflare?

Un copil adună în jurul său încă zece. Zece copii cheamă alți zece și ceata crește când afară e cald și soare, ca aluatul pus la dospit. Zăvoiul de pe malurile Crișului Repede e o junglă cum numai Tarzan a întâlnit în aventura sa. Sălciile bătrâne și plângătoare sunt arbori milenari de pe insule abia descoperite de exploratorii pitici. Hameiul și vâscul ce înlănțuie precum lianele, uriașii copaci se metamorfozează când în livezi cu fructe nemaivăzute, când în vii pârguite de arșiță, gata de cules. Șura veche, părăsită, transformată în hangar, în magazie, în depou, după necesități, acum e plină cu paie și cauciucuri uzate. A devenit peste noapte tabăra unor războinici neînfricați, iar mâine poate să fie raza de acțiune a unor gangsteri certați cu legea, ascunși sub cagule sau transformați în suspecti mascați cu ajutorul ochelarilor de carton și al bandanelor western legate strategic peste obraji...

Televizor în rațe

Zilele bune sunt cele care vin cu vești bune. Tata a sosit azi de la muncă și a adus vestea cea mare: și-a luat concediu. Ica nu înțelege prea bine ce a luat, de aceea, cu tot entuziasmul și curiozitatea vârstei, începe să cotrobăiască prin servietă. Acolo nu găsește nimic neobișnuit, doar metrul de tâmplărie, o lanternă, un caiet, un creion chimic, o pungă golită de merindea cu care plecase la muncă etc.

- Ce cauți în servietă, draga tatii?
- Concediul! răspunde candid fetița.
- Și l-ai găsit? zâmbește complice mama.
- N-am găsit nimic, poate l-a pierdut pe drum...
- Dar în buzunarul de la haină ai căutat?

Ica prinde curaj, cotrobăiește prin buzunare și găsește o ciocolată micuță, cu lapte. Pe ambalaj e un pitic cu o căciulă uriașă, ținând în brațe o cană cu lapte. Cana e roșie cu buline albe. Fetița e încântată de

desen, dar și mai mult adoră conținutul împachetat în staniol.

- Ei, ai găsit ce căutai?
- Da! N-am găsit concediul, dar am găsit un pitic.
- Bun și ăla, nu-i așa?! Și mai am o veste. Au sosit la magazin televizoarele comandate. Noi suntem pe listă, de mâine putem merge să-l aducem acasă. L-am cumpărat în rate.

Cam multe necunoscute: concediu, televizor, rate... „Poate că tata a vrut să zică rațe. O să ne dea de la magazin niște rațe? Ura! O să mă joc cu ele!” Altă veste bună care nu poate fi păstrată ca secret de familie. Trebuie trâmbițată de îndată. Fetița iese în fața casei, pânzește de după gard și cum vede vreun vecin trecând, vreun copil jucându-se prin preajmă, îi abordează cu mândrie în glas:

- Vrei să-ți spun un secret? Știi ce am luat noi astăzi? Concediu! Și mâine luăm televizor în rațe!

- Televizor în rațe?! Așa ceva nu se există! Poate că rațe în televizor?

- Sau rațe la televizor! M-ați zăpăcit de tot!
- Pot să mă uit și eu la televizorul vostru? Întreabă câte un prieten mai isteț, care probabil n-o crede pe lăudăroasă.

- Nu poți, că nu e nici în servietă, nici în buzunar! Dar mâine mergem la magazin după el.

- Poate ai visat azi-noapte?! Își dă cu părerea Lulu.
El e mai mare și știe mai multe. În Colonie nu a plouat cu televizoare, abia dacă sunt două-trei în tot satul. Oamenii normali au cel mult un radio și atât! „De unde povestea asta cu televizorul?! Și ce are a face chestia cu rațele? Rață pe varză! Fata asta-i varză!”

- Te-au păcălit ai tăi ca să mănânci tot din farfurie! adaugă Ileana, râzând pe înfundate.

- Nu e păcăleală, e chiar adevărat! Am primit de la tata și o ciocolată cu pitic, dacă vrei să știi!

- Mulți pitici îți mai umblă prin cap! De-aia ai părul creț! Își dă ochii peste cap fata răutăcioasă.

- M-am supărat pe voi. Când o să avem televizor nu vă las să vă uitați la el!

- Degeaba te uiți la el, trebuie să și meargă! Aici nici nu cred că ar funcționa! Poate la oraș!

- Bine că o să te uiți tu!

- Poate o să te uiți mult și bine la radio, până-i ve-dea stele verzi și o să ne zici că aveți televizor!

Cu toate acestea, a doua zi este adus acasă, ca un trofeu, televizorul alb-negru, cu nume scris cu niște litere străine, care se citesc așa: „RUBIN 102”. Cine mai e ca Ica! A avut dreptate, n-a visat, n-are pitici în cap, are televizor! Să se știe peste munți și peste văi! Atâta doar că minunea nu poate funcționa încă. El trebuie lăsat să se încălzească în casă, să se obișnuiască cu proprietarii și ei cu dânsul. Trebuie citite instrucțiunile și mai ales, lucrul cel mai greu, să i se pregătească antena. O încârligătură de fiare cu un cablu galben, lung, răsucit pe un mosor, un stâlp înalt, cât mai înalt, care trebuie ridicat și fixat pe

acoperișul casei de oameni care se pricep să monteze antena la locul ei. Ce mai vânzoleală! „Dar unde o fi concediul luat de tata?”...

După eforturi susținute, udate cu câte o înghițitură de bere, se termină treaba și încep probele. Vajnicii bărbați răsucesc antena, când la stânga, când la dreapta. Pe ecranul ușor luminat apare câte o umbră, se aude un bâzâit, o dungă orizontală tot fuge în sus și în jos. Trebuie „prinsă” imaginea! E ca la vânătoare: apare căprioara, o țintești, tragi, dar degeaba, căprioarele dispar dintr-un salt. Și iarăși de la capăt... Până la urmă, acțiunea e cu noroc. Imaginea plâpândă la început, se uniformizează, vâjâitul se estompează, apare o minge, cei ce știu ce e ăla televizor, spun că aia ar fi „Mira”... Mira e o fată? Nu e o fată, e ceva, nu se știe ce.... Ea vestește începerea programului la TV. Deodată se aude Imnul: „Trei culori cunosc pe lume”... E o clipă de mare solemnitate și încercătură emoțională. Te simți om cu „O” mare. Dar nu vezi trei culori, televizorul e alb-negru, până la cel color mai e o cale lungă. Deocamdată lucrează imaginația și ingeniozitatea. S-a dus vestea că unii posesori de televizoare și le-au dotat cu o folie în nuanțele curcubeului, atașată ecranului. Rezultatul e un ecran ROGVAIV! Cu acest dispozitiv, imaginea se colorează cum se nimerește, nu întotdeauna la modul ideal. Uneori părul personajului de pe ecran e violet, fruntea indigo, nasul albastru, gura verde, bărbia galbenă, gâtul oranj și hainele roșii. Dar se cheamă televizor în culori!

Televizorul nou instalat atrage o mulțime de gură-cască, de la mic până la mare. Prin ușa lăsată dinadins deschisă se poate urmări Telejurnalul. Știrile sunt optimiste, viața e plină de realizări mărețe. O noapte întreagă așteaptă cei mari aselenizarea. Mișunea de pe Lună îi antrenează pe toți în aventura spațială. Pe Pământ e emulație. Cei mici urmăresc discul auriu de pe cer, seară de seară, când e senin, în speranța de a-i zări pe omuleții cu capul într-un borcan, plimbându-se pe „străzile” de pe Lună. În noaptea cu pricina însă, pentru că evenimentul e amânat până spre zori, copiii adorm înainte de marele anunț: „Un pas mic pentru om, un salt uriaș pentru omenire!” Replica însă o învață și ei a doua zi și-o rostesc, mândri de reușită.

Altă participare în masă e în momentul invadării Cehoslovaciei. Adulții se sperie de amenințarea războiului, se povestesc fapte atroce din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, se urmărește discursul unui politician care condamnă ofensiva rușilor. Toți stau în fața ecranului cu fețe grave. Câte unul care a pierdut discursul epocal, când iese din schimbul I, de la fabrică, întreabă îngrijorat: „Ce-a mai zis Cenușescu?”

**Fragmente citite în cadrul ședinței din 18 mai 2023 a Cenaclului literar „Silvania”.*

continuare pe www.caietesilvane.ro

Neamul Rebrenilor

Menuț MAXIMILIAN

Volumul *Liviu Rebreanu și Rebrenii* aduce în fața noastră familia din care avea să se nască autorul romanului românesc modern. Iacob Naroș ne-a obișnuit, în ultimii ani, să-i dedice prozatorului din Țara Năsăudului ample studii, prin care îl readuce în actualitate: *Romanele lui Rebreanu*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012; *Rebreanu în Mileniul III*, Editura TipoMoldova, Iași, 2014; *Liviu Rebreanu și Cuibul visurilor*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016; *Liviu Rebreanu și proza scurtă*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019; *Liviu Rebreanu și noua critică*, Editura Pim, Iași, 2021 (Premiul Juriului Saloanelor „Liviu Rebreanu”).

Monografia apărută la Editura Școala Ardeleană surprinde prin documentarea aprofundată pe care profesorul măierean o face, citind aproape tot ce s-a scris despre Liviu Rebreanu, zeci de cărți, studii și cercetând arhivele.

Pentru prima dată sunt așezate în același loc numele lui Liviu Rebreanu, cu toată biografia lui, dar și ale părinților Ludovica Diuganu și Vasile Rebreanu, ale fraților și ale nepoților. „O nouă carte despre viața lui Rebreanu trebuie deci să fie, înainte de toate, o carte exactă, o carte cinstită. Este supremul omagiu ce-i poate fi adus”, spunea regretatul rebrenolog Nicolae Gheran. Acest lucru îl face Iacob Naroș în studiul dedicat arborelui genealogic al familiei Rebreanu.

Despre cel care spunea „în Maieru am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele”, iată că, peste timp, un măierean vine să așeze povestea vieții lui și a familiei într-o carte. „S-ar crede astfel că cel care ar avea de gând

să scrie biografia lui Rebreanu le-ar avea pe toate la îndemână, însă, după mărturisirile lui Rebreanu însuși, din *Romanul romanelor* – material pentru conferințe –, aflăm că biografia sa interioară este mai ascunsă decât cea exterioară. Să nu uităm și faptul că biografia scriitorului, pe alocuri, atâta câtă este prezentă în scris, se zbate între realitate și ficțiune, mai ales cea cu argumente provenite din partea unor confrăți literari sau a celor din familie”, scrie în Prefața cărții Iacob Naroș. Pornind de la această monografie, avem alte ramuri deschise spre cercetare, acuratețea cu care Iacob Naroș prezintă bibliografia ducându-ne exact la paginile ce ne interesează.

În istoria literaturii române contemporane, Nicolae Iorga spunea că numele de Rebreanu provine de la Rebra, din Țara Năsăudului, acolo unde sunt oameni dârzi și demni, luptători sub voievozi. Iacob Naroș completează, spunând că numele Rebreanu se întâlnește și la Rebrîșoara, Dumitra, Chiuza și Năsăud. Iar în cazul scriitorului, arborele genealogic, început de Nicolae Gheran, se oprește la bunicii Samoilă Rebreanu și Irina Bulea din Chiuza.

Personal, m-am bucurat tare mult să văd, pentru prima dată, scris, mergând la surse, că mama prozatorului – Luvovica Diuganu – s-a născut pe 7 octombrie 1865, în familia Petrea Diuganu din Beclean și Anastasiei Cărcu din Măluț. „Numele de Diuganu vine de la Diug (azi Dumbrăvița). S-a numit așa până în 1920”, scrie Iacob Naroș. Merge mai departe, surprinzând trăsături ale Ludovicăi Diuganu, cea care era prezentă pe scenele Becleanului, în piese de

teatru. Ludovica a avut trei frați și trei surori, iar tatăl ei moare de holeră și tragedia continuă cu un incendiu ce i-a lăsat pe copii și pe mamă fără casă, astfel Ludovica Diuganu este luată de suflet de mătușa Flora și de Simeon Moldovan, directorul școlii din localitate.

Într-o scrisoare din 14 iulie 1915, Ludovica Diuganu spune: „Viață grea cum am avut eu puține și rare mame ecsistă, cu deosebire, mame de spirit... De la începutul vieței am avut tot greutate, grijă, și într-ale mele și în a bărbatului, pe care tot eu a trebuit ca să-l conduc, să-l abat cu multă forță de la ce el în a lui nesocotință a apucat. După ce am fost destinată a fi mamă la multe capete de oameni, altele mai cu spirit, altele mai ușurele, am avut o învălmășeală, o trudă cu mari lupte sufletești și trupesti, prin care puterile mi s-au slăbit, boalele m-au atacat, așa că, ca prin farmec, am trecut peste toate. Toată viața-mi pare acum numai un vis, un vis în care mi se arată toate gre-

utățile, toate suferințele vieții”.

Tot ea, într-o altă scrisoare către Liviu Rebreanu, scrie: „M-am născut în pielea goală și alții m-au îngrijit până la un timp când am ajuns și eu ca să mă pot hrăni și îmbrăca”. Privită de Stancu Ilin, Ludovica Diugan „se trăgea dintr-o familie a unor vechi cărturari ardeleni”. Iar nepotul ei, Ilderim Rebreanu, trecut la veșnicie de curând, o caracterizează: „O fetiță frumoasă ca o roză gingașă, îmbrăcată în haine naționale care, precum și vocea simpatică și duioasă, a făcut din dânsa o zână din raiul florilor”.

Legat de Rebreanu, multe sunt lucrurile care ar putea fi spuse despre familia lui, inclusiv faptul că era asaltat de către toți membrii pentru a-i ajuta cu sume de bani. Într-o scrisoare din 1915, mama spune: „Doriții mei copii, cunosc femeii și mame jertfite în felul meu, însă dacă bărbații au fost așa, barăm au avut parte de a se mângâia cu copiii. Din mulțime de copii ce am crescut, barăm pe unul să-l am de ajutor, barăm unul să-mi cunoască și să-mi arate recunoștință cât de cât, dar nu, nu, toți s-au îndepărtat după ce și-au primit partea din puterea mea și nu mai cunosc că cineva i-a adus pe lume, nu mai știu nimic cu câtă greutate i-am îmbrăcat, hrănit, până ce și-au căpătat pene bune de zburat. Au zburat toți ca și corbul lui Noe și și-au căpătat în viața nouă, au uitat cu totul de salvatorul lor. Mai am încă pe lângă mine câțiva, care încă așteaptă penele bune ca să urmeze și ei pe cei rătăciți.”.

Liviu Rebreanu avea o inimă mare, muncind zi și noapte pentru a scrie, iar banii obținuți să-i dea familiei. Însă de multe ori nu mai făcea față, familia supărându-se pe el. Cu toate acestea, mama îi scrie: „Cu tine nu m-am înșelat, ești acela care te-ai arătat de mic, afară de forobrajiiile copilărești. Ai avut în lume de a suferi multe și le-ai purtat cu răbdare dacă ți-a dat așa soarta, și tot ești om ales și cu sim-

țire față de oricare. Dar cu a doua iubire de copil scump m-am tare înșălat că am iubit un demon care nu știe cum să răpiască sufletul, să nu fiu.”.

Ludovica Diugan trece la cele veșnice, la Aiud, pe 15 mai 1945. Poate că ar merita, cândva, un studiu mai amplu, pornind de la bibliografia dată de Iacob Naroș și a-i cerceta mai în amănunt rădăcinile, o genă din partea mamei având, cu siguranță, și Liviu Rebreanu, cel care avea să ajungă și director al Teatrului Național, actoria fiind pasiunea mamei lui toată viața.

Dacă despre mamă s-a scris mai puțin, despre tatăl Vasile Rebreanu, fiu al lui Samoilă și Irinei, născut la Chiuza, pe 18 aprilie 1862, pe ulița Hrubelor, în casa bunicii Măriuța Bulea, s-a scris mult mai mult. Coleg de clasă la Hordou cu George Coșbuc, Vasile Rebreanu va ajunge, împreună cu soția, la Chiuza, în calitate de notar, acolo unde se va naște și Liviu Rebreanu. De aici se mută la Lăpuș ca învățător, iar mai apoi va ajunge la Maieru de unde „va pleca pe fugă din cauza datoriilor acumulate”, fiind greu să ai o casă plină de copii. Urmează Prislopul, acolo unde avem și Casa memorială a lui Liviu Rebreanu. Tatăl său va scrie reportaje la *Gazeta Poporului* pe teme ca: săpun, lapte, reportaje, dar are și pasiuni pentru pomi fructiferi și stupi, la care adaugă alte îndeletniciri, ca dentist sau consultant juridic pentru pricinile țăranilor din zonă.

„Tata se arată totdeauna sever, nu râde niciodată cu copiii și e învățător. Noi am înțeles însă demult că strășnicia dumnealui trebuie să fie prefăcută. Întâi, pentru că nu ne-a bătut niciodată. Pe urmă, când vorbea cu sătenii, spunea atâtea glume, de-ți venea să te tăvălești de răs... Mai frică ni-e de mama, care e veșnic necăjită și, cum zice, cum lovește”, spune Liviu Rebreanu.

Pe lângă portretele celor doi părinți, aflăm și date despre nașterea scriitorului din noaptea de 27 no-

iembrie 1885, când, după cum spune mama Ludovica, într-o scrisoare trimisă către Rebreanu, „au tras clopotele într-o dungă ca în vreme de primejdie, dar și de greutatea nașterii de 4 zile în acea ploaie de stele”. La rândul lui, Tiberiu Rebreanu scria: „Copilașul abia născut era alb, semn de mare noroc, el avea 5 kg, iar tatăl lui, Vasile, l-a ridicat între rafturile pline de cărți zicând să ajungă vestit ca acei care au scris acele cărți”.

Liviu Rebreanu nu va mai ajunge niciodată în locul nașterii, despre care spune: „M-am născut într-un sat anume Târlișua, pe care nici pe hartă nu l-am descoperit niciodată, dar care există de vreme ce tatăl meu a dascălit acolo un an de zile, iar eu însumi mi-am petrecut acolo primele luni de viață... Eram numai de câteva luni, când tatăl meu a plecat de acolo, și lucru ciudat, deși sunt de 42 de ani și am cutreierat toată țara, niciodată n-am putut ajunge până în satul unde am văzut lumina zilei. Dorința de a-l cunoaște este însă prea mare ca să nu mă hotărâsc să mă duc într-o zi drept acolo”.

Maieru, dintre toate localitățile, avea să-i rămână cel mai mult la suflet, fiind o „oază de fericire, un pământ al făgăduinței”, unde va poposi de câteva ori și despre care spune că e *Cuibul visurilor*, sintagmă dată muzeului din localitate ce-i este destinat.

Despre modul în care scria la Maieru, însoțit de sunetul apei Someșului, aflăm de la Emil Boșca-Mălin: „Într-o sală de clasă de la școală, unde era și un pat, se afla o masă pe care se instalase o lampă, un teanc de hârtie de scris, o rezervă de țigări (cutia de tutunuri), apoi ibricul, ceasul și lampa de petrol. Scrisul începea pe la 10 seara și ținea până la 5 dimineața, la răsăritul soarelui, după cântatul cocoșilor, când se porneau să scârțâie roțile carelor”.

În cadrul Zilelor Prozei, eveniment derulat la Maieru, s-a reamintit despre cum Rebreanu decla-

ra: „Ăsta e satul copilăriei mele. E un sat de munte, într-adevăr foarte frumos, cu oameni buni și foarte înțelepți. Dintre oamenii aceștia, am luat toate personajele rustice din literatura mea. Unora le-am pus o mână, altora le-am tăiat un picior, i-am împătimit pe unii, i-am făcut să cugete pe alții și oriunde i-am plasat în cărțile mele, tot din Maierul Năsăudului i-am luat”.

Nicolae Manolescu le-a spus copiilor de la Maieru, în 2018, când a fost prezent la Zilele Prozei: „Dragi copii, să vă gândiți că de aici, din Maieru, a ieșit unul din cei mai mari romancieri români. N-ar fi bine să întrebați ce dascăl a avut el la clasele primare care i-a dat baza de pornire? Cine l-a format? Ce i s-a spus? Credeați că vine un mare maestru de la Cluj să-i predea? Era învățătorul lui din sat. Dacă aveți ambiții, profitați de școală pentru că, poate, de aici, dintre voi, se va mai naște un Rebreanu mai mititel”.

Nu lipsește perioada în care a fost elev la Năsăud, spunând că: „Toți bărbații de seamă ai Transilvaniei s-au mândrit a fi măcar vre-

melnic elevii liceului năsăudean”. Despre perioada în care a fost elev la Bistrița, anii petrecuți la Sopron, studenția la Academia din Budapesta, apoi la Gyula – 17 luni sub haină militară, urmând Bucureștiul, Craiova, președinția la Societatea Scriitorilor din România, director general al teatrelor și culminând cu cea de academician (întotdeauna când vorbesc despre tradiții apelez și la frumosul discurs susținut la primirea în Academie de către Liviu Rebreanu, cel care aducea laudă țaranului român) și conducător de reviste literare (*Mișcarea literară*, *Gazeta literară*, *România literară*), toate sunt prezente în carte. Genealogia familiei Rebreaunu cuprinde și date despre viața fraților: Iuliu-Sabin (1890-1947), Petre (1888-1890), Livia-Eugenia Hulea (1889-1972), Ovidiu Hulea, soțul Liviei, deputat în Parlamentul țării (1931), decedat în 1952, Lucea (Pavel), căpitan, căsătorit cu Maria Pussy, fiica mai mare a soților Hulea, cel care a stat 10 ani în pușcăriile comuniste, decedat în 1963, Emil (1891-1917) – *Eroul de*

la Ghimeș – Făget, Maria-Ludovica (Miți) (1893-1986), căsătorită cu colonelul Strat Procopie, mort în 1949, Flora (1895-1896), Virgil (Ghilu) (1897-1917), infanterist în Primul Război Mondial, va ajunge în spital în Budapesta, unde își va găsi sfârșitul, Armela (1899-1899), Florica-Ecaterina (Rița) (1900-1974), căsătorită cu avocatul Iulian Anghel, de care va divorța și se va mărita cu locotenent-colonelul Mihai Schuster, Fabius (1902-1904), Sever (Luțu) (1904-1917) și Corneliu (1906-1906). Nu lipsesc Fanny și Puia și legătura lor ca mamă și fiică cu familia prozatorului. Ilustrațiile ce însoțesc cartea, unele prezentate în premieră, merg pe firul poveștii lui Liviu Rebreanu.

Îl felicităm pe Iacob Naroș pentru acest proiect editorial scris cu drag, dar și cu multă acribie, iar pe dumneavoastră vă îndemnăm să faceți rost de acest volum, pentru a cunoaște rădăcinile scriitorului pornit din Țara Năsăudului, cu traista plină cu povești, pe care mai apoi le-a nemurit în cărțile lui.

Angela Maxim

Pe ulița copilăriei

Aici a fost o casă, cu flori și cu cerdac
în fața ei, fântână... iar lângă ea copac
Aici era livadă, cu pruni aleși, de soi
dincolo-aveau vecinii un grajd cu patru boi

Aici a fost o punte, spre iazul fermecat
ne întâlneam cu toții, copiii la scădat
Aici era o șură, cu streășina de pai
și zeci de cuiburi vara și-al păsărilor rai

Aici a fost o poartă, cioplită-n lemn de brad
iar lângă ea, pe bancă, femeii ieșind la sfat
Aici era coliba lui Nea Ion cel bun
și-n spatele colibei avea un singur prun

Aici a fost grădina, cu staul pentru oi
unde venea tot satul și ne-adunam și noi
Aici erau, sub dealuri, trei pivnițe din lut
săpate-n pragul stâncii de-un meșter priceput

Aici a fost izvorul, curgând pe lângă-un dud
de-aici mergeam acasă, murdari, cu părul ud
Aici cânta un fluier o doină pe-un pridvor
aici trăia o mamă, dincolo un fecior

Aici râdeau copiii, la-ntâiul vieții pas
iar azi... doar vechi ruine și umbre-au mai rămas
și iarba pân-la ceruri și țipătul meu mut
că nu mai pot întoarce cărarea din trecut!

Și nu mai pot cuprinde tot satul lângă piept...
Să-i cer plângând iertare că n-am putut s-aștept!

„De pe vremea lui Pazvante”

Gheorghe MOGA

Astăzi, nimeni nu se mai îndoieste de adevărul cuprins în enunțul „o imagine face cât o mie de cuvinte”. Liviu Groza, profesor al Universității din București, prin cartea *De pe vremea lui Pazvante: imagini ale vieții din trecut în expresii românești* (Editura Vremea, București, 2022) ne dovedește că și „reciproca” este adevărată: „dacă deschidem un dicționar explicativ al limbii române, putem constata cu ușurință că unele cuvinte și, mai ales, unele expresii fac, la rândul lor, cât o mie de imagini”. Prefața „O moștenire culturală în cuvinte” lămurește cititorul asupra domeniului lingvistic îndelung cercetat de autor (frazologia limbii române), precum și asupra conținutului acestuia: expresii, locuțiuni, zicale, proverbe, dintre care unele trimit la imagini ale vieții din trecut. Criteriul de grupare și prezentare a unităților frazeologice este cel tematic: „Dintr-o serie de «ziceri» ... ne putem da seama de felul în care strămoșii noștri se apărau de vrăjmași, se salutau, îi vedeau pe străini, cum înțelegeau Biblia, cum se îmbrăcau, ce monede și unități de măsură foloseau, cum petreceau de sărbători și cu ce delicatese îi primeau pe musafiri” (p. 7). Fiecare din cele 11 „capitole” poartă drept titlu o zicere (*Țara piere de tătari, iar el bea cu lăutari, Bună ziua ți-am dat, belea mi-am căpătat*) și un subtitlu explicativ (*Cum s-au apărât românii de vrăjmași, Salutul și urările la români*).

Expresia ce dă titlul cărții aparține celor care amintesc despre „personaje celebre din trecut, cu precădere malefice, de numele căroră memoria colectivă a legat perioade nefaste și evenimente tulburi”. Unul dintre aceștia a fost Pazvantoglu, pașă de Vidin, care a prădat satele și orașele din Oltenia între

1802-1803: „Din aceste timpuri atât de tulburi... s-a păstrat expresia populară și glumeată *din timpul lui Pazvante* care nu mai este percepută ca făcând referire la evenimente tragice și sângeroase din trecut, ci la obiecte «vechi, învechite, ridicule prin vechime». După ce a fost rănit în luptă de Iancu Jianu, pierzând un ochi, a fost poreclit Pazvante Chiorul, apelativ care a sporit nuanța familiară și glumeată a numelui său, astfel încât cu timpul nimeni nu a mai făcut vreo legătură cu distrugerile și fărâdelegile făcute de soldații comandați de el” (p. 37). Două dintre expresiile explicate în acest capitol au revenit în vorbirea contemporanilor. În timpul pandemiei s-au făcut referiri/trimiteri la *ciuma lui Caragea*. Prin *Țara lui Papură vodă*, „o țară fără stăpân”, își exprimă năduful cei nemulțumiți de faptul că autoritățile nu pot impune legea. Cu paginile intitulate *Neamțul crede în băutură și ungurul în înjurătură*, cititorul se apropie de imagologie. Aflăm astfel cum i-au văzut românii de-a lungul timpului pe evrei/jidovi, pe turci, nemți, ruși și țigani, „tipurile etnice reprezentate cel mai bine în expresii, proverbe și zicători”. Acestea fac referire la „incapacitatea, reală sau simulată, de a comunica, din cauza diferențelor lingvistice (*a vorbi turcește*), la obiceiurile nesănătoase, în special alcoolismul (*a fura luleaua neamțului*), la boli atribuite etniei (*boala turcilor, boala francească*), la comportamente, posturi și atitudini percepute ca specifice etniei (*parcă se bat jidanii la gura lui, cum e turcul așa e și pistolul, cal verde și grec cuminte nu s-a văzut, a spune drept ca neamțul, tot țiganul își laudă ciocanul, dacă dai nas lui Ivan, el se suie pe divan*). Pentru a păstra o dreaptă cumpănă, în finalul „capitolului”, autorul arată și

imaginea românilor în ochii popoarelor învecinate: „Ungurii consideră că *valahii sunt puturoși*, adică leneși, și că doar *un valah mort e un valah bun*, sârbii sunt de părere că *ciorba bună să o mănânci cu prietenii, iar ciorba rea să o torni valahului în cap*, iar nemții cred că *germanii au inventat oțelul turnat, iar valahii/românii, hoția*”.

Înainte de a arăta originea așa-numitelor expresii biblice (*Până la Dumnezeu te mănâncă sfinții*), autorul subliniază câteva trăsături referitoare la condițiile istorice și sociale în care au receptat românii Biblia: „Românii s-au afirmat încă de la începuturi ca popor creștin și nu ca popor creștinat prin voința unui anumit rege sau conducător. O altă caracteristică legată de creștinism este receptarea la început a Bibliei într-o limbă neromanică... Nu în ultimul rând multe dintre versetele biblice au circulat mai mult pe cale orală, rugăciuni, predici, pilde și mai puțin pe cale scrisă...” (pp. 40-41).

continuare pe www.caietesilvane.ro

Poarta

Simone GYÖRFI

Dacă treceți prin Merenii din Vale, opriți-vă la ultima casă de pe ulița Căramidarilor și luați aminte. Veți vedea cel mai frumos și, de asemenea, cel mai bizar lucru de prin părțile acestea. Nu că localnicii ar fi deosebiți de atâția alții de prin meleagurile noastre hrănite cu legenda mioriței. Dar au un ifos al lor, o mândrie proprie, care le dă ghes a-și înfrumuseța gospodăria mai ceva decât toți vecinii. Astfel, merenii se dau în vânt după porțile sculptate. Din loc în loc întâlnești adevărate opere de artă realizate doar cu un briceag și multă dragoste. Prea multă dragoste...

Toader Buiu a venit în sat odată cu socialismul. Era de meserie inginer agronom. Tânăr, om cu carte, se luau fetele la întrecere la aruncatul ocheadelor. După vreun an de tatonări se-nsură Toader cu Diuța lui Solovăstru Bârgău și se așază la casa lui ca tot omul. Mai bine zis, pe locul de casă. Bârgău își împărțise averea între copii pe când era încă în putere, ca să poată dormi liniștit când i-o veni vremea. Diuța se alesese cu un loc de casă pe la marginea satului, o vacă și promisiunea fraților de a o ajuta la ridicarea casei, când o fi. Nu se arăta nicio grabă, între atâția băieți pe care îi crescuse practic singură după moartea mamei, fata nu prea avusese timp să se gândească la măritiș. Se lovise de Toader de destule ori fără să-l bage în seamă, prinsă de treburile casei, așa că în ziua în care acesta o ceru de nevastă de la taică-său rămase împietrită în chenarul ușii, neștiind dacă să rămână sau să o ia mai bine la sănătoasa. Nunta o făcuseră la Casa de cultură, iar spre dimineață, alaiul cherchelit îi însoți până pe ulița Căramidarilor, unde frații înjghebaseră într-o lună un bordei numai bun pentru o pereche de tineri însurăței. Era în miez de vară și Diuței nu-i prea păsa că trebuia să aducă apa tocmai din poalele dealului, din fântâna lui Vlaicu, dacă voia să pună de o supă. Își înfrumusețase cuibul cu rodul mâinilor ei harnice, cuvertură de pat lucrată în musculițe duble și păretare țesute. Cum se întâmplă adesea, Domnul îi binecuvântă mai înainte ca ei să-și clădească o casă mai încăpătoare. Toader era mai tot timpul plecat, iar femeia continua să facă lucrul la care se pricepea încă din copilărie: grija de

prunci și ducea greul gospodăriei pe umeri. În ziua în care puțin lipsise să-și rețeze piciorul încercând să repare gardul dinspre uliță, Toader înjură cu năduf. N-ajungea că tot venetic era, deși oamenii nu ezitau să-l scoale cu noaptea în cap când aveau nevoie, trebuia să-i iasă și vorbe de tăntălău care nu e în stare măcar să-și ferească nevasta de ochii lumii cu un gard mai acătării? Din ziua aceea se apucă de cioplit. Cum îi lipseau uneltele, vându fără părere de rău cusăturile Diuței, una după alta, pentru o daltă, un set de burghie sau pur și simplu pentru vreun album cu fotografii despre porți. „Ai să vezi”, îi spunea Diuței, „poarta noastră va fi mai mândră decât toate celelalte”. Și-i cerea bani pentru un pumn de cuie. Femeia răbda. „Zi-i mulțam că te-a luat”, se răstise Bârgău la ea, când încercase să aducă vorba, „nu bea, nu dohănește, unde mai afli unul ca dânsul?” Așa că nu se mai plânse la nimeni. Odată cu copiii creștea și gardul, într-adevăr o minunăție. Nu conta că hainele lor erau ponosite ori că răbdau de foame, că sătenii îl râdeau pe la spate și-l porecliseră-n fel și chip. Pe Toader îl găseai cu siguranță lângă poarta lui, cu daltă în mână, ori răsfoind cu religiozitate vreo culegere de motive populare. În ziua în care Diuței i se făcu lehamite și-și luă copiii cu ea la oraș pentru a începe o viață nouă, Toader se scrânti de tot. Nu mai mergea nicăieri, neras și lăsat în plata Domnului arăta ca un cerșetor. Bârgău se dezise de el, dar își făcuse un obicei din a-l priveghea zilnic o oră-două de pe banca vecinului. Toader vorbea singur, gesticulând aprins cu fierăstrăul în mână, ori cu ce apuca, apoi se așeza din nou la lucrul său și nu mai scotea o vorbă până târziu. Într-o zi, așa cum era de așteptat, de altfel, fu găsit zăcând cu fața în jos printre bălăriile care inundaseră ograda în așteptarea mâinilor harnice ale gospodinei. Poarta era gata, cioplitul care-și pusese sufletul în motivele florale ce se răsfirau și se reînnoiau formând un model unitar, alambicat și imposibil de reproduș, plecase spre cele veșnice... Diuța nu mai reveni pentru a lua în primire ciudata declarație de dragoste. Iar poarta lui Toader e și acum acolo, minunată și înspăimântătoare în semeția ei, ferind de ochiul curios ruinele și bălăriile dinăuntru.

„Încet, foarte încet” – Premiul I la Vișeu de Sus

„Cu drag, în amintirea unor «Armonii de primăvară»”, i-a scris Lucian Perța lui Daniel Săuca pe o foaie de hârtie conținând o parodie la unul dintre poemele sale din cel mai recent volum, „Încet, foarte încet” (Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022).

Parodia a fost realizată de Lucian Perța cu ocazia Festivalului Național de Literatură „Armonii de primăvară”, de la Vișeu de Sus, care a avut loc în data de 26 mai 2023, la care a participat și Daniel Săuca. La acest festival, Daniel Săuca a obținut Premiul I pentru volumul de poezie „Încet, foarte încet”.

(C.Ș.C.)

Daniel Săuca

Sufocat, sufocat
Mimez și eu respirația divină
Imitarea fluxului și refluxului
Duhului
A inspirației și a expirației
A rugăciunilor și a lacrimilor
A oceanelor umplute cu suferință
A mărilor pline de indicațiile unui
dumnezeu vesel, limbut
Și cam răzbunător
Sufocați, sufocați
Și anticarii sunt pe moarte
Anticarii sufletelor
Anticarii exilați în suflețe
Nici măcar acolo
Putreziciunea, gunoiul
Damnații, deșertăciunea
Nu râd, nu zâmbesc, nu se strâmbă
Nu votează
Nu își iau credite cu dobândă
subvenționată
pentru rai
Nici măcar acolo, nici măcar aici
Nu mai putem râde fără să ne sufocăm
Nici acolo, nici aici și nici dincolo

Parodie de Lucian Perța Daniel Săuca

Încet, foarte încet*

mimez și eu marea poezie,
totdeauna am fost prea discret
și se știe
că în toate relațiile mele de șef
nu mi-am arogat și nu îmi arog
nimic, toate dialogurile mele încep
cu: **aș vrea să vă rog**
și Dumnezeu e vesel pentru asta
și îmi permite să aud încet,
foarte încet,
clopotele raiului și să fiu poet,
în timp ce dușmanii mei,
criticii și anticarii damnați,
se zvârcolesc în **cartierul**
vestic al iadului și aflați
că, deși le văd putreziciunea,
eu nu mă bucur, nu râd de ei,
doar le compătimesc deșertăciunea.
Măcar așa,
sper că odată și-odată, să nu vă mirați,
poate se vor metamorfoza din **gândaci**
cu cinci pene roz cum sunt acum,
în oameni adevărați!

* Cuvintele scrise cu **bold** reprezintă sau fac referire la titluri de volume ale autorului.

Memoria Ethnologica – barometru cultural

Camelia BURGHELE

Când zici Maramureș, zici categoric cultură tradițională, și când zici cultură tradițională, zici musai și etnografie, etnologie, folclor, antropologie culturală. Și mai zici multiculturalitate și cultură în diversitate, mai ales multiethnică. Și, pentru noi, pentru etnologii din România, mai zici și Mihai Pop, marele profesor deschizător de drumuri în etnologia modernă. Într-un asemenea climat cultural, cu trimeri ample la tradiții, o revistă specializată era un soi de „must have”. Această revistă există. Se numește *Memoria Ethnologica*.

Privind retrospectiv, vorba lui Dumas, „după 20 de ani”, devine evident faptul că revista editată de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Livu Borlan” Maramureș are toate calitățile pentru a fi reprezentativă pentru etnologia românească, poziționându-se, oarecum, ca un barometru al studiilor din această arie culturală.

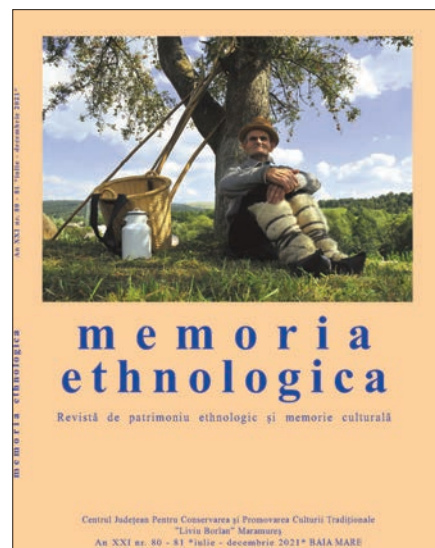
Înainte de toate, revista are continuitate: de-a lungul a mai bine de două decenii, numerele revistei au găzduit articole, studii, recenzii cu un mare grad de reprezentativitate pentru cultura locală. Acest lucru înseamnă că este și un soi de martor al devenirii atât a științelor conexe culturii tradiționale în sine, dar și a faptelor din teren studiate, supuse, desigur schimbărilor, niște schimbări care, la diferență de

un deceniu ori două, pot fi decelabile în chiar materialele publicate. Se poate spune că există nu doar subiecte, ci și autori care au făcut carieră în paginile revistei...

Apoi, revista este de o mare complexitate, găzduind, deopotrivă, studii de teren, ce să reliefeze etnografia de teren cu toate metodele sale de investigare ale referențialului, dar și ample culegeri de folclor local și regional, specifice unei anume perioade, dar și pertinente studii de etnologie, integratoare pentru dinamica faptului de cultură tradițională local, însă integrate în marea familie a etnologiei europene.

În fine, revista are o ținută remarcabilă, reușind să depășească – prin bogăția aparițiilor, prin consiliul științific extrem de prestigios, prin colectivul de redacție muncitor și prin deschiderea operațională dovedită – limitele unei reviste locale, județene și transformându-se într-un vârf al publicațiilor etnologice românești și, prin aceasta, chiar europene. Felicitări colectivului de redacție: Corina Isabella Csiszar, Maria Mirela Poduț, Delia Suiogan, Carmen Dărăbuș, Pamfil Bilțiu, Florin Vasile Pop, Natalia Lazăr, Ella Kis-Toth, Marius Marian, meritați cu toții!

O bună parte din soliditatea și notorietatea revistei se datorează, în ultimii ani, categoric, redactorului-șef, colega și prietena

noastră, Corina Isabella Csiszar, care, dincolo de studiile și mai ales filmele de teren de o mare forță și impact, și-a canalizat atenția și munca spre consolidarea revistei, făcând din aceasta o carte de vizită a Maramureșului și a etnologiei românești. Se cuvine să-i mulțumim Isabellei pentru deschidere, dar și pentru seriozitate, și să îi urăm să ducă revista și mai mult în lume, prin citarea ei în cât mai multe baze de date și prin includerea în cele mai prestigioase circuite internaționale de etnologie; s-ar întâmpla, astfel, nu doar un succes notabil al revistei, al Isabellei și al colectivului de redacție, ci și un lucru util nouă, tuturor celor care publicăm în paginile revistei. Mult succes, draga noastră *Memoria Ethnologica*!

Primăvara Poeziei. A Költészet Tavasza. Spring of Poetry

La final și la un nou început

Festivalul nostru a ajuns, în 2023, în județul Sălaj, la Zalău, la a 21-a ediție. Am încercat să îi dăm un nou impuls. Și credem că am reușit. Cu ingrediente vechi (tradiționala întâlnire dintre poeți, antologia bilingvă, de data aceasta fără o temă anume, concursurile de recitare, în limba română și în limba maghiară, expoziția de arte vizuale, anul acesta avându-l în prim-plan pe Balajti Károly), dar și cu noutăți: spectacolele de muzică și poezie Zoltan Octavian Butuc și Újhelyi Kinga și proiectul „Autobuzul poeziei”. Rămân la opiniile exprimate de-a lungul anilor, și anume că Poezia poate uni dacă nu popoare, măcar pe cei care cred în puterea cuvintelor, a cuvintelor-roditoare, cuvintele-suflet. Și nu sunt chiar puțini. Longevitatea incredibilă a Poeziei e și un semn că merită să credem în continuare în cultură, în lucrurile care ne unesc sub luminile speranței. Festivalul **Primăvara Poeziei. A Költészet Tavasza. Spring of Poetry** e o dovadă în acest sens.

O parte din publicul festivalului

Autobuzul poeziei

În perioada desfășurării festivalului (4-6 mai 2023), pe autobuzele electrice ale Transurbis (dată de sprijinului acordat de Primăria Zalău și societatea menționată) au fost difuzate înregistrări audio cu poezii, citind în limba maternă versuri proprii sau din creația altor scriitori: Alice Valeria Micu, Ana Parascivescu, Doina Ira-Tăutan, Gellu Dorian, Halmosi Sándor, Marcel Lucaciu, Menuț Maximilian, Nicolae Coande, Ruxandra Cesereanu, Viorel Mureșan, Daniel Săuca, Silvia Bodea Sălăjean, Vasile Hatos, Viorel Tăutan, Vicsai Zsolt, Zalan Tibor. Acest proiect poate fi continuat și dezvoltat.

Poeți din străinătate prezenți la festivalul nostru

Francisc Balázs (Balázs F. Attila) (Ungaria/Slovenia); Sándor Halmosi (Ungaria); Dániel Levente Pál (Ungaria); László Kürti (Ungaria); Tibor Zalan (Ungaria); András Oláh (Ungaria); Szandra Viola (Ungaria); Jeton Kelmendi (Belgia/Kosovo); Lulzim Tafa (Kosovo); Glorjana Veber (Slovenia); Robert Simonišek (Slovenia); Gašper Malej (Slovenia); Kieu Bich Hau (Vietnam). E un început care merită continuat. Sălajul poate intra în circuitul festivalurilor internaționale de poezie.

Antologia bilingvă „Primăvara Poeziei. A Költészet Tavasza. Spring of Poetry”

În urma colaborării Editurii „Caiete Silvane” din Zalău cu Editura AB ART din Ungaria, a apărut antologia „Primăvara Poeziei. A Költészet Tavasza. Spring of Poetry”, ediția 2023. Spre deosebire de edițiile trecute, în ediția din anul acesta, pe lângă poezii române și maghiare, apar și scriitori din alte țări, cu poeme traduse în limbile română și maghiară. Traducerile din și în limbile română și maghiară au fost realizate de Balázs F. Attila și Halmosi Sándor. Volumul are o prefață de Daniel Săuca și o postfață de Balázs F. Attila, cei doi editori ai volumului.

Scriitori antologați: Balázs F. Attila, Ana Blاندiana, Silvia Bodea Sălăjean, Egyed Emese, Fehér Imola és Simonfy József, Laura Garavaglia, Simone Györfi, Halmosi Sándor, Dina Iuliana Horvath, Jeton Kelmendi, Kieu Bich Hau, Kiss Lehel, Alicja Maria Kuberska, Kürti László, Marcel Lucaciu, Gašper Malej, Alice Valeria Micu, Maria Mistrioti, Molnár Andrea, Ion Mureșan, Viorel Mureșan, Viorica Mureșan, Oláh András, Pál Dániel Levente, Phan Hoang, Ion Pițoiu-Dragomir, Ioan F. Pop, Daniel Săuca, Simonfi István, Robert Simonišek, Szenté B. Levente, Lulzim Tafa, Viorel-Gheorghe Tăutan, Doina Ira-Tăutan, Glorjana Veber, Viola Szandra, Zalan Tibor.

Cifre:

- 1 antologie bilingvă;
- 1 supliment al revistei „Caiete Silvane”, *Viorel Gh. Tăutan – 80* + omagierea poetului și profesorului în Sala „Porolissum” (CCAJS);
- 5 desanturi scriitoricești în licee din Zaláu (CNS – 2, Pedagogic – 2, Reformat – 1);
- 4 întâlniri muzicale, cu Zoltan Octavian Butuc, Újhelyi Kinga, Eldad Tarmu și profesori și elevi de la Școala Populară de Arte și Meserii;
- 1 întâlnire între poeții Zalán Tibor și Ion Mureșan + lecturile publice ale poezilor prezenți la Zaláu, Șimleu Silvaniei și Pericei;
- 1 expoziție Balajti Károly;

Balajti Károly

- 2 concursuri de recitare, în limba română și în limba maghiară.

Viorel Tăutan – 80

Între multiplele activități desfășurate în cadrul festivalului, pe fondul expoziției „Ex-libris” a artistului plastic Balajti Károly, un moment deosebit l-a constituit sărbătorirea poetului Viorel Tăutan, la împlinirea vârstei rotunde de 80 de ani. În cinstea sa, Editura „Caiete Silvane” a publicat un supliment al revistei, cu titlul „Viorel Gh. Tăutan – 80”, mediu folosit de mulți dintre prietenii și colegii săi pentru a-și exprima aprecierea și dragostea față de el.

**Daniel Săuca felicitându-l pe Viorel Tăutan,
la aniversarea celor 80 de ani**

Desanturi în licee

Desanturile scriitoricești care au avut loc în licee, se pare că au avut un impact deosebit asupra elevilor, care au avut ocazia să asculte din creațiile poezilor și să le pună întrebări. Întrebările pe care elevii le-au pus poezilor străini i-au impresionat pe aceștia, care s-au străduit cu sinceritate și căldură să le răspundă.

„Nu e despre proiecte sau cărți, ci despre oameni alături de care ne îmbrățișăm poezia interioară.”

Cu aceste cuvinte din partea poezilor sloveni, aș vrea să le mulțumesc celor două școli (Colegiul Național *Silvania* Zaláu și Liceul Pedagogic *Gheorghe Șincai* Sălaj), profesorilor și conducerii de acolo, care ne-au primit cu dragoste și au pregătit pentru noi două evenimente excepționale. Mulțumim pentru ospitalitate, creativitate, pentru profunzimea conversațiilor și energia pozitivă pe care le-am experimentat.” (Glorjana Veber)

Concursuri de recitare

Cele două concursuri de recitare pentru elevi, unul în limba română și celălalt în limba maghiară, au arătat cu claritate cât de mult înseamnă pentru copii – pentru cei care au participat – performanța. Nu au lipsit lacrimile de bucurie, zâmbetele largi, dar și lacrimile de tristețe și dezamăgire.

Elevii și juriul prezenți la concursul de recitare în limba română**Ecouri**

Halmosi Sándor, unul dintre organizatori și traducători, spune că toți invitații cu care a vorbit (Kieu Bich Hau, Glorjana Veber, Robert Simonišek, Gašper Malej, Zalán Tibor, Oláh András, Kürti László), au spus despre festival că ar fi fost „foarte fain și special”, și că au fost foarte mulțumiți. „Spun că acesta a fost cel mai superb festival internațional la care au participat. Și eu cred așa, că a fost foarte bine pregătit și organizat și că a meritat timpul și energia”, a spus Halmosi Sándor.

Glorjana Veber, scriitoarea slovenă, a postat pe facebook următoarele:

„Istoria poeziei arată cum poeții au călătorit întotdeauna prin lume, întâlnind diferite culturi și îmbogățindu-și spiritul, cunoștințele și experiența. În acest fel se dezvoltă și stilul lor poetic, se îmbogățeste

peisajul literar și dialogul intercultural.

Prin urmare, participarea la festivalurile internaționale contribuie la transmiterea și conservarea istoriei, culturii și tradițiilor diferitelor țări. Este un schimb cultural și spiritual.

De aceea vreau să mulțumesc lui Daniel Săuca, poet și director al Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, pentru organizarea și conducerea deosebită a Festivalului „Primăvara Poeziei”, la fel și poezilor Halmosi Sándor și Balázs F. Attila. De asemenea, doresc să mulțumesc consilierului juridic de la Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, Tudor Bolgar, precum și altora care au contribuit la organizare și atmosferă.

Mulțumesc și profesoarei Kovács Tünde (și altor profesori) și elevilor. Cred că este o sarcină importantă ca poezii să inspire tinerele generații cu experiențele lor și să le încurajeze creativitatea și exprimarea. Această colaborare duce la noi idei care pot fi incluse în scena literară și contribuie la dezvoltarea literaturii și promovarea culturii lecturii.”

Glorjana Veber, Ion Pițoiu-Dragomir, Viorel Tăutan

„Dragă Daniel Săuca,

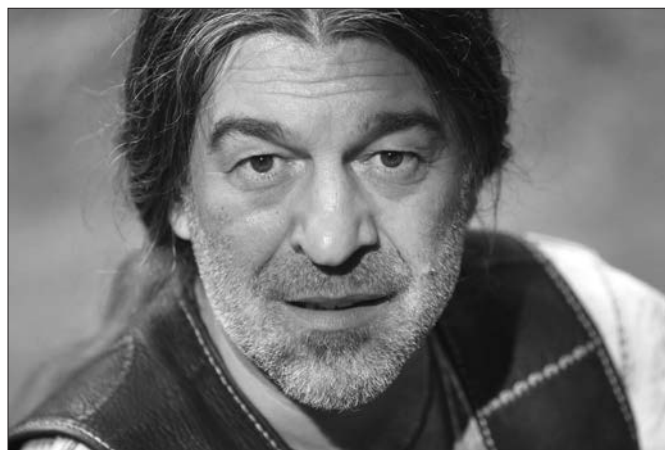
Din partea colegilor mei, Gașper și Robert, și din partea mea, aș vrea să vă mulțumesc din nou pentru toate aceste momente minunate, pentru organizare, ospitalitatea imensă și pentru dedicare, toate acestea făcându-ne să ne simțim ca acasă. Trebuie să admit că nu am mai experimentat niciodată înainte atâta dedicare pentru cultură și pentru festival și sunt convinsă că ceea ce ați creat va continua să crească. Vă mulțumim pentru că ne-ați permis să facem parte din această poveste frumoasă.

Vă mulțumim și sper că vom rămâne în contact și că ne vom întâlni din nou.

Toate cele bune,
Glorjana”.

Spectacol de muzică și poezie: „Pentru cei care iubesc limba poezescă”

Zoltan Octavian Butuc, actor (n. 2 iulie 1969, Brașov) a absolvit Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografie în 1995. În film, a lucrat cu numeroși regizori și actori de marcă din țară și din străinătate: Lucian Pintilie, Francis Ford Coppola, Ser-

Zoltan Octavian Butuc

giu Nicolaescu, Kenneth Branagh, Woody Harrelson, Abraham F. Murray, Bruno Ganz, Ray Winston, Clau- de Lelouch, și mulți alții. Teatrele Odeon, Bulandra, Comedia din București sau „Maria Filotti” din Brăila i-au prilejuit întâlniri cu texte celebre și artiști precum Ștefan Iordache, Cătălina Buzoianu, Maia Morgenstern, Bujor Macrin, Victor Rebengiuc, Horațiu Mălăele, Szabó K. István, iar la spectacolele de muzică i-a întâlnit pe Ioan Gyuri Pascu, Maria Răducanu, Adrian Naidin, Vali Boghean. A primit Premiul pentru Debut acordat de UNITER pentru rolul Tânărul din „Ora Lynxului”, regia Tudor Mărăscu, 1993. A realizat un audiobook pe texte de Ion D. Sîrbu, intitulat „Vechi povestiri minerești” – 2015 și „Frunză verde de albastru” – 2017, un gest de pioșenie și dragoste pentru Nichita Stănescu.

Mulțumiri:

Consiliului Județean Sălaj/ Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj/ UDMR Sălaj/ Inspectoratului Școlar Județean Sălaj/ Filialei Cluj și Reprezentanței Zalău a Uniunii Scriitorilor din România, Primăriei Municipiului Zalău, Casei Municipale de Cultură Zalău, Colegiului Național „Sylvania” Zalău, Liceului Pedagogic „Gheorghe Șincai” Zalău, Liceului Reformat „Wesselényi” Zalău, Asociației „Szilágy Társaság” Zalău, Primăriei Pericei, Primăriei Șamșud, Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj, Revistei „Hepehupa”.

(D.S., C.Ș.C.)

Glorjana Veber

(1981, Slovenia)

Este o poetă, interpretă și cercetătoare a fizicii cuantice în relație cu poezia. Deține o diplomă în științe politice și un doctorat în studii literare cu tematica *Poezia ca element al schimbării sociale*. A primit mai multe premii naționale și internaționale pentru poezie, iar creațiile sale au fost traduse în peste 30 de limbi și incluse în numeroase antologii. În cadrul institutului IRIU, a dezvoltat peste 1000 de proiecte inovatoare-experimentale cu poezie în Slovenia și în străinătate. Este autoarea mai multor cărți de poezie, inclusiv cartea de poezie bilingvă *In Proximity of Silence (În apropierea tăcerii)*, care a fost prima carte slovenă tradusă în limba bengali din Bangladesh. Este, de asemenea, autoarea cărții *WisEye (Ochi înțelept)*, care conține 500 de gânduri spirituale despre viață, numite Akashice, care își au originea în câmpul Akasha.

În iarba înaltă se odihnesc ochii,
Am ceva să le spun,
Dar nu aud și dacă mă mișc,
Dorința mea calcă în picioare privirea lor,
Prea devreme sau mai târziu, totul dispare în tăcere,
Prea devreme sau mai târziu, întreaga noapte este sub cer.

Stau în iarba și ochii se odihnesc încă,
O creatură mică s-a așezat pe pleoape,
Cred că nici nu erau în odihnă,
Dar era doar timpul, memoria,
Mișcându-se în mine.

Luna răsare la vârful tulpinii,
Câți ochi, toți ar putea fi ai tăi,
Mă simt ca un zeu,
Dar nici pe el nu-l vede nimeni.

**Traducere de Balázs F. Attila și
Halmosi Sándor**

Robert Simonišek

(1977, Slovenia)

Scriitor, poet și istoric de artă, a studiat filosofia și istoria artei la Ljubljana și Graz, și are un doctorat în istoria artei. Până în prezent a publicat patru cărți de poezie, o carte de povestiri, o monografie, un roman și două colecții de eseuri, care au fost distinsse cu Premiul Rožanc pentru cea mai bună carte de eseuri din Slovenia în 2015 și 2020. În 2018, pentru expoziția *Fețele expresionismului*, împreună cu colegii săi a primit Premiul Valvasor. Din 2021, lucrează la Muzeul de Artă Modernă din Ljubljana. Lucrările sale au fost traduse în mai multe limbi.

Dintr-odată, sunt peisaj

Încetinit de sol,
Străpuns de nori,
Citesc sufletele rătăcitoare.

În mine alternează climatul continental
Și cel mediteranean.

Am închis trecutul meu
În castele și mănăstiri.
Furtunile nu smulg goliciunea.

Pentru a merge mai departe,
Oprește-te și deschide-ți simțurile,
Inclusiv al șaselea.

Începe de jos și ridică-te
Până la frunzele gălbui,
Pliurile aerului.

Dacă ești răbdător, așteaptă
Pe insula unde vântul
Înclină chiparoșii spre mal.

Ceea ce îmbrățișezi cu ochii
Este o aproximare. Ceea ce ai citit și auzit
A fost spulberat de trenul de ieri.

Traducere de Halmosi Sándor

Gašper Malej

(1975, Slovenia)

A publicat trei cărți de poezii în limba slovenă. Poezia sa a fost tradusă în douăzeci de limbi străine și inclusă în unele antologii din Slovenia și din străinătate. A fost invitat la numeroase festivaluri literare slovene și internaționale (printre altele: Lahti International Writers' Reunion; Nicaragua Poetry Festival; Festival Luna de Locos, Columbia; Buenos Aires International Poetry Festival), întâlniri și ateliere pentru poeți și traducători. Activitatea sa principală este traducerea de ficțiune și non-ficțiune italiană. În 2011 a primit

prestigiosul premiu *Golden Bird* pentru traducerea romanului *Petrolio* al lui P. P. Pasolini. În 2016 a fost distins cu un premiu național special pentru traducere, de la Ministerul italian al Culturii și Turismului.

Marea se revarsă cu puterea
tuturor elementelor. O rugă pentru
pasiunile sfâșiate, o persoană necunoscută
pe care o uiți în oglindă
sau în spatele unei perdele. Toată atenția
este în valuri. Poate inaccesibilă,
în adâncuri. Ești sfâșiat
de fiori scurți, nedeterminați. Și
poate ești încă acolo, pe nisipuri.
În trecerea nesigură a castelelor
ridicate de o mână străină. Moartea vine
odată cu marea. Îi aparții,
ca tot ce zace pe maluri.

**Traducere de Balázs F. Attila și
Halmosi Sándor**

Robert Simonišek (Slovenia), Glorjana Veber (Slovenia), Kieu Bich Hau (Vietnam), Halmosi Sándor (Ungaria) și Gašper Malej (Slovenia) la Festivalul Primăvara Poeziei

Dănuț POP

Aspecte privind sănătatea publică din Sălaj în 1968, anul reînființării ca județ

Desființat în anul 1950, prin „Legea pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române” (vezi *Buletinul Oficial al R.P.R.*, nr. 77 din 8 septembrie 1950), județul Sălaj reapare pe harta țării, nu fără piedici și având o suprafață mult mai mică, în februarie 1968 (vezi „Legea nr. 2 privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România”, în *Buletinul Oficial al R.S.R.*, nr. 17-18 din 17 februarie 1968).

Imediat după reînființare, noile autorități județene efectuează un recensământ al unităților sanitare și cadrelor medico-sanitare existente. Ce s-a constatat? Existau în Sălaj șapte spitale, cu un număr total de 941 paturi, repartizate după cum urmează: Spitalul unificat Zalău – 325 paturi, Spitalul unificat Șimleu Silvaniei – 185 paturi, Spitalul Cehu Silvaniei – 146 paturi, Spitalul unificat Jibou – 115 paturi, Spitalul Crasna – 105 paturi, Spitalul Nușfalău – 35 paturi, Spitalul mixt rural Hida – 30 paturi.

De asemenea, funcționau în județ 41 case de nașteri cu 181 paturi, opt staționare de copii cu 40 paturi, un staționar de adulți la mina Sărmășag cu 15 paturi, patru policlinici cu 52 de servicii, un inspectorat sanitar județean și cinci stații de salvare cu 46 autosanitare.

În toate aceste unități sanitare își desfășurau activitatea 1.335 salariați, dintre care 159 medici, 39 farmaciști și chimiști, 568 personal mediu sanitar, auxiliar sanitar și tehnicieni, 343 personal elementar sanitar și 226 personal administrativ.

Recensământul a scos la lumină și foarte multe lipsuri. De pildă, că exista un singur medic obstetrician la Spitalul din Șimleu Silvaniei, deși acolo secția obstetrică și nou-născuți avea 60 de paturi. Tot aici, lipsea apa potabilă, nu se putea face eficient supravegherea epidemiologică, iar o infecție intraspitalicească, declanșată în anul 1967 și care a continuat și în 1968, provocase câteva cazuri grave de îmbolnăvire a nou-născuților, unele soldate cu deces.

În cele mai multe școli din județ nu era asigurată asistența sanitară, iar punctele sanitare, dacă totuși existau, erau foarte slab dotate. În plus, asistența sanitară nu era asigurată la nici una din puținele băi

publice existente.

De asemenea, au fost observate numeroase abateri disciplinare ale unor medici, care abuzau de funcțiile lor, nu respectau programul de lucru și purtau bolnavii degeaba pe drumuri, fără a-i consulta, dar și modul „superficial” de lucru al comisiei județene de expertiză pentru pensii.

O altă importantă concluzie a recensământului era faptul că, în comparație cu alte județe, „Sălajul era un județ deficitar în medici specialiști, având un medic la 1.625 locuitori, în timp ce media pe țară este de circa 700”.

Pentru a îmbunătăți această stare de lucruri s-au luat, în chiar prima parte a anului 1968, câteva măsuri.

Mai întâi, teritoriul județului a fost împărțit pe cele cinci spitale mai mari existente. Astfel, spitalului din Zalău i-au fost arondate 16 circumscripții rurale (Agrij, Almaș, Bălan, Bocșa, Buciumi, Coșeu, Creaca, Cristur, Cuzăplac, Dragu, Fildu, Hereclean, Hida, Mirșid, Românași, Zimbor), spitalului din Șimleu Silvaniei 15 circumscripții (Bobota, Boghiș, Camăr, Chieșd, Halmășd, Lompirt, Marca, Nușfalău, Pericei, Plopiș, Sărmășag, Uileac, Vârșolț, Zalnoc, Zăuan), spitalului din Jibou 12 circumscripții (Băbeni, Gălgău, Gîrbou, Ileanda, Jibou, Letca, Lozna, Rus, Surduc, Someș-Odorhei, Tihău, Zalha), spitalului din Cehu Silvaniei, cinci (Benesat, Cehu I, Cehu II, Năpradea și Sălătig) și spitalului din Crasna, șase (Bănișor, Cizer, Crasna, Horoatul Crasnei, Meseșeni de Jos și Sâg).

Nu s-au atribuit circumscripții spitalului din Hida, „care nu îndeplinește nici o condiție necesară pentru a deveni for de patronare”, și nici spitalului din Nușfalău, „unde din cauza lucrărilor în curs unitatea nu poate fi dată în folosință decât în trimestrul IV”.

Ocrotirea mamei și copilului era considerată sarcina primordială a activității unităților sanitare din județ și pentru că trecuse puțină vreme de la apariția decretului care reglementa întreruperea cursului sarcinii. Iată textul complet al decretului 770, apărut la începutul lunii octombrie 1966:

„Având în vedere că întreruperea cursului sarcinii reprezintă un act cu grave consecințe asupra sănătății femeii și aduce mari prejudicii

natalității și sporului natural al populației, Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România **DECRETEAZĂ:**

Art. 1 – Întreruperea cursului sarcinii este interzisă.

Art. 2 – În mod cu totul excepțional, întreruperea cursului sarcinii va fi autorizată potrivit prevederilor art. 5, în cazurile în care:

a) sarcina pune viața femeii într-o stare de pericol care nu poate fi înlăturat printr-un alt mijloc;

b) unul dintre părinți suferă de o boală gravă, care se transmite ereditar sau care determină malformațiuni congenitale grave;

c) femeia însărcinată prezintă invalidități grave fizice, psihice sau senzoriale;

d) femeia este în vârstă de peste 45 de ani;

e) femeia a născut patru copii și îi are în îngrijire;

f) sarcina este urmarea unui viol sau a unui incest.

Art. 3 – Întreruperea în cazurile prevăzute la art. 2 se poate efectua în primele trei luni ale sarcinii.

În caz excepțional, când se constată o stare patologică gravă care pune în pericol viața femeii, întreruperea cursului sarcinii se poate face până la șase luni.

Art. 4 – Întreruperea cursului sarcinii se efectuează în cazurile prevăzute la art. 2 și 3 de medici obstetricieni-ginecologi, în unități sanitare de specialitate.

Art. 5 – Autorizarea întreruperii cursului sarcinii se dă de către o comisie medicală raională sau orașenească instituită în acest scop prin decizia comitetului executiv al sfatului popular regional sau al orașelor București și Constanța.

Art. 6 – În cazuri de extremă urgență medicală, când întreruperea cursului sarcinii trebuie imediat efectuată, medicul are obligația ca înainte de intervenție, sau, când nu este posibil, în cel mult 24 de ore de la aceasta, să anunțe în scris pe procuror, care urmează a constata, pe baza avizului medicului legist și a oricăror alte date, dacă intervenția pentru întreruperea cursului sarcinii a fost necesară.

Art. 7 – Efectuarea întreruperii cursului sarcinii în alte condiții decât cele prevăzute în acest decret constituie infracțiune și se pedepsește potrivit dispozițiilor Codului penal.

Art. 8 – Prezentul decret intră în vigoare la 30 zile de la publicare. În același termen, ministrul sănătății și prevederilor sociale va emite instrucțiuni de aplicare a acestui decret. Pe data intrării în vigoare a prezentului decret, decretul nr. 463 pentru încuviințarea întreruperilor de sarcină, publicat în Buletinul Oficial nr. 26 din 30 septembrie 1957 se abrogă” (decretul era semnat de președintele Consiliului de Stat, Chivu Stoica; vezi, *Scînteia Tineretului*, 2 octombrie 1966).

După publicare, decretul a început să fie prelucrat în toate circumscripțiile sanitare, în întreprinderi și instituții. Expuneri pe această temă au fost făcute de medici și alte cadre sanitare cu ocazia simpozioanelor și serilor de întrebări și răspunsuri organizate în acest scop, activități derulate, mai intens parcă, și în 1968.

Ce teme s-au abordat în cadrul acestor întâlniri? Iată câteva: „Igiena intimă a tinerelor fete”, „După ce criteriu îmi aleg soțul”, „Familia – celula de bază a societății”, „Despre demnitate”, „Consecințele unei vieți sexuale prea timpurii”, „Rolul femeii în societate”, „Frumusețea sentimentului matern”, „Ocrotirea mamei și copilului în țara noastră”, „Sarcina și sănătatea femeii”, „Ce trebuie să cunoască o viitoare mamă pentru a da naștere unui copil sănătos”, „Bucuria de a fi părinte” ș.a.

A avea și a crește copii sănătoși era o dorință a tuturor părinților. Dar, de acum, și o datorie, o obligație chiar. Iar, „pentru ca femeia să-și îndeplinească această datorie, trebuie să se ocupe în tot timpul gravidității de starea ei de sănătate”. Astfel că, în cadrul cursurilor intitulate „Școala mamei”, femeile gravide și cele cu copii sub trei ani primeau de la medici și asistente „indicații asupra felului cum trebuie să-și ducă viața, cum să se alimenteze, cum să se pregătească pentru copilul căruia urmează să-i dea viață”. Scopul cursurilor era de a sădi „în conștiința mamelor răspunderea socială a femeii de a asigura continuitatea familiei și a societății, de a da naștere la copii sănătoși, viguroși, pentru ca ea și copilul ei să se bucure din plin de binefacerile socialismului”.

Decretul a fost adoptat, a fost popularizat, dar cum au fost sprijinite femeile mame? Creșe, grădinițe, cămine pentru copii existau? Din deplasările în teren a rezultat nu doar că „numărul acestora nu era suficient”, ci și că cele 205 grădinițe „cu orar redus” care funcționau în județ, dintre care 15 puteau oferi și masă copiilor, erau prea aglomerate, deoarece, pe lângă cei înscriși, frecventau mai mulți copii. „Acesta se datorește în primul rând preocupării tov. educatoare pentru educarea și instruirea acestor copii, cât și mamelor, care pe an ce trece înțeleg tot mai mult rolul acestor grădinițe în pregătirea copiilor pentru școală”.

Pe lângă insuficiența locurilor s-a constatat și lipsa inventarului strict necesar, dar și faptul că personalul încadrat nu era întotdeauna bine pregătit; prin urmare, pe viitor, acesta urma să fie ales doar din „rândul femeilor mame care sunt cunoscute prin pricepere, curățenie și dragoste pentru copii”.

S-au făcut controale vizând ocrotirea mamei și copilului și la „Steaua Roșie” Zalău, unitate de prelucrare a lemnului, unde munciau, în 1968, peste

500 de femei, dintre care mai mult de jumătate erau necalificate. Ce a rezultat? „Un număr însemnat de copii ai muncitorilor de la întreprinderea «Steaua Roșie» merg la cele 2 cămine de zi din oraș, dar capacitatea lor nu satisface pe deplin cerințele (...), ar fi necesar să ia ființă pe lângă întreprindere un cămin de zi și chiar o creșă, ținând seama că în orașul nostru nu este nici o creșă (...), un medic ginecolog să facă cel puțin o oră pe zi consultații, ținând seama de numărul mare de femei și în mod deosebit la secția scaune (...). Considerăm necesară amenajarea camerei de igienă pentru femei, camera de alăptat, băi, vestiare, care în unele secții lipsesc cu desăvârșire”.

În Jibou, „în cursul anului 1968 și până la zi (25 ianuarie 1969, n.n.) s-au înregistrat un număr de 184 nașteri. S-a mărit numărul personalului medico-sanitar, ceea ce asigură condiții superioare de asistență, dar spațiul de spitalizare pentru spitalul de copii este foarte mic, în unele cazuri este nevoie să se pună 2 și chiar trei copii într-un pat”.

În aceeași întâlnire, din 25 ianuarie 1969, asistenta de ocrotire Elena Costea a arătat și alte greutăți întâmpinate: „foarte multe femei gravide refuză să-și facă la timp toate vizitele necesare, să se înscrie în evidența circumscripției. La fel, unele mame cu copii mici refuză să se prezinte la vitaminizarea copiilor și la vaccinarea lor. Vaccinarea este foarte importantă și totuși există multe mame care nu se prezintă. Ori personalul medical și mediu nu poate face vaccinul la domiciliu. Mama este obligată să urmărească cu atenție dezvoltarea copiilor lor, de aceea trebuie să se prezinte la circă pentru control periodic”.

S-au ținut, și la Jibou, numeroase expuneri cu caracter educativ, la „Steaua Roșie”, Cooperativa „Meșteșugarul”, spitalul din localitate, Cooperativa de Consum, toate locuri în care își desfășurau activitatea multe femei. Teme propuse: „Mama – cel mai bun sfătuitor al copiilor”, „Moralitatea social-politică a părinților în familie”, „Copilul nostru a crescut” etc.

Tot aici, pentru educația sanitară, s-au organizat, pe lângă cursul „Școala Mamei”, seri de conferințe, de medicii Niculina Herța și Lia Szabo, având ca subiecte: „Consecințele avortului provocat”, „Ce trebuie să cunoască viitoarea mamă” sau „Îngrijirea copilului mic”.

În mediul rural, echipe organizate din cadrul direcției sanitare județene au controlat copiii sub un an, din casă în casă, în aproape toate localitățile și s-au desfășurat diverse activități de educație sanitară. Iată câteva exemple. În Agrij, „s-a organizat cursul Școala mamei, curs la care participă în mod regulat femeile gravide și cu copii mulți”, la Surduc, „o seară de întrebări și răspunsuri pe tema

Alimentația copilului sub un an la care a participat un număr de 27 mame tinere și gravide. Tot în acest scop pe lângă dispensarul uman s-a organizat Școala mamei la care participă un număr de 20 femei”, la Bălan, „medicul și organele sanitare stau tot timpul la dispoziția oamenilor muncii. Femeile au la dispoziție casa de nașteri unde sunt îngrijite cu multă dragoste. Cunoștințe sanitare femeilor din satul nostru li se împărtășesc de două ori pe săptămână”.

Toate aceste măsuri, spun rapoartele vremii, „au avut darul de a reduce indicele de mortalitate infantilă, cu care ne menținem pe locul 4 pe țară, fiind de 36,9%, față de 57,8”.

Problemele referitoare la asigurarea asistenței medicale în județ au fost discutate în ședințe ale Biroului Comitetului Județean al P.C.R. (vezi S.J.A.N. Sălaj, fond P.C.R., dosarele 1, 3 și 4/1968), în ședințele Comitetului Județean al Femeilor Sălaj și în ședințele comitetelor locale de femei (vezi S.J.A.N. Sălaj, fond C.J.F.S., dosarele 68 și 69/1967, 4/1968 și 4/1969), de unde am preluat informațiile prezentate.

De pildă, în iunie 1968, primul secretar al C.J. al P.C.R., Laurean Tulai, i-a transmis directorului Direcției Sănătății județului Sălaj, Nicolae Topan, că „nu se mai permite nici o abatere a medicilor și cadrelor sanitare, deoarece în mâinile lor este viața oamenilor”, că medicii „trebuie să muncească și peste orele de program, cu pasiune”. I-a cerut să atragă în județ toate cadrele sanitare necesare, să efectueze mai multe controale, „de acestea depinzând rezultatul muncii sanitare”, iar plecările de la serviciu ale personalului sanitar fără asigurarea permanenței, ori „diagnosticul prin telefon”, să nu mai fie acceptate vreodată.

La sfârșitul anului 1968, în ședința din 21 decembrie, Nicolae Topan putea raporta primului secretar: „A crescut numărul cadrelor de specialitate, revenind un medic la 1.429 locuitori și un cadru mediu la 397 locuitori (...), în primele 9 luni ale acestui an natalitatea a crescut la 41,6 la mie, iar cea generală la 9,6 la mie. Ca urmare sporul natural al populației a crescut de la 6,1 la mie în 1966, la 18,1 în prezent”.

Faptul se datora și numeroaselor conferințe pe teme sanitare („Familia – celula de bază a societății”, „Cinstea de a fi mamă și de a crește copii”, „Să clădim viața de familie pe o temelie morală, sănătoasă, solidă și înaintată”, „Importanța vaccinării”, „Gripa și prevenirea ei”, „Alcoolismul”, „Fumatul și urmările lui”, „Despre viermii intestinali”, „Igiena individuală” etc.), 340 în total, unde, din cei peste 37.000 de participanți, 80% au fost femei. Doar la simpozionul cu tema „Rolul femeii în societate și frumusețea

sentimentului matern”, organizat la Zalău, au fost prezente, conform unui raport al comitetului orașenesc al femeilor, peste 400 de femei!

Totuși, mai erau multe nașteri la domiciliu, neasistate. În 1968 au fost înregistrate în județ un total de 6.151 nașteri, din care la domiciliu 891. Și indicele parazitar rămânea ridicat, deoarece „unele mame nu înțeleg că trebuie să-și spele copiii pe gât, urechi și pe cap”, dar bolile infecțioase, ca poliomielita, hepatita epidemică, febra tifoidă, tetanosul, difteria etc., înregistrau scăderi.

În încheiere, câteva rânduri dintr-o „Dare de seamă privind activitatea femeilor din satul Muncel în cursul anului 1968” (vezi, S.J.A.N. Sălaj, Comitetul Județean Sălaj al Femeilor, 1968, dosar 1, f. 61-62), care ne arată că responsabilitățile femeii nu constau doar în creșterea natalității!

„Condițiile locale din satul Muncel fac ca un mare număr de bărbați să fie plecați din sat pe diferite șantiere ale țării, la mine etc. Femeile rămân să conducă întreaga gospodărie până la întoarcerea bărbaților.

Lor le revine sarcina grea a muncii câmpului în aceste condiții, sarcina de a-și îngriji gospodăria și copiii. Cine a trecut peste hotarul Muncelului, a putut vedea, nu rareori, femei pe câmp, arând

sau chiar însămânțând pământul. Pe toate le caracterizează hărnicia, perseverența în muncă.

Primăvara ies la arat și semănat, amenajează grădinile de zarzavat plantând zarzavaturile. Când începe prașila, ies la prașitul porumbului. Mai târziu, lucrează la uscatul și adunatul fânului. Vara aceasta, fiind până la un timp secetoasă, femeile au avut grijă să-și îngrijească culturile din grădina de legume, reușind acum toamna să aibă recolte bune de zarzavaturi.

Întrucât seceratul grâului e în concepția multor oameni o muncă dedicată aproape exclusiv femeilor, în vara aceasta femeile din satul nostru au muncit cu hărnicie pentru adunarea recoltei de grâu.

Timpul neprielnic de la începutul acestei toamne a făcut să se întârzie lucrările de sezon. După ploi, femeile au lucrat alături de bărbați la culesul porumbului, adunarea tulpinilor de porumb, la căratul fânului de pe câmp.

Iarna, femeile din satul nostru lucrează cânepa, țesând în războaie de țesut pânză, cearceafuri etc. Din lână și bumbac lucrează frumoase covoare cu specific local ardelenesc. Lucrează dantele, cusături, croșetează diferite modele pentru a-și împodobi locuințele”.

O nouă carte de Augustin Mocanu la Editura „Caiete Silvane”

La Editura „Caiete Silvane” a apărut, în Colecția „Ethnos”, o nouă carte scrisă de Augustin Mocanu: „Poezie populară. Articole și studii”. Volumul a apărut cu sprijinul Consiliului Județean Sălaj și al Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj.

O notă asupra ediției

Fiind profesor de limba și literatură română, de prin 1960 am cules creații folclorice, mai ales poezie. Ca director de liceu și inspector-șef la nivelul raionului Cehu Silvaniei, am străbătut toate drumurile raionului așezat pe Culmea Codrului și pe văile Sălajului și Someșului. Cunoșteam bine cadrele didactice din toate localitățile. De acolo ne veneau elevii la liceu. Prin învățători, profesori și elevi, am cunoscut mulți locuitori ai satelor, mai ales de parte feminină, cu care mă întâlneam, discu-

tam și notam textele cântate, apoi spuse pentru a le putea scrie cu mâna. Așa, în câțiva ani am reușit să culeg un important material poetic. Un entuziasm deosebit mi-au trezit două constatări uimitoare pentru mine cel de atunci: am descoperit multe colinde profane, care cuprindeau aspecte variate din viața satului patriarhal și m-a uimit faptul că în Țara Codrului „Miorița” era colindă și nu baladă.

Fiindcă nu speram să public vreodată poeziile culese, mi-am dactilografiat o parte din texte și le-am legat într-o „carte” cu titlul *La fântâna dorului*, care conținea 419 creații. Abia în 2022 am publicat-o sub titlul respectiv, un vers dintr-o poezie.

În 1968, când s-au înființat județele, am susținut examenul pentru obținerea gradului didactic II, cu teza: „Colindatul și colindele din zona – De sub Codru”. Examinator a fost prof. univ. dr. Dumitru Pop, originar din Băsești – inima Țării Codrului.

Prima mea apariție într-o carte tipărită a fost volumul colectiv

Ceas pe ceas se alungă. Folclor poetic, Baia Mare, 1970. Abia în 2001, fiind pensionar în Slobozia, mi-a apărut la Editura „Caiete Silvane” volumul *Pe cel deal cu dorurile – folclor poetic din județele Maramureș și Sălaj*, tot carte colectivă prin colaborare cu Grigorie M. Croitoru și Silviu Pop, colegi din Aluniș și Cehu Silvaniei.

Augustin Mocanu

Ioan BUNTA

Henric al V-lea de William Shakespeare la Cinemateca TVR 1

Recent, TVR 1, la Cinemateca, a prezentat filmul *Henric al V-lea*, în regia și interpretarea lui Kenneth Branagh, printre actori numărându-se Emma Thompson, Judi Dench, Derek Jacobi. Piesa lui Shakespeare a fost ecranizată anterior de către Laurence Olivier, în 1944, obținând *Premiul Oscar*, în 1990, pentru costume, și *Premiul Bafta*, în 1990, pentru regie. Recenta vizionare a filmului m-a trimis la textul I al piesei și rezultatul s-a concretizat în următoarele rânduri:

Tânărul rege Henric al V-lea al Angliei invadează Franța, pentru a-și clama dreptul la regat și la mâna fiicei suveranului francez. Henric al V-lea este ultima piesă din cea de-a doua tetralogie (după *Richard al II-lea* și *Henric al IV-lea*, Partea întâi și Partea a doua) și a fost scrisă în 1958-1959. Cronică a fost reprezentată înainte de 1600, anul când s-a tipărit prima ediție in-quarto. Textul ediției in-folio din 1623, unde piesa ocupă locul cinci, în secțiunea „Piese istorice”, este considerat de textologi „bun”.

Principalele surse folosite de Shakespeare au fost *Holinshed Chronicles* (Cronicile), 1587, și creditorul său Hall (*The Union of the Two Noble Houses of Lancaster and York – Unirea celor două case, Lancaster și York*), 1584, după cum precizează Leon Levițchi (1). Dintre numeroasele izvoare, în ceea ce privește gândirea filozofică, morală și politică din piesa shakespeariană, o mențiune specială merită lucrarea lui Erasmus *Institutio Princeps* (1616) și tratatul lui Chelidonius, tradus în engleză în 1571 (prin intermediar francez), sub titlul „Of the Institution and first beginning of Cristian Princeps” (Despre formarea și începutul principilor creștini) (2).

Shakespeare a urmat cu fidelitate textele lui Holinshed și Hall, fapt ce are o însemnătate deosebită, întrucât în replica arhiepiscopului de Canterbury, acesta îi spune regelui motivele juridice care îi dă acestuia dreptul să revendice coroana Franței, chiar pe calea armelor: aplicarea de către francezi a legii salice (In terram Salicam mulieres ne succedant) pe teritoriul Franței, teritoriul salic fiind, de fapt, în Germania. Din informația transmisă de Holinshed și preluată de prelat, conflictul major din *Henric al V-lea* nu are rațiuni solide: „Legea salică nu avea întru nimic de-a face cu dreptul la succesiune, iar termenul de Lege salică a fost conectat cu acest principiu mai târziu” (3).

Restabilirea ordinii într-o Anglie măcinată de conflicte, interne și externe (războaie, luptele pentru pute-

re, domnii ineficace, uzurpări, crime etc.), s-a impus ca o necesitate acută opiniei lui Shakespeare despre istorie, atât în *Richard al II-lea*, cât și în *Henric al IV-lea*, dar în *Henric al V-lea* este vorba despre ordine și armonie.

Printre căpitani din armata lui Henric sunt, în afară de englezii Sir Thomas Expingham și Gower, și galezul Fluellen, irlandezul Macmoriss și scoțianul Jamy.

Shakespeare devine sentimental când e vorba de unitatea Angliei. Personajele se exprimă în diferite ocazii în spiritul soldatului Bates: „Fiți prieteni, englezi nă-tângi, fiți prieteni!” (IV, 1, 128) (4). La începutul piesei, ducele de Exeter spune: „Capul înțelept se apără acasă,/ Deoarece conducerea, fie că-i vorba de cei de sus sau de jos și mai de jos,/ Împărțită cum este pe funcții/ partituri, se menține în armonie,/ Conlucrând în deplină și firească unire,/ Asemeni muzicii” (I, 2, 179-183). Arhiepiscopul de Canterbury dezvoltă ideea în replica sa despre ordinea și disciplina albinelor (I, 2, 188-220) (5), care, „prin politică instinctivă a firii, învață acțiunea ordonată” (6). Trebuie să menționăm aici și un procedeu stilistic, cel al metaforei somatice, fundamental pentru piesele istorice, de exemplu dezordinea reprezentată de nașteri nefirești, metehne, diformități și boli ale trupului. Toate acestea reclamă cooperarea deplină a părților corpului politic (body politic = organizarea și conducerea treburilor statului) (7).

„O, Anglie, tu pildă a măreției/ Cu firav trup, dar inimă vitează” (II, Corul, versuri 16-17) (8). Henric al V-lea este zugrăvit ca regele ideal. Prima apreciere o face Prologul, care îl numește „warlike” (războinicul), „viteazul în războaie”. „Atunci chiar bravul Harry s-ar ivi,/ În zalele lui Marte” (Prolog, versuri 5-6, traducere de Ion Vineanu, *op. cit.*, p. 339). Episcopul Ely îl numește „un adevărat iubitor al sfintei Biserici” (I, 1-21, *op. cit.*, p. 339) (9). Apoi arhiepiscopul de Canterbury îl caracterizează astfel: „Avem un rege/ Evlavios și plin de bunătate” (I, 1, 27-28, *op. cit.*, p. 342) (10).

„Un înțelept/ N-a fost creat mai repede, nicicând” (I, 1, 37-38, *op. cit.*, p. 342). În actul V, Corul afirmă că „Henric este ferit de vanitate și îngâmfare (versul 20, *op. cit.*, pp. 417-418). Henric urăște pompa și lingușirea, deplânge viața plină de responsabilități a regilor în faimoasa replică despre ceremonie din actul IV, scena 1 (*op. cit.*, pp. 288-290), nu râvnește aurul și nu-i pasă dacă oamenii îi poartă hainele.

„Dar dacă este un păcat să râvnești moartea/ Sunt cel mai nelegiuit suflet viu”, spune el în cuvântarea din

ajunul bătăliei de la Azincourt (IV, 3, 20-470, *op. cit.*, pp. 499-450, traducere de L. Levițchi). Iată și traducerea lui Ion Vinea: „Dar Gloria s-o vrei, de-i un păcat/ Sunt cel mai mare-n lume păcătos”.

Pe Catherine o încredințează că el nu se pricepe la versuri și vorbe frumoase, că nu știe să privească galeș, că nu poate să facă decât simple jurăminte, pe care, însă, nu le calcă. Se socotește atât de urât că nu se privește niciodată în oglindă, e simplu și statornic, are o inimă bună, și e un bun soldat-rege. Cu vremea, Catherine se va convinge că „el este cel mai bun rege al oamenilor” (IV, 2, 134-1720, 255-256).

Privit în evoluția lui, Henric este, de fapt, o involuție, pentru că el devine un autarhic, fapt ce se vede încă din primele clipe ale încoronării din actul final al piesei *Henric al IV-lea*. Problema acestui personaj rămâne în continuare deschisă, deoarece studiile critice de până acum n-au ajuns decât la concluzia că „we agree to disagree” (să fim de acord că nu suntem de acord) (11).

Henric avea nevoie de un război pentru a-și consolida tronul. De asemenea, el avea nevoie să-și consolideze cuceririle prin căsătoria cu prințesa franceză: „Eu te iubesc cumplit de mult” (V, 21, 250). Pe de altă parte, el este pe deplin conștient de nenorocirile pe care le aduce un război și de datoria conducătorilor de a menține pacea: „Și fi-vor mii de văduve lipsite/ Prin gluma lui, de soții lor iubiți,/ Din glumă, mume fiii și-i vor pierde./ Din glumă la pământ vor fi castele,/ Și mulți din cei ce încă nu-s pe lume/ L-or blestema pe prințul plin de glume” (I, 2, 310-317, traducere de Ion Vinea, *op. cit.*, p. 351). Cât de actuale sunt aceste versuri și în zilele de azi.

Religia lui Henric este sinceră și înrădăcinată în modestia sa, dar este și superstițioasă prin încercarea de a răscumpăra răzburarea supranaturală pentru sângele lui Richard. În parte, ea este și politică, asemenea cruciadei pe care o proiectase tatăl său. Henric, comparabil cu Iago, este „ipocritul perfect”. Războiul împotriva Franței poate fi justificat numai ca război dinastic, ceea ce fusese condamnat încă de Thomas Morus (12).

Înainte de începerea inevitabilă a războiului, regele francez nu este de acord cu atitudinea lui Ludovic Delfinul, care este pregătit pentru război: „Măine am să călăresc o milă întreagă pe un drum pietruit cu căpățânile englezilor” (III, 7, 71-72, *op. cit.*, p. 386) și, fără succes, îi oferă lui Henric mâna fiicei sale.

Din punct de vedere dramatic se remarcă lipsa conflictelor interioare, al „regelui-erou”, al „regelui ambiguu” (cum să aibă conflicte interioare un om care nu a fost niciodată privit de soartă cu ochi încruntați?). Acest aspect a putut fi compensat de buna organizare a piesei, de multe momente lirice (cuvântarea lui Henric în ajunul bătăliei de la Agincourt, monologul despre ceremonie), de scenele umoristice, de eroi secundari zugrăviți extraordinar (Fluellen de exemplu),

în zicerile populare, și mai ales, în proverbe și în versul alb mânuit cu măiestrie de Shakespeare. Aceste calități sunt mai degrabă demne de un poem epic.

Corul face adesea apeluri la înțelegerea și imaginația spectatorului: „Vrem să vă stărnim puterile închipuirii,/ Imaginați-vă că...” (Prolog, v. 17-18, *op. cit.*, p. 339). Descrierile pe care le face Corul sunt deosebit de evocatoare, încât nu mai este nevoie să recurgem la imaginație. Ni-l imaginăm pe Shakespeare silit să se despartă de marele prieten al spectatorilor, Falstaff, să-l prezinte pe Henric ca erou ambiguu în ceea ce face și spune. Ni-l imaginăm pe Shakespeare redactând discursul lui Henric la Harfleur, cu gândul la Tamerlaine cel Mare al lui Christopher Marlowe. Ni-l imaginăm supărat pe istoria acelor zile, deoarece drama pe care o scria nu putea exprima sentimentele sale reale, pentru că piesa nu era dramatică în esența ei, și nu putea deveni o capodoperă. În acest sens s-a spus (Samuel Johnson): „Chiar și Shakespeare nu poate scrie bine fără un subiect adecvat” (13). Totuși, pe alocuri, Shakespeare este marele Will. Iată o scenă plină de dramatism a soldatului Williams. Când deghizat, Henric se amestecă printre soldați și comentează: „Eu cred că nicăieri n-aș muri mai fericit decât alături de rege, pricina lui fiind dreaptă și lupta lui cinstită...”, la care Williams răspunde: „Asta n-avem de unde s-o știm” (IV, 1, 127-130, *op. cit.*, p. 394). Dar Shakespeare știa, dovadă atitudinea lui de respingere a unui război fără sens, cu multă vărsare de sânge inutilă, prezentat mai pe larg în piesa *Troilus și Cresida*.

Referințe critice

1. Leon Levițchi, *Comentarii la Henric al V-lea*, în Shakespeare, *Opere complete*, Volumul 4, Editura Univers, București, 1985, p. 432.
2. *Ibidem*.
3. Shakespeare, *Opere complete*, Volumul 4, Editura Univers, București, 1985, p. 433, *Henric al V-lea*, traducere de Ion Vinea.
4. *Ibidem*.
5. *Ibidem*.
6. *Ibidem*.
7. *Ibidem*.
8. *Op. cit.*, pp. 376-378.
9. *Op. cit.*, p. 339.
10. *Op. cit.*, p. 342.
11. *Op. cit.*, p. 437.
12. Thomas Morus (1478-1535) a fost un avocat, scriitor și om de stat englez. A refuzat să-l recunoască pe Henric al VIII-lea drept cap al Bisericii catolice, fapt pentru care a fost închis în Turnul Londrei și decapitat.
13. Samuel Johnson (1709-1784), *Preface to Shakespeare* (EasyRead Super Large 24pt. Edition), volum apărut la CreateSpace Independent Publishing Platform, la 26 iunie 2018.

Mircea
POPA

O biografie necunoscută a lui Francisc Hossu-Longin

Francisc Hossu-Longin a avut ideea salutară ca, la bătrânețe, atunci când a simțit că numărul anilor îl apasă tot mai greu pe umeri, să doneze Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj majoritatea actelor și documentelor cu caracter istoric și cultural pe care le deținea. Importanta sa arhivă a fost folosită cu succes de toți istoricii și cercetătorii care au dorit să aducă în discuția faptelor opinia unui martor ocular, ce a fost implicat personal în cele mai multe inițiative și acțiuni cu caracter cultural și politic puse la cale de elitele românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până la Marea Unire și în primul deceniu după acest eveniment. Provenit dintr-o familie nobiliară din regiunea Chioarului, Francisc Hossu-Longin a avut ocazia să participe încă din perioada adolescenței la reuniunile românilor din cele mai diverse locuri ale Transilvaniei, vizitându-și rudele din Maramureș, de la Orăștie sau din Bihor. Rămânând orfan de ambii părinți și fiind crescut de o mătușă stabilită la Beiuș, viitorul avocat a învățat la liceul din Beiuș, dar și la Orăștie și la Cluj, inițiind peste tot acțiuni culturale, societăți de lectură și afirmându-se ca un devotat luptător pentru drepturi naționale. A avut norocul ca atunci când s-a decis a urma Dreptul la Universitatea din Budapesta, să fie remarcat de Iosif Vulcan, care l-a luat redactor și colaborator la revistele pe care el le redija atunci, respectiv la „Gura satului” și la „Familia”, tânărul student român prinzând astfel și gustul publicisticii și al literaturii, manifestat prin versurile, culegerile de folclor sau prin dările de seamă publicate nu numai în revistele lui Vulcan, ci și în „Gazeta Transilvaniei” de la Brașov. Opera sa cea mai importantă a rămas însă postumă, fiind vorba de mai multe caiete de *Amintiri*, care au fost transcrise și publicate abia în 1975 de către Georgeta Antonescu, în cadrul colecției „Restituiri”, volum care a făcut dovada unui real talent de memorialist, cu o indelebilă savoare a stilului, împănate cu numeroase arhaisme și maghiarisme de epocă. În al doilea rând, cum el a călătorit destul de mult în mai toate ținuturile Transilvaniei, apetența sa pentru observațiile de ordin social, politic și cultural oferă o mină prețioasă de informații de toate categoriile, care nu pot fi obținute din altă parte.

Ca scriitor și om politic, ca avocat al unor răsunătoare procese de presă sau al unor cauze naționale dintre cele mai mediatizate în epocă, Francisc Hossu-Longin oferă noi și revelatoare date despre acțiunile sale

politice în biografia păstrată în mss. 277 de la BCU Cluj-Napoca, pe care o publicăm în numărul de față. Redactarea ei, ca și scrisul cu cerneală al paginilor, aparține în mod neîndoios lui Francisc Hossu-Longin, numele celui care i-a solicitat-o, un oarecare Achim, rămânând în planul al doilea. Se pare că acesta a dorit s-o publice în revista „Viața ilustrată” de la Cluj, dar, până în 1933, când autorul ei consemnează nota de mai jos, aceasta nu apăruse. Iată de ce ni se pare extrem de util să o reproducem aici, pentru a constitui o utilă bază informativă pentru toți biografii săi.

Câteva date din viața și activitatea dlui Francisc Hossu-Longin Comunicate de A.A. /Alexandru Achim/

Descendent dintr-o veche familie nobilă românească, din fostul „District al Chioarului”, Francisc Hossu-Longin s-a născut în comuna Zam, jud. Hunedoara, la 2 octombrie 1847. Școlile primare le-a frecventat la Deva, iar cele liceale la Beiuș, Cluj și Orăștie, unde a întemeiat „Societatea de lectură” a studenților români și a fost vataful călușerilor în balul românesc, unde prima dată studenții români au jucat Călușerul în balul românesc și unde a făcut bacalaureatul. După terminarea studiilor juridice de la Universitatea din Pesta și-a făcut examenul de avocat și s-a stabilit la Deva, unde a practicat advocatura peste cincizeci de ani, păstrându-și întreaga sa libertate civilă și politică.

La Pesta a fost colaborator intern la revistele lui Iosif Vulcan, „Familia” și „Gura satului”, iar la Societatea „Petru Maior” a fost ales de bibliotecar, având și o activitate literară specifică. Încă de pe când era „candidat de avocat” (stagiar), i s-a intentat un proces de presă pentru că a criticat satiric cartea faimosului „emisar” și spion al ungarilor la București, Francisc Koos, sub titlul „Historia valachilor, fabricată și cioplită de Francisc Koos”. Această carte numitul a scris-o după ce, pentru multe sale păcate, a trebuit să fugă din București, unde-și făcuse rentabil culcuș și în care a scris cele mai josnice calomnii despre toți domnitorii din România și tot ce a fost românesc. Această carte a folosit-o apoi ca studiu istoric și l-a predat preparamanzilor români (atunci în majoritate) din Deva, unde drept răsplată ajunsese director la preparandie. Curtea cu

jurați de pe lângă Tribunalul din Arad l-a osândit pe comentatorul român la o lună închisoare de stat, pe care a și ispășit-o în temnițele renumite de la Vatz. Ca avocat și membru în „Congregațiunea comitatului Hunedoarei”, a avut o viață încontinuu agitată și a dus o luptă grea mai ales pentru ținuta sa românească și pentru corespondențele sale, apărute în „Gazeta Transilvaniei”, revistă la care a colaborat până la moartea neuitatului său amic și soț de luptă, dr. Aurel Mureșianu.

La memorabila conferință națională, unde s-a făcut Partidul Național Român, ținută la Sibiu în anul 1881, a fost unul din cei patru notari ai conferinței, iar mai târziu a fost ales și membru în comitet. A rămas fidel programului până ce steagul, la Alba Iulia, s-a depus în arsenalul amintirilor noastre sfinte.

La 12 octombrie 1882 a luat în căsătorie pe una din cele mai distinse românce ale neamului nostru, pe fiica marelui român George Pop de Băsești, Elena, cu care a întemeiat o căsnicie românească de model, o casă de o rară ospitalitate, în care în decursul anilor s-au perindat aproape toți bărbații vieții noastre publice, casă din care n-a ieșit nime fără mângâiere și fără o plăcută aducere aminte și în care s-au discutat și hotărât multe chestiuni folositoare vieții noastre culturale și politice. Mână în mână, până în zilele noastre, acești soți continuă munca lor dezinteresată pe toate tere-nurile vieții noastre românești, spre folosul celor care li se adresează.

Ca director al Despărțământului Asociațiunii Transilvane pentru literatura și cultura poporului român, ani de-a rândul, prin adunările generale și împreună cu expozițiile aranjate de Reuniunea femeilor române în domeniul industriei casnice, a fost unul din cei mai harnici propagatori ai culturii românești. Pentru aceasta și pentru corespondențele ziaristice, la tot pasul a fost infestat cu fel de fel de vexațiuni, procese de tot felul, acuzat a fi complice păcătos cu societăți secrete în țară și străinătate, răspânditor de proclamații revoluționare ale studenților români din Paris, preamărare a agitatorilor, împreunate cu percheziții domiciliare ridicole, cu amenzi, cu spargerii de ferești, de denunțări fără rezultate, la Camera Advocaților, până ce, după o sentință ca trasă de păr, a fost condamnat de Tribunalul din Alba Iulia, la închisoare de o lună, ce s-a și executat. A fost târât într-un proces de presă ciudat, pentru un articol apărut în „Gazeta Transilvaniei” sub titlul „Mea culpa”. Procesul s-a făcut la Târgu Mureșului, înaintea Tribunalului prezidat de insultătorul memoriei lui Avram Iancu, Lazar, unde, după ce procurorul feroce a ținut un strașnic rechizitoriu mai bine de o oră și jumătate, explicând juraților grozavul pericol al agitațiunilor românești din țară, la întrebarea președintelui: ce are să spună întru apărarea sa, dl Francisc Hossu-Longin a răspuns următoarele: „Așa mă simt de nevinovat, încât nu aflu trebuință să dau nici un răspuns întru apărarea mea”.

Această declarațiune, neobișnuită până atunci în

analele proceselor de presă, a stârnit o iritațiune atât asupra Tribunalului și a Curții cu jurați, cât și în rândul numerosului public, încât se prevedea bineverdictul ce s-a pronunțat: jurații în unanimitate, „da, vinovat” și sentința: un an de închisoare de stat și 1000 coroane amendă cu spesele procesului.

S-a întâmplat însă o minune. În urma contestațiunii ce s-a făcut, Curia Casației a revizuit cauza: nu numai în formă, cum se practica până atunci, ci și în fond, primul caz în cauze de presă, casând atât verdictul juraților, cât și sentința Tribunalului atât de aspră. Toată ziaristica, mai ales cele juridice, s-a ocupat multă vreme cu această cauză.

Ca apărător, mai ales în chestiuni de natură politică, îl vedem pe dr. Francisc Hossu-Longin în șirul apărătorilor din monstruosul proces pentru Memorand, îl vedem ca unul din apărătorii procesului pentru „Cununa lui Iancu”, intentat bravilor și chipeșilor tineri universitari Ioan Scurtu, George Novacoviciu și Coriolan Șter din Cluj, care au avut curajul a executa cu bărbăție și a suporta consecințele hotărârei luate de tinerimea română în cauza insultei ce s-a făcut de un becisnic și laș procuror maghiar memoriei eroului Avram Iancu. La Tribunalul din Alba Iulia, în cursul unei pertractări criminale, procurorul Lazar a numit pe Avram Iancu „conducător de bandiți, ucigaș”. Aflând tinerimea română din Cluj de această infamă și tendențioasă insultă, la sfatul dlui dr. Amos Frâncu, a decis a se răzbuna prin trimiterea unei delegațiuni de trei, care să ducă la Țebea și să depună o superbă cunună pe mormântul lui Avram Iancu, pe a cărei fundă tricoloră s-a scris „Lui Avram Iancu, Dormi în pace, noi veghem! Tinerimea română” și fiecare delegat să țină la mormânt câte o vorbire din suflet românesc.

Așa s-a și făcut. Dar „Cununa lui Avram Iancu” nu a împodobit mormântul de la Țebea, nici douăzeci și patru de ceasuri, căci la poruncă, prin pretorele Lazar Farkas, vandalii cei cu pene de cocoș la chipiu s-au năpustit în cimitir și au ridicat cununa, ducând-o cu ei, iar presa maghiară, altă zi, a alarmat lumea, pretinzând ca justiția maghiară să-și facă datoria patriotică, ceea ce în curând a și urmat. Prima pertractare s-a ținut la judecătoria de ocol din Baia de Criș, într-o atmosferă înălțătoare, precum nu s-a mai văzut în fața judecătorilor ungurești, când cei trei acuzați au pus în respect și uimire chiar și pe cei care veniseră la pertractare ca să-și astâmpere focul patriotic, ba câteva unguroaice tinere le oferiră flori și strângeri de mâni, ceea ce însă nu a împiedecat pe judecător – un sas renegat – ca să se lase convins de pledoariile ce s-au făcut, aducând o sentință de condamnare, pronunțată cu emfază, de câte trei luni de închisoare și urmările.

S-a făcut recurs. Altă zi, la reîntoarcere, sosind în fața cimitirului de la Țebea, dl Francisc Hossu Longin, a descins singur la mormântul pangărit al lui Avram Iancu, unde, înconjurat de publicul de la pertractare și de o ceată de jandarmi, ieșiți din ascunzișurile de pân-

dă, a zis cu glas ridicat un Tatăl Nostru, apoi, sărutând piatra s-a reîntors la condamnați, plecând împreună spre Brad, urmăriți de jandarmi, în fuga cailor, furioși că nu li s-a dat prilejul de a-și face și ei datoria.

Românii din Arad, aflând de purtarea și ținuta demnă a tinerilor universitari, au improvisat o manifestație națională, ieșind întru întâmpinarea lor, cum nu s-a mai pomenit pe acele plaiuri.

A doua pertractare s-a ținut la Tribunalul din Deva, când pe ziua pertractării „au buit la vale” în câteva căruțe și „neamurile lui Avram Iancu, ceea ce a umplut de groază pe vitejii din oraș. Delegații tinerimei române și aici au avut mândria faptelor ce au săvârșit, iar după pronunțarea sentinței au ieșit din sală cu capetele ridicate, urmați de o parte din publicul ascultătoriu și cu dragii lor moți, formându-să un convoi până la casele Moșilor, unde din cele șase ferești un cârd de doamne și mai ales domnișoare artiste, i-au primit cu o ploaie de flori, urale și cântece naționale de răsuna tot orașul”. „Cununa lui Avram Iancu”, pe ce cale nu se știe, a stat o vreme oarecare într-una din camerele Tribunalului din Deva, unde erau așezate „corpus delicti” ale hoților și ucigașilor criminali. Și ca să fie saturată și opiniunea maghiară, tinerii jurați au fost eliminați din toate școalele din Ungaria. Sentințele însă nu s-au putut executa, iar „Cununa lui Avram Iancu”, prin petiția dlui Francisc Hossu Longin, i s-a extrădat. D-sa, apoi, prin cântece și aclamări, a dus-o iară la sfântul mormânt așezând-o de nou pe cruce. Ca nu cumva gendarii să o ridice iară, cununa s-a pus într-o cutie cu acoperiș de sticlă și s-a așezat în incinta bisericii, unde se află și azi.

La înălțatele serbări de la Țebea, dl Francisc Hossu Longin a așezat cununa între strălucitele coroane de pe mormântul lui Avram Iancu, căci cei judecați nu să mai aflau în viață și a trebuit să repete: „Eroule, Avram Iancu! Dormi în pace, că tinerimea română veghează și de aci înainte!”

În procesul de agitație pus la cale de câtră niște imbecili din Brad, contra unui sărman moț de meserie ciubărar, cu numele Doț Iuon a lui Toader, din comuna Valea Brad, în zadar apărătorul Francisc Hossu Longin a arătat la pertractare absurditatea și ridicula pornire față de un biet țaran analfabet, patrioticul tribunal din Deva, prezidat de „remaghiarizatorul românilor”, Solyom Fekete, i-a condamnat clientul la trei luni închisoare de stat. Această sentință s-a aprobat și de câtră celelalte foruri mai înalte, tot atât de patriotice. Cât timp Doț Iuon a lui Toader și-a ispășit pedeapsa în temnițele din Seghedin, prin curățirea hainelor și ghetelor colegilor săi domnișori, judecați pentru agitații și dueleror și mai ales prin șăgălniciile sale moțești, și-a câștigat o sumuliță ce nu putea aduna un an întreg hoinărind prin țară, cerșind din poartă-n poartă, strigând prin sate și orașe: „Hai la ciubare, hai la cercuri de legat!”

Scăpând din temniță, s-a abătut și pe la apărătorul său ca să-i mulțumească pentru apărare, din care sieși încalte el nu a înțeles nici un cuvânt și să îi spună și

următoarele: „Dumnezeu să alduiască pe domnii care m-au judecat, că nu m-am aflat rău în închisoare și acum nu mă reîntorc cu mâna goală la ciuberele și cercurile mele și la dragii mei de-acasă care mă așteaptă cu drag și dor.”

Dl Francisc Hossu Longin a participat aproape la toate adunările generale ale Astrei și la toate convenirile culturale și naționale de pe tot locul. În timpul crâncenului război mondial a știut să-și păstreze independența și atitudinea sa românească, împlinind cu drag și demnitate toată datoria de român întru îngrijirea prizonierilor bolnavi de prin spitale și a primit cu entuziasm intrarea armatei române cuceritoare. La istorica Adunare de la Alba Iulia a fost trimis ca delegat din județul Hunedoarei, tot așa și la Sfatul de la Sibiu. După înfăptuirea României Mari a fost ales în două cicluri de senator, unde a luat cuvântul și el la dezbaterea legii agrare. A depus la Biblioteca Universității din Cluj o colecție de cărți, documente familiare și politice, din care extragem și aceste date. A fost la încoronarea de la Alba Iulia, unde a dus un prețios Pristolnic, lucrat de dna Aurelia dr. Hossu Longin, născută Petco, din Deva, pe care au fost așezate coroanele și clenovdiile sfinte în Biserica de Încoronare, unde se află și o inscripție arhaică de o rară frumusețe.

La 12 octomvre 1932 și-a serbat nunta de aur, când a fost distins de Majestatea Sa cu ordinul „Ferdinand I” în grad de comandor. (mss. sertar 277/2, f. 2-16)

Biografia de față este însoțită de următoarea scrioare, datată Băsești, decembrie 1933 și adresată directorului Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj, mss. sertar 277/2, f. 1:

Venindu-mi la cunoștință că ați dori ca să aveți o fotografie și ceva date biografice relativ la dl Francisc Hossu-Longin, îmi iau voia a vă trimite alăturat:

1. Câteva date din viața și activitatea dlui F. Hossu-Longin, câștigate din cel mai autentic izvor.

2. Două fotografii, una din tinerețe și a doua în vrâstă de 86 ani ai vieții sale.

3. A treia fotografie-cabinet se află la Biblioteca Universității din Cluj, unde cel de care vă interesați stă în picioare, în haine negre, cu mâna rezemată pe o măsută. Această fotografie ar fi ca să se vadă în vrâsta bărbăției sale. Dl director general E. Barbul va fi așa de bun să vi-o pună la dispoziție, ceea ce voi cere și eu. Fotografiile s-ar putea așeza între texte așa:

1. Fotografia dlui Francisc Hossu Longin din tinerețe;

2. în vrâstă bărbătească;

3. în vrâstă de 86 de ani, adică cum veți afla de bine mai potrivit și ce ați crede de cuviință. Fotografiile trimise rog să mi se reînapoieze.

Nota mea/a autorului, n.n.: la rugămintea părintelui Alexandru Achim i-am făcut aceste date. S-au trimis la „Gazeta ilustrată”, dar până azi nu s-au publicat. Fr. Hossu-Longin.

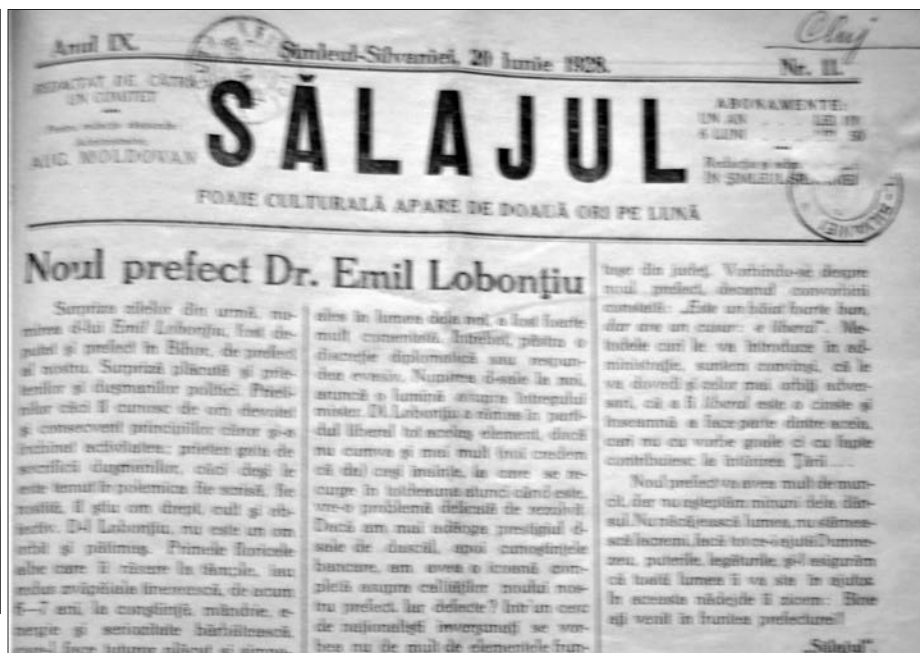

Emil Lobonțiu, prefect al județului Sălaj (1928)

Marin POP

Emil Lobonțiu (1893-1970)

Prin Decretul Regal din 12 iunie 1928, Emil Lobonțiu a fost numit în funcția de prefect al județului Sălaj, înlocuindu-l chiar pe colegul său, Ioan Ossian, director al Liceului „Simion Bărnuțiu” din Șimleu Silvaniei.¹

După înlocuirea sa din funcția de prefect, Ioan Ossian ar fi „început să scornească o mulțime de lucruri, cari le spune de a lungul și latul Județului”. În acest context, ziarul „Sălajul” publică un articol, sub pseudonim, în care aduce o serie de acuzații la adresa lui Ioan Ossian, afirmându-se că ar fi permis ca „poporul” din județ și în special cel din plasa Valea lui Mihai „să fie stors” de către un anume Wittenberger, pe care l-ar fi protejat și că ar fi încercat, „prin presiune”, să facă un schimb de „pământuri rele” din Ip, cu altele „foarte bune” din Nușfalău, care erau destinate ca sesiune parohială a bisericii românești din Șimleu Silvaniei, însă „mai marii țării aflând aceasta, au oprit schimbul supărător”. De asemenea, era acuzat că a schimbat aproape 30 de notari și i-a transferat „de la un capăt al județului la celălalt” și în acest mod „a perturbat tot aparatul administrativ”. Însă, „vina” cea mai importantă care i se imputa era aceea că „s-a întors împotriva celui care i-a făcut bine, bârfindu-l în fel și chip” pe generalul Traian Moșoiu, coordonatorul organizațiilor liberale din Sălaj și Bihor, care l-a desemnat în funcția de prefect. Astfel, „d-l Ossian a mușcat mâna, care i-a dat pâine”. Nu în ultimul rând, i se reproșă că a fost dintotdeauna un „naționalist înfocat” (simpatizant al

Partidului Național Român – n.n.), și ar fi declarat că „d. Maniu m-a pus director, eu nu l-oi lăsa nici atunci când toți l-ar părăsi”.²

Noi credem că adevăratul motiv pentru care a fost demis Ioan Ossian din funcția de prefect a fost gestionarea defectuoasă a momentului politic de la începutul lunii mai 1928, când a avut loc cea mai mare adunare de protest din întreaga perioadă interbelică. Astfel, în data de 6 mai 1928, la Alba Iulia au participat peste 100.000 de persoane, în special țărani, la o adunare politică organizată de către Partidul Național Țărănesc.³

În cazul acestui eveniment politic de mare anvergură, prefectul Ioan Ossian a fost prins la mijloc. În calitate de prefect, conform ordinelor primite din partea Ministerului de Interne, avea obligația de a interzice participarea sălăjenilor la adunare, însă principalii organizatori ai sălăjenilor erau chiar cumnatul său, Simion Pop, secretar general al organizației PNȚ Sălaj și unchiul soției sale, Gheorghe Pop de Oarța, fost președinte al organizației PNR și PNȚ Sălaj, până în anul 1927.⁴

Redacția ziarului „Sălajul” îi ura noului prefect, Emil Lobonțiu, bun venit în fruntea Prefecturii Sălaj și îi făcea o scurtă caracterizare, considerând că nu era „un om oribil și pătimăș” și că „primele floricele albe” ce îi răsăreau la tâmpile, „i-au redus zvăpăiala tinerească de acum 6-7 ani”. Îl caracteriza ca o persoană plină de „energie și seriozitate”, ceea ce-l făcea „tuturor plă-

cut și simpatic". Este amintit și faptul că, înainte de numirea în funcția de prefect al Sălajului, a fost prefect al județului Bihor, „unul dintre cele mai mari și mai grele județe din țară”, că s-a remarcat prin „tact, pricepere și loialitate”, dar a trebuit să părăsească funcția după „incidentele” studențești din 6 decembrie 1927, fiind regretat sincer „pe toată linia”.

Emil Lobonțiu s-a făcut remarcat atât în Parlamentul României, în calitate sa de deputat, dar și în cea de prefect al județului Bihor. De asemenea, în cariera sa de dascăl la liceul din Șimleu Silvaniei și la Institutul Politehnic din Timișoara.

Ca „defecte”, se glumea că frunzașii politici din cadrul PNR ar fi spus despre el că: „Este băiat foarte bun, dar are un cusur: e liberal”.⁵

Una dintre primele măsuri pe care Emil Lobonțiu le ia după numirea în funcție este aceea de a pune ordine în registrele de stare civilă. Constată că unii dintre ofițerii de stare civilă „nu se îngrijesc ca acestea să fie redactate cu punctualitatea, curățenia și cu deosebire în modul citeț”, ceea ce era prevăzut, de altfel, în Regulamentul stării civile, dar și că lipseau date importante din extrase, precum locul și ziua nașterii, vârsta părinților, precum și alte inadvertențe. Aceste greșeli generau în rândul cetățenilor „drumuri, cheltuieli și amănări zadarnice” și erau contrare regulamentului de stare civilă.

În acest context, prefectul Emil Lobonțiu le atrage atenția și le cere să aplice regulamentul, „cu cea mai mare punctualitate și stricteță”, iar pretorilor să fie mai exigenți în timpul vizitelor de inspecții pe care le efectuau în teritoriu.⁶

La 5 iulie 1928, prin intermediul gazetei oficiale a județului, prefectul Emil Lobonțiu aduce la cunoștință organelor din subordine că dr. Gherman Joe a fost transferat în funcția de subprefect al județului Sălaj, prin Înalt Decret Regal, iar din data de 1 iulie și-a luat postul în primire. Totodată, în conformitate cu legea pentru unificarea administrativă decide să-l autorizeze pe noul subprefect să semneze în locul lui toate actele cu privire la pașapoarte, autorizații de circulație, dispense de călătorii, iar în absența prefectului și dispozițiile generale cu caracter de circulară pretorilor, notarilor etc., corespondența „cu caracter comun cu particulari și autorități”. Își rezervă actele referitoare la ordonanțări (furnituri, licitații etc.), la personal și corespondența confidențială cu ministerele, „cari ar reclama iscălirea noastră (a prefectului – n.n.) în special”.⁷

În calitate sa de organizator de licitații publice, amintim aici doar implicarea deosebită a lui Emil Lobonțiu pentru a încerca îmbunătățirea infrastructurii județului. Dintr-o astfel de publicație de licitație apărută în presa sălăjeană aflăm că se încerca furnizarea a 150 de vagoane de piatră brută pentru șoselele vicinale din plasa Valea lui Mihai, care era adusă din cariera de piatră de la Poieni.⁸

Având în vedere faptul că pe perioada secerișului aveau loc multe incendii și accidente de muncă, la 4 iulie 1928, prefectul Lobonțiu emite o ordonanță prin care se interzicea adunatul, îmblătitul sau treieratul cerealelor în interiorul satelor. „Mașinile de foc”, adică batozele, trebuiau amplasate la o distanță de cel puțin 500 de metri de la marginea satului și la o distanță de 200 de metri între ele. De asemenea, să aibă în dotare echipamente de prim ajutor și de stins incendiile. Totodată, se recomanda ca, pe cât posibil, cerealele să fie adunate în apropierea surselor de apă.⁹

Emil Lobonțiu declară că „una dintre principalele datorințe ale administrației este de a coordona munca tuturor instituțiilor în așa fel, ca prin o colaborare încălzită de dorința de a îndulci și îmbunătăți cât mai mult viața populației administrative să se ajungă pe toate târâmurile la adevărata cale a progresului general”. Subliniază că acesta este gândul care l-a „animat” încă de la preluarea funcției, de a se ajunge la o cooperare eficientă între toate instituțiile statului și că atâta timp cât se va afla în funcția de prefect, va lua „cât mai multe măsuri generale, salutare, menite să contribuie la realizarea binelui de obște”.

Provenind dintr-o familie de preoți, și nu numai din aceste considerente, primul lui gând se îndreaptă „spre depozitele credinței și tradițiilor străvechi, spre adăpostul în vremuri de restriște a poporului și mângăitorul lui în toate greutățile: Biserica și Slujitorii săi”.

Concursul pe care dorea să-l dea bisericii și clerului trebuia să aibă ca rezultat, în opinia sa, „intensificarea vieții morale în populație”, precum și „strângerea rândurilor între biserică și administrație”, în vederea restabilirii „echilibrului social, a păcii între locuitorii aceluiaș teritoriu și în definitiv la consolidarea și conservarea Statului”.

Având în vedere aceste considerente, ordonă organelor din subordine, pretorilor, primarilor, notarilor și polițiștilor să ia legătura cu conducătorii bisericilor, „pe cale oficială și socială”, cărora să le ofere tot sprijinul legal în următoarele probleme: a) încetarea concubinajelor; b) clădirea, repararea și întreținerea bisericilor și caselor parohiale, care „să fie aduse în starea necesită de timpurile moderne”; c) îngrijirea cimitirelor; d) sprijin legal la aranjarea eventualelor litigii de ordin material; e) „în toate chestiunile de interes obștesc, cari s-ar ivi în cursul convorbirilor cari le veți avea”. De asemenea, prin mijloacele de comunicare de la vremea respectivă (tobă, conferințe etc.), să îndemne populația „la dragoste și sprijinirea bisericilor și slujitorilor ei, aducându-le aminte, că părinții noștri printr-o viață morală, spirit de jertfă și prin dragostea față de cele sfinte s-au menținut și au pus fundamentul a tot ce avem astăzi”. Și tocmai din aceste considerente, să le pună în vedere „ca pe viitor să înceteze neînțelegerile de ordin religios, de ordin material în legătură cu chestiuni bisericesti sau

retribuția membrilor clerului”.

Cere organelor din subordine ca în termen de 15 zile să raporteze rezultatul demersurilor făcute și să indice eventualele măsuri care trebuiau luate în cazul unor probleme care s-ar ivi pe viitor.¹⁰

Președintele Camerei de Agricultură al județului Sălaj, dr. Gheorghe Pop de Oarța, îl roagă pe prefectul Emil Lobonțiu să transmită pretorilor și primarilor o adresă prin care îi atenționează pe țărani că, din cauza secetei prelungite din vara anului 1928, recolta de porumb urma să fie mult sub așteptări, în unele locuri fiind compromisă în totalitate. Pentru ca țăranii sălăjeni să nu ducă lipsă de hrană, conducerea Camerei de Agricultură consideră că trebuiau luate „măsurile pentru prevenirea răului”, să se pună în vedere populației ca din recolta de grâu și secară, „care a fost mulțumitoare”, să-și rezerve cantitatea necesară hranei pe toată perioada anului și pentru însămânțările de toamnă. În plus, țăranii să-și rezerve și semințele pentru însămânțările de primăvară. Tot pentru prevenirea unei posibile secete în anul care urma, țăranii să fie îndemnați să facă ogor de toamnă, mai ales pentru porumb, a cărui perioadă de vegetație se suprapune peste anotimpul secetos. De asemenea, pentru ca țăranii să-și asigure nutrețul pentru vite, să se recomande ca fiecare țăran să-și amenajeze câte un jugăr de ogor adânc de toamnă și primăvara timpuriu să semene lucernă, plantă care vegetează șase-opt ani și nu avea de suferit din cauza secetei. Semințele de lucernă se puteau procura de la Camera de Agricultură a județului Sălaj.¹¹

Având în vedere dispozițiile regulamentului legii pentru combaterea speculei, prin care se prevedea înființarea unei comisii de cercetări care urma să-și dea avizul asupra proceselor verbale adresate de agenții de constatare a delictelor și contravențiilor, în comisie urma să fie desemnat un reprezentant al consumatorilor și un supleant. În conformitate cu noile prevederi ale legii, la 28 august 1928, Emil Lobonțiu l-a desemnat ca membru titular și delegat al consumatorilor pe protopopul greco-catolic Traian Trușașiu, consilier local al orașului Zalău, iar ca supleant pe Cornel Pop, directorul Școlii Normale de Stat din Zalău, consilier local, la rândul lui.¹²

Peste numai o lună de zile, la 30 septembrie 1928, prefectul Emil Lobonțiu revine cu o nouă decizie. Îi revocă din funcție pe Traian Trușașiu și Cornel Pop, membri marcanți ai organizației PNT Sălaj, înlocuindu-i cu dr. Iulian Domșa, în calitate de titular și dr. Nicolae Sigmireanu, președinte de tribunal în retragere, în calitate de supleant al comisiei de cercetare, membri marcanți ai organizației PNL Sălaj.¹³

Efectele Primului Război Mondial se simțeau încă în societatea românească și se impunea ca Statul român să înființeze o serie de instituții de asistență și ocrotire socială. Cum din bugetele instituțiilor nu se puteau satisface toate nevoile populației, Serviciul sa-

nită al județului Sălaj și prefectul Emil Lobonțiu s-au gândit că „prin stăruință” și „prin buna voință publică, fără absolut nicio siluire sau obligație”, populația să contribuie cu o sumă minimă de 2 lei, cu scopul de a se constitui fondul material necesar organizării serviciului sanitar și de ocrotire socială al județului Sălaj. Acesta urma să deservească pe toți cetățenii județului, fără deosebire de naționalitate, cult religios sau poziție socială. Totodată, aceste instituții urmau să constituie și „opere de înfrumusețare a satelor cu cari să se mândrească”. De asemenea, „să servească ca mărturie vecinică de cultură, progres, civilizație și umanitarism”.

Se dorea ca această inițiativă „să servească ca un exemplu strălucit atât pe întreaga Țară și pentru streinătate de felul cum locuitorii lui înțeleg umanitatea și binele comun, cât și opera de pace și civilizație”. În acest sens, prefectul face apel către primari ca în cel mai scurt timp să se constituie comitete sanitare comunale, „cari în colaborare strânsă” cu Serviciul sanitar județean să înfăptuiască programul propus.

În vederea realizării ambițiosului program sanitar și de asistență socială, prefectul le trasează sarcină primarilor ca în prima zi de sărbătoare, după ieșirea de la biserică, să convoace o adunare publică generală, urmând ca locuitorii să participe la o ședință specială publică a Consiliului comunal, de la care nu avea voie să lipsească niciun membru al consiliului. În cadrul acestei ședințe, primarul avea misiunea de a explica locuitorilor scopul și programul, iar consilierii să decidă înființarea comitetelor sanitare locale.¹⁴

Emil Lobonțiu îi atenționează pe primari că în funcție de implicarea lor vor fi evaluați: „Din graba și munca ce veți depune pentru constituirea acestor comitete vom face un punct principal pentru aprecierea activității Dvs. ca funcționar de stat și ca cetățean”.

Le cere să dea acestor ședințe „un caracter cât mai solemn”, împodobind sala cu steaguri tricolore și stegulețe albe cu cruce roșie. Adunarea urma să fie prezidată de către primar, consiliul decidea înființarea comitetelor și apoi se proceda la alcătuirea lor, împreună cu toți cetățenii participanți la adunare. De asemenea, le cere ca personalităților marcante să le fie trimise invitații individuale de participare.¹⁵

În cadrul cuvântării pe care o vor ține, primarii să facă apel la public pentru a face donații de obiecte sau alimente neperisabile, precum și materiale de construcție. De asemenea, să ajute fizic sau cu căruțele, minim șase zile pe an, mai ales cei care aveau expertiză în domeniul construcțiilor.

Desigur că toate aceste activități urmau să fie făcute voluntar, munca prestată fiind exclusiv în interesul cetățenilor, însă pentru orice obiect donat sau serviciu prestat urmau să fie eliberate adeverințe, cu indicarea cantităților, felul și durata serviciului prestat sau materialele donate.

După înființarea comitetelor sanitare locale, aces-

tea urmau a fi vizitate de către funcționari județeni, pentru a se „sfătui și cerceta” asupra programelor care se puteau realiza în fiecare comună. Până la aprobarea statutelor de către organele administrative superioare sanitare și administrative, comitetele sanitare locale urmau să primească instrucțiunile de la comitetele de circumscripție.¹⁶

Programul inițiat de către Serviciul sanitar județean Sălaj și prefectul Emil Lobonțiu era unul foarte ambițios, modern și, în același timp, absolut necesar satelor românești, care rămăseseră încremenite în timp și nu beneficiau de un minim serviciu sanitar sau de asistență socială. În sate nu existau medici, decât un singur medic la o circumscripție sanitară, nu existau asistente, infirmiere, în unele nici măcar moașe cu o minimă calificare. Totul se rezolva prin „leacurile băbești”, transmise din generație în generație, pe cale orală.

Ambițiosul program prevedea înființarea unor instituții și așezăminte, prevăzute cu toate cele necesare și cu personal, atât la nivel local cât și județean, fiind semnat de către prefectul Emil Lobonțiu, la data de 18 august 1928.

Pentru comunele rurale, programul prevedea următoarele:

1. Infirmerii comunale de izolare pentru bolile contagioase;
2. Băi publice de aburi și vană;
3. Fântâni pentru apă potabilă;
4. Canalizarea satelor și asanarea locurilor mlăștinoase;
5. Cantine școlare;
6. Cămine pentru copiii muncitorilor când se duc la câmp;
7. Furgoane sau autocamioane pentru transportul gunoaielor și bălegarului pe câmp;
8. Aparat pentru dezinfectie;
9. „Cantine comunale de medicamente (farmacii – n.n.) pentru bolnavii săraci și aparate de salvare pentru accidente și orice instalații cari eventual se va mai găsi necesar după împrejurările locale”.

Pentru circumscripțiile medicale din județ, programul prevedea următoarele:

1. Autocamioane sanitare pentru bolnavi;
2. Locuințe pentru medici și dispensare de circumscripție;
3. Dispensare pentru sugari;
4. Dispensare pentru bolile „sociale” (tuberculoză, boli venerice sau pelagră);
5. Cămine de maternitate pentru femeile care nasc, lăuze și „infecții puerperale”;
6. Azile pentru orfanii din plasă, fie sau nu de război;
7. Azile pentru bătrâni și invalizi din orice cauză;
8. Stațiuni de deparazitare și pentru dezinfecții.

La nivel de județ, programul prevedea următoarele:

1. Sanatoriu pentru funcționarii de stat, județ și comună, activi și pensionari cu familiile lor;
2. Sanatoriu pentru tuberculoșii din județ;
3. Barăci mobile pentru cantine și cazuri catastrofale;
4. Echipa de dezinfecții cu tancuri sanitare;
5. Un spital pentru bolnavii venerici;
6. Un spital mare de maternitate pentru copii;
7. Policlinici pentru funcționarii și elevii din școli;
8. Amenajarea unui camping pentru elevi și tineri;
9. O stațiune de baie ambulantă;
10. Vehicule sanitare și un „mare post de salvare” (serviciu de ambulanță – n.n.) pentru tot județul, mai ales în cazuri catastrofale.¹⁷

Din păcate, perioada în care Emil Lobonțiu a îndeplinit funcția de prefect al județului Sălaj a fost una foarte scurtă, de câteva luni, și nu am găsit informații despre încercarea de a pune în practică acest ambițios program sanitar și de asistență socială.

Ultima sa adresă mai importantă către primării, în calitate de prefect, este cea din 20 octombrie 1928, prin care anunță că Astra intenționa să organizeze, „cu deosebit fast”, aniversarea unui deceniu de la Unirea Transilvaniei cu Vechiul Regat, la 1 Decembrie 1918. Pentru asigurarea bunei reușite a serbărilor, îi anunță că Astra a făcut apel la cler și la revizoratele școlare, cerând concursul organelor subalterne. În acest scop, îi invită și pe primari, „ca la cererea comitetelor Astrei”, să dea tot concursul pentru ca Serbările Unirii să se organizeze cu fastul cuvenit.¹⁸

În contextul politic foarte tensionat în care se găsea întreaga țară, în data de 8 noiembrie 1928, Regenta l-a însărcinat pe Iuliu Maniu să formeze noul guvern. La ieșirea de la audiența pe care o avusese la Palat, Iuliu Maniu, însoțit de patriarhul Miron Cristea, declara că a fost însărcinat cu formarea noului cabinet. Totodată, a făcut un apel la liniște și ordine. Miile de persoane prezente în fața Palatului Regal l-au luat pe noul prim-ministru pe brațe și au pornit spre locuința lui, unde au continuat manifestațiile de bucurie.¹⁹

„Monitorul județului Sălaj” din 14 noiembrie 1928 publica un comunicat, prin care aducea la cunoștință autorităților administrative, polițienești, de Siguranță și locuitorilor din județul Sălaj că Înalta Regentă, prin Decretul din 10 noiembrie 1928, l-a numit pe Iuliu Maniu în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri și l-a însărcinat cu formarea noului guvern. După redarea componenței noului guvern, se anunță că au fost dizolvate Corpurile legiuitoare și s-a fixat calendarul noilor alegeri parlamentare, respectiv 12 decembrie pentru Adunarea Deputaților, 15 decembrie pentru Senat, 17 decembrie pentru senatorii consiliilor administrative și 19 decembrie pentru senatorii colegiilor universitare și ai camerelor profesionale.²⁰

continuare pe www.caietesilvane.ro

Ceea ce nu putem să uităm*

Viorel Gh. TĂUTAN

Plecă de acasă cu vreo douăzeci de minute mai devreme, cu toate că pentru plimbarea până în zona spitalului avea nevoie doar de cinci minute. Însă în timpul vacanței mari, ieșirile cotidiene le planificase spre seară, din cauza căldurii. Altfel, într-un orașel cum e acesta, unde majoritatea locuitorilor se cunosc între ei, riști să fii interpellat frecvent de cunoscuți, vecini, rudenii, prieteni...

Ajunse la timp. Avusese noroc. Vipia îi ținea pe oameni la umbră și răcoare.

Ajunse în fața ușii ciudatului apartament exact în momentul când se auzi declicul încuietorii și aceasta se deschise glisând silențios spre stânga. Trecu repede pragul, își scoase pălăria, și-o agăță în cuierul discret din fața intrării. Theodoros îl aștepta stând în picioare:

- Bună ziua, stimată domn! îl salută Raul ducând palma mâinii drepte în dreptul inimii.

- Amin! Poftește, rogu-te, și ia loc în living, pe fotoliul din mijloc. Și te mai rog să ai mai multă răbdare, astăzi! Știu, adică intuiesc nedumerirea iscată cu o astfel de doleanță. Este inutil să încercăm un dialog privind definiția respectivei proprietăți caracteristice regnului uman, transferată abundant celorlalte, animate. Pentru majoritatea lexicografilor limbii române **răbdarea** este „capacitate firească de a suporta greutate și neplăceri fizice sau morale; putere de a aștepta în liniște desfășurarea anumitor acțiuni, uneori evenimente”.

Theodoros atinsese cu degetul arătător al mâinii stângi una din tastele telecomenzii instalate pe brațul șezlongului său ciudat. Pe tapițeria peretelui din spatele gazdei, dar și a peretelui din spatele colocutorului, se delimitaseră două „ecrane” dreptunghiulare conținând definiția substantivului „**răbdare**”.

Raul zâmbi:

- Am putea vorbi destul de mult despre acest subiect. Absența unei astfel de calități, pentru că asta este, a dus și poate să ducă la conflict, altfel inexplicabil. Dificil de controlat și estimat. În profesia mea, lipsa răbdării poate genera inechități, nemulțumiri, stări depresive, violență etc.

- Da. Am confirmarea succesului opțiunii mele. Domnule profesor, ceea ce îți voi mărturisi în minutele imediat următoare, ar putea genera, în mod obișnuit, reacții imprevizibile semenilor dotați cu inteligență puțin peste medie. Știi foarte bine că un individ (interpretat ca *sistem*) este considerat posesor al proprietății de inteligență, pe baza comportării *sistemului*, dacă se poate adapta singur la situații noi, are capacitatea de a raționa, de a înțelege legăturile dintre fapte, de a descoperi înțelesuri și de a recunoaște adevărul. De asemenea, ne așteptăm ca un ins (*sis-*

tem) inteligent să învețe, deci să-și îmbunătățească performanțele pe baza experienței trecute. Nu știu unde am citit că „o entitate este inteligentă dacă are un model adecvat al lumii, dacă este destul de înzes-trată pentru a răspunde unei largi varietăți de întrebări pe baza acestui model, dacă poate să-și procure informațiile din lumea exterioară când are nevoie și poate să realizeze anumite operații în mediul înconjurător cerute de obiectivele sale și permise de posibilitățile sale fizice”...

Cele două „ecrane” ilustrau scris ceea ce tocmai „definise” straniu personaj Theodoros, care continuă fără întrerupere:

- De la străbunul Cicero încoace s-a dezvoltat o amplă teorie, îmi permit să afirm: o Știință, având ca finalitate depistarea și cercetarea inteligenței. Îmi opresc aici divagația. Statutul social al cuiva nu are niciun amestec în aprecierea gradului de inteligență.

- Știu, se dezmetici Raul. Am putea să confirmăm cu exemple nominale incompatibilitatea dintre gradul de inteligență și talent, aspect fizic, sau... potențialul memoriei. Cunosc pe cineva subordonat unei atari condiții: lecturi numeroase, memorie prodigioasă, talent artistic manifestat și recunoscut, dar grad mediu, să fiu generos, de inteligență, exteriorizat spontan prin puseuri de orgoliu și, prin urmare, a vocabularului obscen, gregar, agreeat în anturaje de clasă, dar tolerat de către mediile artistice, intelectuale. Astfel de inși au devenit de-a lungul istoriei bufonii înalților aristocrați. Ades, opiniile acestora declanșau rezolvarea unor situații extreme.

Două, trei minute de tăcere. Raul privea cilindrul din jurul capului celui alt. Simțea că, la rândul său, era scrutat. Instantaneu, senzația de insecuritate îl determină să-și rotească privirea atât cât îi permiteau mușchii gâtului, independent de bust. Cele două „ecrane” dispăruseră, absorbite parcă de tapiseria albă a pereților. Doar Picasso și da Vinci sfidau monotonía nonculorii.

- Aș deduce că treci printr-un moment firesc de neliniște, domnule profesor. Însă consider că este de datoria mea să te previn asupra afirmațiilor pe care le voi emite în continuarea conversației noastre. Au șansa, ori ghinionul, cum vei decide, să stimuleze refuzul. De asemenea, dacă te vei simți agresat, în vreun fel, sau amenințat, îți voi facilita, digital, plecarea. Sper din toată inima să nu fie cazul!

* Fragment din amplă povestire (pseudo-roman) „Confesionar”, în curs de redactare.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Gheorghe Vidican 70

nocturnă

simt cum se desface ca un evantai
timpul
în nisipul clepsidrei
razele lunii
îmi sapă în căușul palmei o fântână
de ciutura ei se reazimă sărutul tău
stămpără setea
plină de nerăbdări ale tinereții
caută un loc
unde să-i cuibărească întrebările
luna trece peste tăceri fără să le dea nume
pe marginea răcorii se nasc cărări
ne vedem mâinile împreunate
urcă sau coboară
se leapădă de trecut
trădarea
ne pândește din lătratul câinilor
șoaptele tale
doar șoaptele tale
sunt liniștea mea
uitată în ochiul pământului

blestem pentru hoți

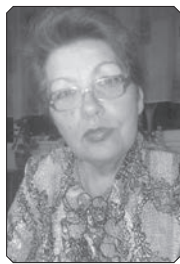
sumbre sunt veștile duse la gară
cu cocia de petrea gonghiții
la haltă la căpâlna
ochii îi înghit lacrimile
stelele cad
ca niște frunze din copaci
le călcăm în picioare
le simțim putrede sub tălpi
șuieratul trenului
ne întrerupe din vis
ecoul lui
e un blestem pentru hoți
stă agățat în rugii
de pe marginea șanțului
nu pot să-i pătrund tâlcul
sufletul e un vis
rămas să copilărească
în veșnicia petidului
personalul de oradea
ne pătrunde în oase
plecăm din noi
spre meleaguri neștiute

la căuăcia mitrii lui ghiorghilaș

se ridică în vârful oaselor
privirea mitrii lui ghiorghilaș
când bate pe ileu fierul
îl îmblânzește
se pregătește să înfiereze cocia
sivii rotarului
fugit din răcoarea dimineții
în căldura cărbunilor de lemn
făcând vânturi prin foi căuaciului
se înroșește fierul
precum obrajii femeii înainte de dragoste
bărbatul o locuiește o vreme
cu discreție se aude un scâncet de nou-născut
pe ileul din căuăcie
se modelează întunericul nopții
despre fier ca despre dragoste
se înroșește puțin
se lasă modelat de mâna căuaciului
apoi își găsește rostul
pe roata cociii sivii rotarului
așa-i în viață
așa-i în război
mâna căuaciului
zăvorește întunericul
sudoarea ca o lacrimă
se prelinge pe obrazul
brăzdat de truda răsăritului

luciul criștiorului

am măsurat cu privirea luciul criștiorului
se umflase în pene
era buimac ca o cățea în călduri
își azvârlea peștii pe ulița barcului
saveta lui ghiorghilaș bunica mea
îi aduna într-o coșarcă de nuiete
ca pe niște amintiri
bune de dus la reșapat
din ogradă un câine hamis
latră cosașii
sub tălpile lor bătătorite de drum
se nasc grădini mănoase
roua dimineții
stămpără cântatul cocoșului
luciul criștiorului
precum sufletul bunicii
e împovărat de griji

Scump este ceea ce nu are preț,

Silvia BODEA SĂLĂJAN

A vorbi despre echilibrul universal fără a face referire la teoria atracției universale este mai degrabă o încercare de lămurire a ceea ce înseamnă extinderea unei ordini între realitatea concretă și realitatea care se află în afara concretului, o realitate instituită de energii aflate dincolo de hotarele inteligenței și înțelegerii noastre. Aceste definiții subliniază că există un echilibru al lucrurilor exterioare, care se desfășoară independent de noi și de voința noastră. Sigur că părerile sunt diverse și fiecare adoptă ceea ce este mai aproape de credința și înțelegerea sa. Schopenhauer afirma că: „Lumea este reprezentarea mea”, expresie pe care am putea să o asociem filosofiei noastre populare, conform căreia pentru fiecare dintre noi departele este până unde poate el să vadă. Conform acestei afirmații, ceea ce este dincolo de acest orizont rămâne mister, idealitate, pe care fan-tezia o populează cu teorii și presupuneri incontrollable practic, dar înrudite cu visul. S-ar putea vorbi aici despre revelații ce se pot dezvălui în mod direct, prin „arătări” sau prin simboluri care vin de dincolo de lumea fizică. Procesele psihice din timpul somnului, pe care le numim vise, pot fi generate de experiențe care ne-au marcat și pe care le păstrăm în subconștient, iar uneori acestea prind viață independent de voința noastră. Altele pot fi socotite „mesaje” primite din transcendent. Este relevant aici visul Faraonului din Geneza pe care îl „tălmăcește” Iosif, dar care subliniază că nu el, ci „Dumnezeu a răspuns” prin el. Însă nu toate visele sunt încărcate de semnificații. Atunci când visele au o încărcătură simbolică, pe care o putem descoperi, acestea pot să aibă tangență cu evenimente din viața exterioară, iar în acest caz, conștiința noastră ne dezvăluie cine suntem și care este locul nostru în univers. Alteori, visele sunt „povești” al căror tâlc nu poate fi dezlegat niciodată. Însă este clar că ordinea exterioară are un impact asupra celei interioare și invers, iar acest aspect dezvăluie semnificația condiției noastre individuale.

Când vorbim despre ordinea interioară, specialiștii în domeniu sunt de părere că dezechilibrul și cele mai multe suferințe ale oamenilor sunt generate de modul cum mintea interpretează realitatea în care trăiește partea biologică a ființei. Conform acestei teorii, nu ceea ce se întâmplă este generatoare de suferință, ci modul în care mintea receptează și interpretează ceea ce se întâmplă. Să fie oare adevărat sau este vorba despre o teorie ce are doar rareori puncte comune cu viața?

Vorbind despre realitatea exterioară nu mi-am propus să-i dau câmp liber să mă preocupe, pentru că am învățat de la viață că nu trebuie să mă preocupe ceea ce nu pot influența, așa că am renunțat să mă mai consum în zbatere inutilă, îndreptându-mi atenția spre cealaltă latură a existenței, și anume, realitatea interioară, despre care cred că ar fi multe de spus și asupra căreia revin tot mai des în ultima vreme, nu pentru că timpul mi-a generat o mai bună predispoziție spre înțelepciune, ci pentru că viața mi-a dat câteva lecții, prin care am ajuns la concluzia că trebuie „să-mi fac zilnic și cu conștiinciozitate temele”.

Am ajuns la concluzia că explicațiile logice nu vor reuși niciodată să elibereze gândul de întrebări și chiar de decizii șovăielnice în ceea ce privește acceptarea în corpore a teoriilor ce definesc realitatea obiectivă versus realitatea subiectivă.

S-au formulat o serie de teorii, unele greu controlabile, sau greu de încadrat în anumite rigori. Cu toate acestea se impun prin diferite forme ce se doresc persuasive. În unele cazuri, poate pentru a da senzația de superioritate intelectuală, în accepțiunea emitenților, multe devin gânduri repetitive, ce depășesc puterea de control a individului, dar nu trebuie omis faptul că pot genera obsesii și manifestări violente, fizice sau verbale, în încercarea de a impune celorlalți viziunea proprie asupra unor lucruri sau fenomene, de a-i determina pe semenii săi să privească dintr-o perspectivă impusă, chiar dacă acestora le este complet străină și greu de acceptat.

Cineva spunea că atunci când „turma” merge într-o anumită direcție, iar tu, care vrei să ieși din turmă alegi să mergi într-o direcție care ți se pare bună, ești imediat catalogat ori ca dușman al umanității, ori, în termeni mai „eleganți”, ca fiind un ciudat.

De aceea, uneori ți se impune să gândești sau să simți într-un anumit fel, iar dacă refuzi sau dacă îți exprimi propria convingere, ești catalogat a fi din rândul celor care comit adevărate sacrilegii. Oare cum se poate explica atitudinea celor care repetă că semenii noștri trăiesc o stare de „douce far niente”, în timp ce persoanele despre care se vorbește trăiesc adevărate drame existențiale? Cum poți să-i spui unui om că este fericit, în timp ce rănile lui mustesc și sângerează? Există o confuzie între bine și rău, iar tot o vorbă românească definește această stare în câteva cuvinte: „Așteptându-ți binele, ți se gată zilele!”

continuare pe www.caietesilvane.ro

Daniel
MUREȘAN

Def Leppard & Royal Philharmonic Orchestra

– *Drastic Symphonies*

Dintre toate artele care răsar din pământul unei culturi, muzica iese la iveală ca ultima dintre plante, poate și pentru că este mai epică și mai intimă. Muzica lui Handel a răsunat puternic în stilul lui Luther, dând reformei un aer de măreție. Astfel, Vechiul Testament a devenit muzică. A urmat Mozart cu acel clinchet de cristal din epoca lui Ludovic al XIV-lea, secondat de arta lui Racine sau Claude Lorrain. Secolul visării ne-a răsfățat cu Beethoven și Rossini, dar și cu idealuri distruse și fericire trecătoare. Însă nu există nicio îndoială că muzica ne dezvoltă progresiv gândirea. Ne face să vedem și să simțim imagini, sunete și parfumuri din natură, ne dă elan pentru pasiunea vieții. Întotdeauna muzica este vie, parcă mai tânără în aceste vremuri tulburi.

La fel de tânără îmi pare muzica formației Def Leppard după ce am ascultat noul album înregistrat cu Royal Philharmonic Orchestra. O abordare curajoasă, o reorchestrare ingenioasă a pieselor de top. Multe trupe din sfera rock au reorchestrat melodiile cu un cvartet de coarde sau ceva de genul acesta, dar aici s-a vrut mai mult. Aranjamentele au fost „lucrate” de senzaționalul violonist și compozitor *Eric Gorfain*, cel care a mai lucrat cu *Jimmy Page* și *Robert Plant*. S-au eliminat numeroase pasaje de chitare și tobe, orchestra simfonică suplinind cu brio armoniile trupei.

Albumul se deschide cu „Turn to Dust”, de pe albumul „Slang” din 1996, o transformare în stil „Kashmir” cu nuanțe orientale și armonii uriașe, care se îndreaptă spre un punct culminant înălțător și palpitant. Urmează „Paper Sun”, un fel de melodie tematică James Bond – armonii caracteristice despre frică și furia din interiorul tău.

Nu am să merg mai departe cu prezentarea pieselor, am să vă las pe dumneavoastră să descoperiți un album ce este un triumf al curajului și al originalității. Royal Philharmonic Orchestra a adăugat atât de multă dramă, pasiune și complexitate pe multe dintre piesele acestui album, încât a dat viață melodiilor mai vechi, uitate.

Tracklist:

1. Turn to Dust
2. Paper Sun
3. Animal
4. Pour Some Sugar On Me
5. Hysteria
6. Love Bites
7. Goodbye For Good This Time
8. Love
9. Gods of War
10. Angels (Can't Help You Now)

11. Bringin' on the Heartbreak
12. Switch 625
13. Have You Ever Needed Someone So Bad
14. Too Late for Love
15. When Love and Hate Collide
16. Kings of the World

UMR Records 2023

Componentă Def Leppard:

Rick Savage – chitară bas, clape
 Joe Elliott – voce
 Rick Allen – tobe
 Phil Collen – chitară
 Vivian Campbell – chitară

Discografie Def Leppard:

- On Through the Night (1980)
- High 'n' Dry (1981)
- Pyromania (1983)
- Hysteria (1987)
- Adrenalize (1992)
- Slang (1996)
- Euphoria (1999)
- X (2002)
- Yeah! (2006)
- Songs from the Sparkle Lounge (2008)
- Def Leppard (2015)
- Diamond Star Halos (2022)
- Drastic Symphonies (2023)

Filmografiile Simonei

Archive (2020)

Simona ARDELEAN-SAMANTA

Gen: dramă/mister/SF

Durată: 1h 49m

Regizor: Gavin Rothery

Scenarist: Gavin Rothery – după cartea Evgeniei Fakinou

Roluri principale: Theo James, Stacy Martin, Rhona Mitra

Filmat în: Norvegia, USA

Limba care se vorbește în film: engleza

Premii și nominalizări: un premiu (BEN Award) pentru *Cel mai bun film* (Gavin Rothery) și o nominalizare pentru *Cel mai bun film* la Festivalul Internațional de film catalunez Sitges

Mi-a fost dor de un film SF. E unul dintre genurile mele preferate, dar cumva ideile vehiculate în ultimele filme pe care le-am văzut sunt recirculate, explorând, în spirale, aceleași teme. Motiv pentru care, filmul pe care vi-l propun, ar putea părea cuiva o revenire la *Ex-Machina* (2014) în regia lui Alex Garland, despre care, de altfel, am scris anterior. Dar dacă ar fi așa, n-am fi dublat – redundant – experiența critică. Gavin Rothery (cunoscut pentru *Moon*, 2009, și *Shaun of the Dead*, 2004) revine pe ecran în 2020 cu *Archive*, pornind de la aceeași temă a unui robot-umanoid avansat, creat de un tânăr cercetător, dar dintr-o perspectivă proaspătă, inedită.

E anul 2038 și George Almore (Theo James) lucrează într-un peisaj de poveste, nordic, deși pretins japonez de scenariul filmului, complet izolat de civilizație, la un proiect special: fiecare prototip e mai avansat decât anteriorul, iar ultimul seamănă izbitor cu soția acestuia, despre care aflăm că, însărcinată fiind, și-a pierdut viața într-un accident de mașină. Intuim astfel că proiectul poartă amprenta unei culpe oneroase și că încercări-

le sale de reconstruire și eternizare ale memoriei afective sunt o luptă caracteristic umană. Acestui fir narativ i se adaugă treptat, și poate într-un ritm prea lent pentru gusturile unora dintre spectatori, elemente suplimentare: cel de-al doilea prototip, aflat la o vârstă mentală adolescentină, devine gelos pe ultimul, iar cel de-al treilea, foarte rafinat, încearcă emoții bazate pe amintirile stocate ale fostei soții, pe care nu știe cum să le interpreteze sau să le gestioneze, marcând unele dintre punctele de cotitură esențiale ale peliculei. În acest punct, gestul suicidal al lui J2 mi-a amintit de cartea *Klara and the Sun* (Klara și Soarele) a lui Kazuo Ishiguro: Klara e un Prieten Artificial, ce se poartă întocmai ca un om primitiv, adulându-l pe Zeul Soare, de la care-și extrage seva vitală și cu care semnează unilateral un pact, pentru a salva viața fetei pe care o deține. Profund altruistă și fidelă, Klara are nenumărate calități umane superioare oamenilor, care o tratează ca pe un obiect folositor și o lasă să piară în Uitarea cea mare atunci când nu le mai este de folos. În filmul lui Gavin Rothery, gelozia lui J2, dar și resemnarea acestuia au o solemnitate aparte. Ce înseamnă emoția pură / iubirea și cum putem să renunțăm la lucrurile/oamenii care nu ne mai sunt accesibili este, de fapt, miezul filmului.

Lui George îi este imposibil să renunțe la soția lui, ale cărei date de memorie le păstrează într-o arhivă, cu toate că știe că acestea au o durată finită. Ultimul telefon, care simbolizează intrarea în starea de somnolență definitivă, pare un coșmar pe care vrea să-l amâne tocmai prin construcția noului model, J3. Iar

aici încep subtilitățile simbolice: somnolența, somnul înghețat (aproape criogenic) al peisajului în inima căruia trăiește, mărturisirea ultimului prototip că nu știe dacă visează sau își amintește, caracterul chinezesc echivalent ideii de vis pe care-l vedem proiectat pe pereții locuinței sale, ideea de implantare a conștiinței într-un construct non-organic și, mai ales, surprinzătorul final, fac din film o construcție dublu-stratificată, care îndeamnă, cu siguranță, la o viziune secundă. Ca și stăpânii din cartea lui Ishiguro însă, George nu pare să vibreze la fel de mult în relația cu creațiile sale, deși o oarecare tandrețe amicală, chiar dacă abia schițată, e resimțită în raportul cu prototipurile 1 și 2. Acestea concurează cu succes emoția umană și înduioșează cu siguranță.

Nesaturat de apariții actricești inutile și nici de dialoguri care nu-și au locul, filmul-propunere pe care vi-l fac e un îndemn la a regândi etapele doliului și modul în care mintea noastră percepe pierderea cuiva drag.

Texte de trecut (in)existența

Ioan F. POP

Scriitorul lucrează nu doar cu clipa, ci și cu... eternitatea. Căci iluzia eternității îl face să încerce temporar limitele posibilului. Oricum ar scrie, sub tirania clipei sau în vaga perspectivă a eternității, cele două atitudini sînt pîndite de ghilotina temporalității. Clipa se *varsă* extrem de rar în eternitate. În schimb, ea se varsă etern în ea însăși.

Scriitorul are atîtea vieți cîți cititori are. Aceștia îi completează viața cu cîteva iluzii neduse pînă la capăt, cu cîteva idealități la care nici el nu s-a gîndit. Cînd autorul scrie doar ceea ce a simțit și gîndit el, iar cititorul crede că acesta s-a gîndit la ceea ce s-a gîndit și el, doar că s-a exprimat mult mai bine, se produce scînteia și farmecul oricărei forme de scris. Fiecare pagină citită înseamnă o bătaie de clipă a rememorării, un laitmotiv a unei gîndiri recesive. Moartea autorului nu este decît o pagină pe care nu o mai întoarce nimeni. Un scriitor ar trebui să scrie ca și cum, dacă ar dispărea limba în care o face, din scrisul lui să poată fi reconstituită integral, readusă din nou la viață. Un scriitor trebuie să scrie chiar și cu limba de apoi a cuvintelor. Cînd scrie, el devine o sumă de euri dihotomice care, în final, conlucrează armonic pentru a putea reda conținutul noematic al unui text. Singurătatea aparentă îi creează premisele pluralității, retractilitatea este oaza diversității sale. Atunci cînd scrie, scriitorul devine o altă *lume*. Pe de altă parte, scrisul trebuie să fie și un fel de exorcizare a răului și a patologiilor umane, nu doar un vag estetism al limbajului. El trebuie să reliefeze cu acuitate maleficiile umanului, multe și *prea-omenes-tile* lui căderi. Cuvîntul scris trebuie să scoată din sărite, să incite și să scandalizeze comoditățile și stereotipurile chiar prin idealitățile lui in-umane.

Căci el este oglinda unei spiritualități în care chipurile noastre se pot contempla chiar și în ceea ce nu pot fi. Uneori, parcă e mai bine să te citească cei care nu scriu, mai degrabă decît cei care scriu. Căci primii te citesc din plăcere și interes, pe cînd cei din urmă te citesc comparativ și, adesea, din adversitate.

*

Ca unul care nu a primit în viață absolut nimic pe gratis, mă întreb ce se pierde atunci cînd cineva obține totul fără să merite nimic și fără să știe face ceva. Dincolo de bucuria și fericirea de a avea chiar și ceea ce nu merită nici din eroare, căci mulți pot fi fericiți doar în acest mod, cred că din această ecuație existențială lipsește o dimensiune umană fundamentală – satisfacția unică de a le fi obținut prin efortul, înțelepciunea și meritele proprii. Mulțumirea sufletească de a putea aprecia valoarea și implicarea afectivă a fiecărei acțiuni individuale reușite.

Satisfacția plenară de a le fi realizat cu propria pricepere și inteligență nu poate fi înlocuită cu bucuria ipocrită de a le fi primit, fără nici o contribuție, de la altcineva. Satisfacția creativității personale nu poate fi nici transferată, nici donată, nici lăsată moștenire, ea doar se înalță ca o lumină matinală peste reușitele faptelor proprii. Căci, cu adevărat, nu poți stăpîni decît ceea ce poți construi de unul singur. Cei care nu pot evoca onest sărăcia de la care au pornit nu se pot mîndri legitim cu bogăția la care au ajuns. Dorința nemărginită de a avea nu poate fi limitată decît de dorința imperativă de a fi.

*

În decursul timpului rezistă miturile și poveștile ale căror subiecte se banalizează prin repetare și recognoscibilitate. Pornite adesea dintr-o întîmplare superfluă, teogoniile rezistă chiar prin transformarea mesajului lor în loc comun, în banalitate cotidiană, aspect care le ferește de o interogație mai profundă. Cam tot ceea ce nu poate fi explicat rațional și logic este transferat într-o poveste cu caracter mitic, care se încarcă cu veridicitate pe măsura trecerii timpului. Un zvon poate deveni o poveste, o poveste poate deveni un mit. Chiar și adevărul, pentru a dăinui, trebuie să capete coloratura mitului. În impasibila sa trecere, timpul umple cu un conținut subiectiv toate hiaturile cognitive la care prezentul nu poate da un răspuns argumentat științific, oscilînd stocastic între sacru și profan. Din perspectivă mitică, viitorul va obiectiva multe din ceea ce prezentul aproximează, trece în imaginar, în registrul hierofaniei. Mitul este rezerva de *realitate* cînd realitatea nu mai are nici un sens.

*

În loc să folosim cîte un om competent ca pe un *cal* de rasă care știe trage performant într-o anumită direcție, îl folosim pe post de *măgar* care trage perdant în toate direcțiile. După cum sînt oameni care preferă să meremetisească lucrurile care depind de alții, neglijîndu-le total pe cele care depind doar de ei. Se avîntă cu nonșalanță în multul pe care nu îl stăpînesc, eludînd puțînul pe care îl pot controla. Au păreri inebriabile în ceea ce nu cunosc, manifestă patetism și exuberanță în ceea ce nu înțeleg, emană siguranță în ceea ce aproximează. Știu cu exactitate tot felul de lucruri inutile, neglijîndu-le savant pe cele esențiale. Se plasează într-un fals raport al dependențelor interioare și exterioare, evoluînd într-un fel de cacofonie existențială. „Cînd te preocupă ceea ce nu e al tău, pierzi ceea ce este al tău” (Epictet).

Malaxorul de iunie

■ La Festivalul Național de Literatură „Armonii de primăvară” de la Vișeu de Sus, Cosmin Perța a adus în discuție o temă de actualitate: Inteligența Artificială (AI) și Literatura. Redefinirea creației/creatorului e una dintre provocări. Chiar nu vom accepta creații literare ale IA? În ton cu tema, un citat din Ruxandra Cesereanu (din „Steaua”, nr. 5/2023): „Atâta vreme cât emoționalitatea mai există, nu are cum să ne fie frică de roboți”.

■ Am citit în „Cafeneaua literară” (nr. 243/mai 2023) articolul lui Ion Simuț, „Sfârșitul cronicii literare?”, și nu știu dacă îi pot da dreptate autorului, fie

doar și pentru pasajul: „Concluzia oricărui bilanț al actualității este că avem cronică literară, ilustrată lunar în zeci de ipostaze, dacă nu chiar o sută, dar avem prea puțini cronicari literari credibili”. Credibili pentru cine? Oare cronicarii de la „Caiete Silvane” sunt credibili? Eu zic că da.

■ De citit editorialul lui N. Prelipceanu, „Încă un Ev Mediu?”, din „Viața Românească” (nr. 4/2023). Un fragment: „Dacă există analfabeți funcționali, de ce n-ar fi și analfabeți literari? Dacă de cei dintâi se scan-

dalizează media și, uneori, și instituțiile, de aceștia din urmă nu se sinchisește nimeni. Că de ce să ne pierdem noi timpul prețios cu ei, când știm că lectura cărților, mai ales a celor literare, nu aduce nici un ban? De ce să avem noi mintea *scrântită* de cărți, când putem să ne-o scrântim, fără să ne dăm seama de asta, cu jocurile pe telefoane și așa mai departe, că lista e lungă-lungă. Toată lumea se bucură că noile generații sunt tot mai alfabetizate digital, fără să-i mai pese cuiva de analfabetismele rămase, care merg mână-n mână cu *marea realizare* dintâi. Mă rog, exagerez, se mai trezesc unii, mai scriu cărți demonstrând cu date fenomenul decăderii intelectuale provocat de marea revoluție digitală, dar cui îi pasă de cărțile alea? Așa cum nu le pasă celor care stau cu urechile înfundate de căști din care emană zgomote foarte puternice că, la o anumită vârstă, vor fi surzi de-a binelea. Dar iată

că am găsit, fără să intenționez, un nou termen pentru analfabetismul literar: surzenie literară. Căci multă lume e, azi, surdă din acest punct de vedere” (via-taromaneasca.eu). Oare cum stăm cu analfabetismul literar și cu surzenia literară? Și prin Sălaj.

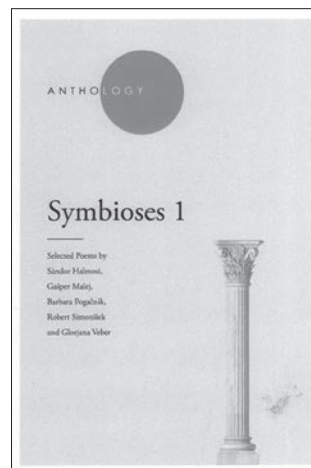
(D.S.)

■ Un volum deosebit a fost publicat de familia Simone și György Györfi-Deák, la Editura Cristian PlusArt, în 2023. Atât din punct de vedere al conținutului, cât și din punct de vedere al aspectului grafic, volumul duplex „**Țăranul interimar**” (Simone

Györfi) și respectiv „**Dărzarta Bârză**” (Györfi-Deák György) este unul care merită să fie păstrat în biblioteci, citit și recitit. „Țăranul interimar” conține momente, personaje și drame din lumea satului românesc. Autoarea este o fină observatoare a problematicilor sociale din acest mediu, prezentate cu un realism izbitor, dar și cu empatie. Proza din „Dărzarta Bârză” ne oferă o alăturare de povestiri fantastice, realiste sau suprarealiste. Ambele cărți sunt captivante, autorii lor țesându-și poveștile cu un talent real.

■ Antologia „**Symbioses 1**” cuprinde o parte dintre scriitorii care au fost prezenți la Festivalul „Primăvara Poeziei”, desfășurat la începutul lunii mai 2023. Cartea, apărută la Ljubljana, Slovenia, a fost îngrijită de scriitoarea Glorjana Veber, cuprinzând creațiile a cinci poeți, patru dintre ei fiindu-ne oaspeți la Zalău (Halmosi Sándor, Gašper

Malej, Robert Simonišek și Glorjana Veber), și Barbara Pogačnic. Poemele antologate sunt traduse în trei limbi: engleză, română și maghiară.

■ **„Ultimul înger”, de Menuț Maximinian**, Editura Neuma, 2023. „Menuț Maximinian e o voce distinctă în ansamblul generației sale tinere, volumul de față înlesnind cititorului descoperirea unui temperament delicat, din stirpea acelora care pot să jubileze trăindu-și viața prin poezie.” (**Constantin Culeșan**)

(C.Ș.C.)

■ Numărul 239/aprilie 2023 din revista **„Nord Literar”** continuă aniversarea de două decenii de la înființarea publicației de cultură ce apare sub egida Consiliului Județean Maramureș și a Uniunii Scriitorilor din România. „Cu o echipă redacțională suferind modificări firești de-a lungul anilor, pariind pe tradiție și deschisă inovărilor cu miez, revista «Nord Literar» ilustrează, elegant și sobru, nu accidente și incidente din viața literară, fie ele oricât de spectaculoase, ci substanța durabilă a evenimentelor literar-culturale. Cu o delimitare netă, neșovăielnică a teritoriului,

secondată de o dorință bine asistată de a fi în rând cu Lumea mare și cu exigențele ei, revista are ceva din porțile maramureșene, cu horbota lor înălțând coloane de înșelătoare fragilitate, deschise larg spre lume, dar știind să-și păstreze autonomia și singularitatea”, a apreciat Irina Petraș, președinta Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România.

■ Numerele 120/aprilie 2023 și 121/mai 2023 ale magazinului literar și artistic **„Răsunetul cultural”** cuprind articole variate și consistente. Patru pagini din numărul lunii Prier i-au fost dedicate poetului și criticului literar Viorel Mureșan, la aniversarea vârstei de 70 de ani. Despre opera și activitatea scriitorului stabilit la Surduc au scris: Vasile V. Filip, Traian Ștef, Olimpiu Nușfelean, Ilie Rad și Menuț Maximinian, iar Alice Valeria Micu a prezentat spicuiri din interviurile cu Viorel Mureșan. În același număr al revistei editate de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud a fost publicată o anchetă realizată de Ilie Rad, profesor la Catedra de Jurnalism a Facultății de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. La ancheta literară au evocat amintiri despre momentul debutului în presă: Ioan-Aurel Pop,

Răsunetul cultural Magazin literar și artistic

Realizat de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud An. XI; Nr. 4 (120), aprilie 2023

Apare lunar sub egida Uniunii Scriitorilor din România - Filiala Cluj ISSN 2294-0034 ISSN-L 2294-0034

Felicitări! Irina Petraș renaște președintă a Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România

În prezența comunității culturale, a președintelui Uniunii Scriitorilor din România, Nicolae Manolescu, a prim vicepreședintelui Virgil Vîrgășan, a lui Gabriel Chifu, Răzvan Voina, Horia Gălbene și Cristian Pădăreanu, la Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor a avut loc alegerea președintelui și a Consiliului de Conducere pentru un nou mandat. Cea mai mare filială din țară numără 300 de membri, Irina Petraș fiind înfrântă președinte.

Președinte Filiala Cluj - Irina Petraș
Consiliul de Conducere al Filialei:
Irina Petraș, Dorin Cămin, Laura Pădăreanu, Ovidiu Pădăreanu, Constantina Răvescu Buliu.
Reprezentanți ai Filialei Cluj în Consiliul: Ovidiu Pădăreanu

Reprezentanți Bistrița-Năsăud a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj:
Olimpiu Nușfelean - președinte
Menuț Maximinian - secretar
Felicitări tuturor!

Viorel Mureșan, la 70 de ani!

Caiete Silvane pag. 9-12

Răsunetul cultural Magazin literar și artistic

Realizat de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud An. XI; Nr. 5 (121), mai 2023

Apare lunar sub egida Uniunii Scriitorilor din România - Filiala Cluj ISSN 2294-0034 ISSN-L 2294-0034

Despre Liviu Rebreanu și despre alții cu Nicolae Gheran pag. 4-6

THEO DOROS joi, 4 mai, ora 19.00 Mircea Cărtărescu Dan Coman și Marin Mălaicu-Hondrari

Poetii Cetății Rondu de veghe al Poeziei

Horia Bădescu, Oana Boc, Mariana Bojan, Dumitru Cerna, Ion Cristofor, Dina Flămînd, Katarina Fodor, Iulia Ghidula, Andreia H. Hedeș, Ana Herpa, Rodica Marian, Menuț Maximinian, Victor Constantin Măruțoiu, Vlad Moldovan, Ion Mureșan, Viorel Mureșan, Olimpiu Nușfelean, Corina Oproan, Maria Păi, Ion Pop, Adrian Popescu, Ionuț Tene, Marius Tîon

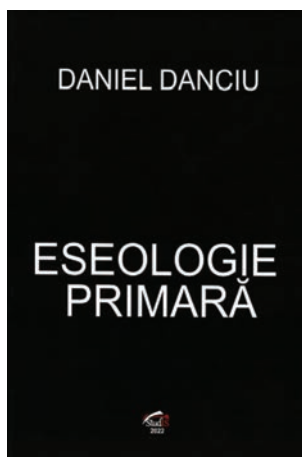
Moderator: Daniel Moșoiu

Vineri, 19 mai 2023, ora 13

Turnul Scriitorilor

Irina Petraș, Menuț Maximinian, Laura Poantă, Nicolae Goja, Liviu Ioan Stoiciu, Adrian Lesenciuc, Valentin Marica, Lucian Vasiliu, Nicolae Silade, Ion Buzași, Melania Cuc, Laszlo Alexandru, Olimpiu Nușfelean, Gheorghe Glodeanu, Virgil Rațiu, Vasile V. Filip, Leo Butnaru, Nicoleta Milea, Iulian Boldea, Simona-Grazia Dima și Zorin Diaconescu. În numărul din luna Florar, Irina Petraș, Menuț Maximinian și Aurel Podaru au publicat articole în memoriam autorului ediției critice monumentale „Opere – Liviu Rebreanu” (23 de volume), Nicolae Gheran, care a trecut pragul veșniciei în 4 aprilie 2023. Cronici literare și prezentări de cărți au publicat: Icu Crăciun despre „Liviu Rebreanu și Rebreanii. O biobibliografie documentară” (Editura „Școala Ardeleană”, Cluj-Napoca, 2023) de Iacob Naroș; Ion Radu Zăgreanu despre „Crucea nopții” (Editura „Școala Ardeleană”, 2018) de Menuț Maximinian; Iacob Naroș despre „Frontierele etnologice” (Editura „Charmides”, Bistrița, 2021) de Menuț Maximinian și Adrian Țion despre „Dincolo” (Editura „Școala Ardeleană”, 2022) de Doina Cetea.

■ Am primit la redacție patru cărți semnate de **Daniel Danciu**, inginer minier din Petroșani. Volumele au apărut la Editura StudIS din Iași, în anul 2022, și au fost scrise între anii 2012 și 2022. „Eseologie primară”, „Eseologie secundară”, „Eseologie terțiară” cuprind eseuri, meditații și curiozități despre economie, știință, cultură, civilizație și politică, iar „Poemologie” include 144 de poeme.

(A.-B.K.)

■ Mereu surprinzătoare revista Teatrului Național „Marin Sorescu” din Craiova, cu apariție o dată la patru luni, **„SpectActor”**. Cu oarecare întârziere ne-a parvenit nr. 2 (47) / mai-august 2022, dedicat Festivalului Internațional Shakespeare, ediția a XIII-a, eveniment desfășurat la Craiova între 19-29 mai 2022. Numărul se deschide cu o brilliantă cronică de carte a celui care, între timp, ne-a părăsit, George Banu: *Peter Brook/ o autobiografie*. Teatrológul român identifică în *Să nu uiți de timp*,

volumul autobiografic al marelui regizor englez, două surse vitale formării intelectuale: călătoriile și cărțile remarcabile. Cel mai mare număr de pagini îl acoperă eseuri, cronici de spectacole, interviuri, cronici de carte, toate pe teme shakespeariane, având printre semnatori pe: Ion Parhon, Marius Dobrin, Mihai Ene, Mădălina Nica, Luana Neghea, Ana Paraschivescu, Cornel Mihai Ungureanu sau Nicolae Coande. Un text esențial ni se pare dialogul dintre George Banu și Sever Voinescu pe tema „Cărțile fundamentale: Biblia și operele complete ale lui Shakespeare”, moderat de Emil Boroghina. Întregul dialog, cu replici nu întotdeauna convergente, radiază de la un enunț al lui C. S. Lewis, invocat de Sever Voinescu: „O sursă ne dă subiecte și ne dă teme despre care scriem. O influență ne face să scriem într-un anume fel”. În viziunea celor doi esești, textul revelat al Bibliei constituie pentru Shakespeare, într-o mai mare măsură, o *influență*. Ca *sursă*, ei identifică în dramaturgia autorului numeroase atitudini de inspirație creștină, de la modul în care lucrează iubirea, prin personaje, în diferite piese, la sublimare, la înălțarea spre îndoială și înțelepciune, în cazul altor protagoniști. Comune textului biblic și celui shakespearian sunt două dimensiuni: una sapiențială și alta profetică. Și le mai atribuie Sever Voinescu acestora și caracterul de „operă deschisă”: „...constatăm că lucrul cu textul lui Shakespeare nu se oprește niciodată. Exact așa este și lucrul filologic cu textul sacru: fără sfârșit. Nu te oprești niciodată să încerci să înțelegi, să repui în perspectivă și să cauți cea mai bună tălmăcire.” Cum putem deduce din calitatea colaboratorilor, revista „SpectActor” este, cu fiecare număr, oglinda scripturală a unei instituții teatrale eminente.

(V.M.)

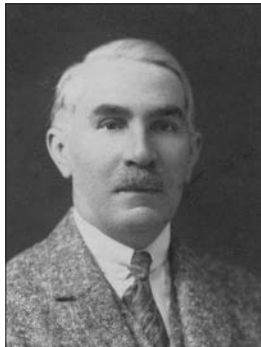
■ Petőfi 200: Când ChatGPT n-are de unde copia

Voioșii la bacalaureatul 2023 din Ungaria: la literatura maghiară, candidații au primit două subiecte la alegere și au putut să opteze pentru stihuirea lui Petőfi despre poetul Csokonai, căruia i s-a făcut sete în Debrețin și a coborât în beci împreună cu preotul reformat ca să bea o cană de vin. Din păcate, cepul butoiului s-a stricat. Trimis în casă ca să aducă un alt „pișleag”, nu l-a găsit și s-a dus în vecini să ceară unul. Acolo era zaiafet, așa că Csokonai a uitat de cep, de popă („csapot, papot, mindent felejtett”). Textul trebuia comparat cu „Invocația” clasicizantă a lui Tóth Árpád, un autor dinainte de Primul Război Mondial, mai puțin cunoscut, un excelent traducător al lui Shelley. Elevii s-au bucurat, au considerat că a fost un subiect ușor, dar ChatGPT a fost surprins și la acest punct nu a realizat o notă de trecere. Ca orice școlar disperat, a început să toarne generalități, fără nicio legătură cu tema tratată: „La Petőfi, imaginea

lui Csokonai apare într-un poem dedicat. Eu-ul liric îl poartă pe cititor prin cele mai importante etape ale vieții lui Csokonai. [Sic!] Cu toate acestea, el rămâne ascuns până la sfârșitul poeziei, iar identitatea sa este dezvăluită doar în rândurile de încheiere [eroul che-
fuia în vecini!]. Atitudinea eului liric față de figura lui Csokonai reflectă respect și admirație, prezentându-l în același timp ca pe o persoană care, în ciuda amără-
ciunii vieții și a presiunilor din societatea sa, a susținut întotdeauna adevărul și idealurile." Totuși, atunci cum a apărut balta de vin din pivnița preotului?

■ **Petőfi 200: Mărturia unui servitor aflat în slujba marilor poeți**

Móra Ferenc este scriitorul al cărui nume a fost preluat de editura maghiară specializată în literatura pentru copii, cum a fost cândva „Ion Creangă” la noi. A fost profesor și publicist, într-o vreme chiar bibliotecar, arheolog și muzeograf. În timpul vieții, a prezentat mai multe conferințe legate de viața lui Petőfi, pe care le-a publicat în volum cu o ușoară întârziere, abia în 1924, la un an după centenarul nașterii marelui poet. Una dintre ele îl amintește pe Garay János, cunoscut mai ales pentru veselul portret al „veteranului-fanfaron” Hány János, dar și pentru legenda ecoului din Tihany, străvechea abație de pe malul lacului Balaton. După ce s-a căsătorit și a devenit ofițer în armata revoluționară, Petőfi a căpătat un slujitor: Gyuri (nu i se cunoaște numele întreg). Rămas fără muncă după moartea stăpânului, el a fost angajat de familia Garay. Într-o primăvară, în vreme ce dădea cu cremă și lustruia cizmele noului amfitrion, i-a mărturisit doamnei: „Știu eu, conică, că și domnul Garay e un om cunoscut, dar așa de mare scriitor maghiar, ca fostul meu stăpân, n-a mai avea lumea asta.” Zice Móra Ferenc: „Omăgiu mai sincer, mai frumos, mai superlativ nici nu s-ar fi putut și nici nu se poate rosti

Móra Ferenc

despre ceea ce a fost și înseamnă Petőfi.”

■ **Petőfi 200: Costa Carei, un bun traducător uitat**

Întrucât a lucrat la Biblioteca Academiei între 1964-1969, Costa Carei a fost cuprins în dicționarul „Scriitori bibliotecari, bibliotecari scriitori”, întocmit de Fenia Driva (Editura Rotipo, 2022). Este un pseudonim literar, numele real de familie fiind Coltău, ca și domeniul din Maramureș unde Petőfi și-a petrecut luna de miere. Coriolan Dimitrie, fiu de bancher, a terminat liceul în Sibiu și a studiat dreptul, dar a fost atras de teatru și cinematografie și s-a mutat în Budapesta, unde și-a câștigat existența ca publicist. În 1936, îi apare „Celebre”, un volum propriu de versuri, dar s-a remarcat mai ales prin traduceri din marii poeți maghiari. Prima dragoste este Ady Endre, cel care „a răsturnat idolii și canoanele consacrate, a zguduit și a răscolit sensibilitatea maghiară, a abătut lirismul unguresc pe drumuri noi, mai firești și mai fertile”, căruia îi dedică o antologie în 1943. La o sută de ani de la izbucnirea revoluțiilor pașoptiste, în 1948, publică o ediție bilingvă, care cuprinde 50 dintre poeziile lui Petőfi, foarte apreciată de cunoscători, dar care a devenit o raritate bibliofilă, greu de găsit în biblioteci. Intențiile au fost nobile: „Am ostenit cu dragă inimă la compunerea lor și cu credința, că și aceste, ca îndeobște operele asemănătoare, sunt menite să construiască spiritualizatoarea hotarelor puncte de aur, să apropie două țări, două națiuni, două culturi dezbinat și în destul de învrăjbite în trecut, dar care totuși trebuie să se împrietenească...” Este un deziderat mărinimos, lăsat moștenire unor vremuri viitoare.

Costa Carei

(G.-D.G.)

Caiete Silvine

ISSN 1454-3028

on-line: ISSN 2247-7365

Adresa redacției: Zalău, Piața 1 Decembrie 1918, nr. 12, Sălaj, România; Tel./fax 0260/612870; e-mail: caietesilvine@yahoo.com, office@caietesilvine.ro; www.caietesilvine.ro; www.culturasalaj.ro

Revistă de cultură editată de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din România, a Consiliului Județean Sălaj, a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău

Serie nouă, Anul XIX, Nr. 6 (221), iunie 2023.

Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 5 lei

Redacția:

Daniel Săuca - redactor-șef
Viorel Mureșan - redactor-șef adjunct
Corina Stirb Cooper - secretar de redacție
Marin Pop, Carmen Ardelean, Alexandru-Bogdan Kürti - redactori;
Viorel Tăutan, Marcel Lucaci, Imelda Chintă - redactori asociați;
Ioan F. Pop, Györfi-Deák György, Alice Valeria Micu, Gheorghe Moga, Simona Ardelean-Samanta - colaboratori.

Responsabil de număr: **Daniel Săuca**

Corectură: **Oana-Maria Barariu-Săvus**
Tehnoredactare: **Marius Soare**

Tiparul realizat la Tipografia **Color Print Zalău**,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj, tel./fax 0260-660 598

Omagiații lunii iunie

(din Baza de date a Bibliotecii Județene I.S. Bădescu Sălaj)

Notă: Serviciul bibliografic al Bibliotecii Județene I.S. Bădescu Sălaj, adună materiale pentru cuprinderea în Baza de date a județului Sălaj și reactualizarea informațiilor cuprinse în dicționarul biobibliografic: **Sălaj – Oameni și Opere.** Îi includem în acest proiect pe toți cei care au contribuit la dezvoltarea social-culturală a județului (literatură, istorie, geografie, tehnică, muzică, artă, sport etc.), indiferent de naționalitate. Baza de date se completează permanent (bibliografic_bjs@yahoo.com).

Ileana Grațiana Pop – meșter și artist popular, 1 iunie 1943; **Negrean-Brudașcu Sava** – artistă, 2 iunie 1947; **Abrudan Ioan** – profesor, 3 iunie 1956; **Sestraș Radu Emil** – profesor, 3 iunie 1961; **Márkus Barbarossa János** – scriitor, pictor, 4 iunie 1955; **Bărdașu Mircea Silviu** – jurist, 7 iunie 1942; **Pop Ana** – restaurator, 8 iunie 1946; **Lung Voichița** – profesoară, 8 iunie 1960; **Pițoiu Ion I.** – profesor, artist plastic, 8 iunie 1988; **Vicsai János** – profesor, 9 iunie 1947; **Dragoș Mircea** – economist, 9 iunie 1955; **Satmari Iarina** – scriitoare, 9 iunie 1999; **Rusu Vasile** – scriitor, 10 iunie 1936; **Kiss Sándor** – profesor, 10 iunie 1953; **Pap Samuel** – artist plastic, 10 iunie 1953; **Ardelean Daniel** – profesor, 10 iunie 1974; **Ataba Emilia (Pop Viorica Emilia)** – poetă, 11 iunie 1969; **Contraș Aurel** – sculptor, 12 iunie 1938; **Nemeș-Vintilă Onuc** – jurnalist, scriitor, 12 iunie 1946; **David Aurel** – sociolog, istoric, 12 iunie 1951; **Eperjesi Noémi** – designer, grafician, 12 iunie 1979; **Vanca Artemiu Iosif** – inginer, scriitor, 14 iunie 1936; **Ardelean Teodor** – cercetător științific, 14 iunie 1951; **Panc Alin** – actor, 14 iunie 1973; **Goanță Irina** – profesoară, 15 iunie 1947; **Avram Ioan** – preot, 15 iunie 1956; **Chindriș Vasile** – medic veterinar, 16 iunie 1955; **Albu Traian** – profesor, 17 iunie 1937; **Pripon Emanoil** – cercetător științific, 17 iunie 1967; **Pavăl Călin Mihai** – jurnalist, 17 iunie 1969; **Prune Gruici Maria** – artist plastic, 19 iunie 1936; **Ghiurco Ioan** – preot, 20 iunie 1942; **Molnár Andrea** – poetă, 20 iunie 1996; **Pop Iuliu** – profesor, 21 iunie 1933; **Poienaru Ștefan** – inginer, 21 iunie 1946; **Szabó K. István** – regizor, scriitor, traducător, 21 iunie 1977; **Taloș Ion** – etnolog, cercetător, 22 iunie 1934; **Szilágyi Ferenc** – geograf, 23 iunie 1978; **Barta Nagy Ilona** – artist plastic, 24 iunie 1958; **Maxim Aurel** – inginer, 24 iunie 1967; **Munteanu Augustin Liviu** – inginer, 26 iunie 1940; **Baboș Costel Petru** – scriitor, 27 iunie 1962; **Blaga Ioan Petre** – profesor, 29 iunie 1954; **Seleși Cosmin Ovidiu** – actor, 30 iunie 1977; **Chira Alex Teofil** – solist instrumentist, 30 iunie 1997.

Ileana Grațiana Pop – 80 de ani

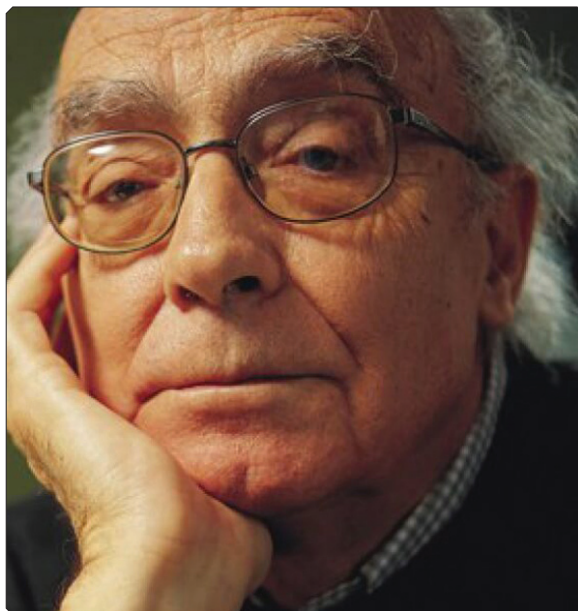

Pop, Ileana Grațiana – meșter popular, artistă. N. 1 iunie 1943, Ciumărna.

Viața și activitatea: absolventă a 10 clase la Liceul Teoretic. A lucrat în comerț timp de 23 de ani. A activat în corul căminului cultural din satul natal (1955-1960) participând la festivaluri. A înființat, în satul Ciumărna, un muzeu al satului. Ca solistă de muzică populară a participat la festivaluri și concursuri de muzică populară. În anul 2002 a înființat grupul folcloric de copii *Poiana* din Ciumărna, formație cu care a înregistrat cinci casete cuprinzând cântece și poezii religioase. Participă la festivaluri folclorice, târguri populare organizate la Iași, Târgu Jiu, Covasna, Brașov, Cluj, Sibiu, la Teatrul Național din București, Oradea. Este creatoare de costume populare și colecționară de port popular. În anul 2000 a participat la un simpozion organizat la Bușteni pe tema conservării și promovării folclorului. Este membră a Fundației Episcop Grigore Leu, din anul 1992, iar din 2005 este membră a Academiei Artelor Tradiționale. **Premii:** premiul III la festivalul *Cântarea României* (1977), locul I la etapa de masă a Festivalului *Cântarea României* (1980). A primit diplome de participare la Festivalul folcloric *Datini și obiceiuri de iarnă* (Iași – 1996, 1997), Festivalul-concurs *Alină-te dor, alină* (Seini – 1996), *Ecouri meseșene* (1998), Festivalul *Pastorala Floriilor* (Gorj – 1998), Festivalul obiceiurilor de iarnă (Sf. Gheorghe, Brașov – 1998), Cluj (1998, 1999, 2000, 2001), Festivalul *Datini și obiceiuri de iarnă* (Turda – 2001). În anul 2005 a primit Diplomă de Onoare, acordată de Academia Artelor Populare Tradiționale (Sibiu), Diplomă de Excelență (Școala *Corneliu Coposu* Zalău – 2005), Diplomă de Onoare *Oameni de seamă ai Sălajului* (Zalău, Biblioteca Județeană Sălaj, 2013), Diplomă și Trofeu de Excelență din partea Ministerului Culturii, prin Direcția Județeană pentru Cultură Sălaj (2017).

continuare pe www.caietesilvane.ro

José Saramago

(1922-2010)

Când îi revenea Premiul Nobel pentru Literatură, în 1998, romancierul portughez nu mai scria poezie de câteva decenii. Poezia a fost doar preocuparea sa de tinerețe, sub forma căreia s-a apropiat mai întâi de marile teme din viitoarele romane și eseuri: trecerea timpului, duplicitatea sinelui, confruntarea cu divinitatea, frământările creației. La publicarea ediției definitive a poemelor, scria: „Eu aş spune / ... / că romancierul de azi a hotărât să-l râcăie cu o unghie uscată și ironică pe poetul uneori lacrimogen de ieri.”

„Nu scrie poezie de dragoste”

(Rainer Maria Rilke)

De ce Rainer Maria? Cine oprește
Inima să iubească, cine decide
Ce voci în versuri se articulează?
De ce să ne impunem un joc de-a baba-oarba
Care să însumeze infinit cu infinit?
S-a rupt în gol atunci când umbra
Celuilalt pe trepte s-a răsfrânt.
Vertijului înalt din zborul tău
Eu îi opun cât pasul poate să mă ție,
Sunt pământean și, din ce-am pământesc,
Om sunt, om mă numesc, scriu poezie.

(Traducere de Simina Popa, în *Poemele posibile*, Editura Polirom, Iași, 2022)

ISSN 1454-3028

www.facebook.com/RevistaCaieteSilvane

www.caietesilvane.ro

